מסכת בבא מציעא

פרק א שנים אוחזין וכו' פ' גמ' פשוט דף ק"ע ובירושלמי ר"פ שני לכתובות.

וכתב הר"ר יהוסף ז"ל כן הוא אוחזין בטלית ולא שאוחזין וכ"ע בדרך הרמזים של שתי תורה ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל שנים אוחזין בטלית לחידי לחידי מחלוקת נסורת גדר ובעל הבית דקתני בטעלד הרי אלו שלו ובכגיל של בעל הבית תנא הכא נמי דיני חלוקה ולע"ג דבתרי מסכתות אין סדר למשנה ואיכא מ"ל כולה גיזקין לא חדא מסכת היא ה"מ לענין מחלוקת ואח"כ סתם לפי שרבי לא היה לומר בסדר אלא כמו שהיו חפצים התלמידים ושמא שנה בבא מציעא תחלה אבל עכשיו שעדיין לא למדנו ביחסה בשום מציאה היאך הוא שוה מחלוקתם של מוצאי מציאות. וי"ל אין הכי נמי אלא מפום דתנא מקמא קפיץ והכן בפ' הגוזל בתרא יבנע כמה הוציא ויטול תנא נמי הכא בלף הן נשבעין וטוענין ע"כ ולפי זה נוכל לומר שנים התוספות לזה כוונו במה שאמרו לחידי דקתני וכו' עכ"ל ז"ל. ופי' רש"י ז"ל שנים אוחזין דוקא אוחזין דשניהם מוחזקים בה ואין לזה כח בה יותר מזה שלזו היתה ביד אחד ולבדו הוי אוחד המע"ה בעדיה שהיא שלו ואינו נאמן ליטול בשבועה ע"כ: **זה ישבע שאין לו בה.** וכו' ולא"ת אמאי לא אמרינן כל דאלים גבר כדאמרינן בפ' חזקת הבתים גבי דינא דסהדא אחרנא וי"ל דהתם אינם מוחזקים לא זה ולא זה ומש"ה אמרי' כל דאלים גבר אבל הכא דמוחזקים הם זה וזה לא אמרינן כל דאלים גבר והכא נמי אי מונח אחריתא הוי דין כל דאלים גבר: ויחלוקו. ואין בתלוקתה לשנים הפסד לחזיא לקמיה. ומתני' מיחוקמא בין לרבנן דאמרי בעלמא נבי שור שנגח את הפרה וגבי המחליף פרה בחמור המע"ה דהתם לא תפסי תרוייהו אמרי רבנן המע"ה והכא דתרוייהו תפסי לה בשבועה ובין לסומכוס דפליג עליהו ואמר הממון המוטל בספק חולקין כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל בדי ובדי לא אמר חולקין אלא בשבועה ואפילו לרבנן בר רב הונא דאמר אפילו בדי ובדי אמר סומכוס חולקין בלא שבועה לא קשה מידי דשבועה זו לרבנן וכן נמי מיחוקמא מתני' בין לרבנן דאמרי לקמן פ"ג הסאר יהא מונח עד שיבא אליהו בין לר' יוסי דאמר א"כ מה הפסיד הרגלי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו דהתם ולאי איכא רמאי לזימא תהא הפלגת מונחת עד שיבא אליהו לימוד תרוייהו בהדי הדדי לגבהה בין במציאה בין במקח. והעלה נמקי יוסף בשם הרגב"ר ז"ל דס"ה בזה אומר אמי מרגתיה וזה אומר אמי מרגתיה או זה אומר אמי מלאתיה היום וזה אומר אמי מלאתיה אתמול דאיכא ולאי רמאי דאמרי' יבא מונח כיון דתרוייהו תפסי לה הוה לה' ר' יוסי חזיא כאילו תרוייהו תפסי כיון דהכפקד אינו תופס ממון זה אלא מכח שניהם וכל מה שניהם יכולים בו יש לעשות מ"מ בשניהם תפסי אמרי' יבא מונח ובדלא תפסי אם הוא רמאי אחד מהם בודאי כדכתיבנא אמרינן ביה כל דאלים גבר ע"כ. ולשון ספר הלכות בח"מ ריש סימן קל"ח כל אחד נשבע שיש לו חלק בזה הדבר ונשלם לו בה פחות מחציה וטוסח שבועה זו בזה הלשון הוא מפני שבזה הלשון יתוקנו כמה דמאיות שהיו אפשר להיות בדעת הנשבע אם היה נשבע בלשון אחר שאם היה נשבע שאין לו בה פחות מחציה היה אפשר לפרש כוונתו אפילו אין לו בה כלום בגמת הוא נשבע ושכי נשבע שבועה שאין לי בה כלום אפילו מה שהוא פחות מחציה אין לי בה והרי אין לו בה כלום והוא צריך לישבע שיש לו בה חציה ואם ישבע שיש לו בה חציה הרי מרע לדבריהם שאמר כולה שלי ואם ישבע כולה שלי הרי לא אפשר ליתן לו כולה שהרי חברו תופס בה ואתי לאפוקי נעז על ב"ד שנשבע שכולה שלו והם אומרים שיחלוקו לכך ישבע בזה הלשון אני אומר שיש לי בה חלק ואפילו כולה יש לי בה ולדבריהם שאינם מאמינים לי בכולה אני אומר יש לי בה חלק ואם תאמרו שלא לו רבע שבועה שאין לי בה פחות מחציה ע"כ. ומבואר הוא במה שנכתב כבר ובמה שיכתב בס"ד: **וזה אומר חצייה שלי.** תוס' פ' מי שמת דף קנ"ח. ופי' רש"י ז"ל וזה אומר חציה שלי מודה הוא לחברו שלו חברו ואין דינן אלא על חציה הלכך זה האומר כולה שלי ישבע וכו' כמשפט הראשון מה שהן דינן עליו נשבעין שניהם שאין לכל א' בו פחות מחציה ואין לי בה כלום והוא צריך לישבע שיש לו בה חציה ואם ישבע שיש לו בה חציה הרי מרע לדבריהם שאמר כולה שלי ואם ישבע כולה שלי הרי לא אפשר ליתן לו כולה שהרי חברו תופס בה ואתי לאפוקי נעז על ב"ד שנשבע שכולה שלו והם אומרים שיחלוקו לכך ישבע בזה הלשון אני אומר שיש לי בה חלק ואפילו כולה יש לי בה ולדבריהם שאינם מאמינים לי בכולה אני אומר יש לי בה חלק ואם תאמרו שלא לו רבע שבועה שאין לי בה פחות מחציה ע"כ. ומבואר הוא במה שנכתב כבר ובמה שיכתב בס"ד: **וזה אומר חצייה שלי.** תוס' פ' מי שמת דף קנ"ח. ופי' רש"י ז"ל וזה אומר חציה שלי מודה הוא לחברו שלו חברו ואין דינן אלא על חציה הלכך זה האומר כולה שלי ישבע וכו' כמשפט הראשון מה שהן דינן עליו נשבעין שניהם שאין לכל א' בו פחות מחציה ואין לי בה כלום והוא צריך לישבע שיש לו בה חציה ואם ישבע שיש לו בה חציה הרי מרע לדבריהם שאמר כולה שלי ואם ישבע כולה שלי הרי לא אפשר ליתן לו כולה שהרי חברו תופס בה ואתי לאפוקי נעז על ב"ד שנשבע שכולה שלו והם אומרים שיחלוקו לכך ישבע בזה הלשון אני אומר שיש לי בה חלק ואפילו כולה יש לי בה ולדבריהם שאינם מאמינים לי בכולה אני אומר יש לי בה חלק ואם תאמרו שלא לו רבע שבועה שאין לי בה פחות מחציה אין לו בה כלום לתקן שבועה בלשון אלא משתמע שתיים שלו ומשני אמר רב הונא דאמר כולה שלי ולדבריהם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ושבועה זו מדרבנן כדי שלא יהא כל א' חולק ותוקף בטליתו של חברו ואומר שלי הוא וחייב אמונה לא חייב אשבועתא. ואני משמע דם"ל דחייב אמונה חייב אשבועתא ומוקי טעמא דמתני' דחייב' שמא ספק מלוה יבנה יש לו עליו ומכיר בו שבכתה ויכפור בו והלך ותקף בטליתו הלכך נשבע שיש לו בה דמי חציה. ופרכינן ולימא כי היכי דתקוף ממונא תפסיקא משתבע נמי מספיקא ומשני דמתני אינהי מספק שבועה ולא פרשי מספק ממונא מ"מ ממון אפשר בחזרה הלכך תפיס פרשי אינהי מספק שבועה ולא פרשי מספק ממונא מ"מ ממון אפשר בחזרה הלכך תפיס מספק ואם יזכור שלא היה חייב לו יחזירנו אבל אם נשבע שלא כדין אין תקנה לאותה שבועה אבל ולאי שאינו חייב לו לא תפיס ליה מידי דאע"ג דלאפשר בחזרה נקרא רשב אע"ג דלעתו לגנס דכתיב חבול יסיב רשע גזלה אלו: **וזה נוטל רביע** ולא אמרינן ליטקול הניח בשבועה מנו דלאי בעי אמר כולה שלי והיה טוטל חציה בשבועה משום דלא אמרי' מנו אלא בטעמא שקולות אבל הכא יותר טוב לו לומר חציה שלי שאינו מעיז פניו בחברו כ"כ

*) נריך לעיין בס' הלכות בעלמו כי ספק"ו מס' מלאכ"ם פה נקבנו מהגלינן לזה מיבוש.

מלומר כולה שלי שיעמדך להעיז לגמרי ועוד שאין אומרים מנו אלא באותו דבר עצמו שהוא תובע או כופר אבל מדבר לדבר לא ואפילו בשהיו אותן שני דברים שקולים לפי שאפשר שבדבר א' הוא מעיז ובדבר אחר אע"פ שהוא שקול אינו יכול להעיז ועוד שאילו היה נוטל חציה יותר היה נות לו לומר חציה ושיטול כל תביעתו מלומר כולה שלי ושלא יטול אלא חציה ולפיכך כשם שאילו אמר כולה שלי אינו נוטל אלא חצי תביעתו אף באומר חציה שלי אינו נוטל אלא חצי טענתו והיינו דאמרי' בתוספתא כלום אל דבר אינו נוטל אלא חצי טענתו בלבד ממקי יוסף. ועוד כתב הוא ז"ל בפ' החולץ דף תס"ו שאפילו יש עדים לאומר שהמחצה שלו אין אומרים בו אין ספק מוציא מידי ודאי אלא זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע ע"כ. וביל פ' עשרים דהלכות מכירה סימן ד' ובפ"ט דהלכות טוען ונטען סימן ז' עד סוף הפרק. ובפור רוב פירקין בחסן המספק סימן ס"ה ובסימן קל"ח לאיתה לגמרי' ובסימן רכ"ב: וכתוב בספר הלכות בח"מ שם סימן קל"ח וז"ל בד"א שנשבע על ג' רביעית בתפן שאינו עומד ליחלק אבל אם הוא דבר העומד ליחלק יכול זה ליטול חציו שמודה לו בלא שבועה ואח"כ נשבע כל אחד שיש לו בה ושאין לו בה פחות מחציה ע"כ והוא מהרב המגיד בשם הרשב"א ז"ל עיין בספר הלכות בחסן מס' שם סי' קל"ב מה"מ*): **ב היו שנים רכובין** תוס' פ"ק דקדושין דף כ"ם ודפ' הספינה דף ע"ו וגם בהרא"ש ז"ל שם דף כ"ב: **או שהיה אחד רכוב** בזמן שרוכב מענגע רגליו כדפי' רש"ל והשתא מיחוקמא מתני' בין לרבנן בין לר' מאיר דפליגי בפ"ח דמס' כלאים גבי יוסב בקרון או סופג את הארבעים: ומתוך פי' הרמב"ם ז"ל משמע דרכוב לאחד בלא הנהגה ברגליו לא קנה ומכח פירוהו במשנה העלה בתוספת י"מ שכן דעתו של הרמב"ם ז"ל ג"כ בחבורו ולא כהר"ן והרב המגיד ז"ל שסוברים שדעתו דרכוב לאחד קנה וכן דעת הרא"ש ז"ל דרכוב ומנהיג ברגליו בשיון כשמואל דס"ל הכי בגמ' [עי' בתוי"ט]: וכתב הר"ר יהוסף ז"ל היו שנים רכובים כך מלאתי: **או שהיה אחד רכוב ואחד מהלך** כך מלאתי ע"כ: **זה אומר** וכו' ואם האחד רוכב והא' מנהיג ובאו לבנינו זה אומר אני רכבתי בה תחלה ואח"כ בא מנהיג ומנהיג אומר אני הנהגתיה תחלה ואח"כ בא רוכב תולקין אותה ביניהם דאפשר לגיסא ולאי רמאי דשמא תרוייהו חזיקין בה בגת אחת זה לרכוב וזה להנהיג ממקי יוסף: **או שיש להם עדים חולקים שלא בשבועה** בגמ' דייק במאי מי במקום וממכר גריכא לגמרי אלא נאו שמעינן מהאי מתני' מהאי מעשה יחידה דהמגביה מציאה לחברו קנה חברו ואין אחר יכול לחטפה דהא אם לא קנה ס"ל אמאי יחלוקו לא זה יקנה ולא זה יקנה ויכול אחר לחטפה מהם בהדי כשניהם הגביהו מהני הגבהת כל א' מהם לחברו ואם המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו הרי היא כאילו היתה מונחת עדיין בקרקע וזו היא סברת רמי בר חמא. ורבא דהי דדילמא לעולם המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו ואם בא אחר עליהו וחטפה זכה בה ומסבה יתרה דמתני' אמתני' המגביה מציאה לו ולחברו קונה לא חברו דמנו דהכי נעשה זכי לא לחבריה. וכתוב בנמקי יוסף דאפילו רבא דלהי הכא לרמי בר חמא אותיבה נקמן לרב נחמן דאמר לא קנה מבריתא דפועל דאגמ' ס"ל נמי דקנה ע"כ. וכתב הרא"ש ז"ל דמתני' דקתני זה יטבע וכו' ויחלוקו מיירי במקום שהיא של מוצאה כגון בעיר שרובה גויים ע"כ. ומפ' בגמ' בפירקין דף ח' דאי מהורה היא לחזיא לבשר יחלוקו בבשרה ואי שמאה היא שמין אותה בדמים וחולקין. וכתוב בנ"י דף ס"א דס"ס לגיות דתניא יחלוקו לא נוטו של כלי קאמרינן אלא לדמיו ע"כ. וביל כולה מהני' עד סוף סימן ה' פי"ז דהלכות גזלה ואבידה. ובפור ח"מ סי' קל"ח וסימן קל"ז: **ג היה רכוב ע"ג בהמה** וכו'. עיר ח"מ מי' רש"ש וז"ל ראה המציאה ואמר לחברו זכה לי וכו' משמע דס"ל דמתני' דקתני שהיה רוכב ע"ג בהמה לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט דאי לא היה רכוב אמאי קאמר ליה תנגה לי יעלנה הוא בעצמו. ובירושלמי א"ר יאחק הדא הלכתא לית שמע מינה כלום לא מרשמא ולא מסופה היה רכוב ע"ג בהמה ורמה את המציאה ואמר לחברו תנה לי נעלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה אינו אמר זכה לי זכה הוי ליה ס"מ כלום לא מרשמא ולא מסופה ע"כ. ואיתה בתוספת רים פירקין. ועיין בהר"ן ז"ל פ"ק דגיטין סוף דף תקנ"ו: **ד ראה את המציאה** וכו' תוס' ל"פ האומר דקדושין ורים פירקין ודפ' לא יתכוין דף כ"ה. ובירושלמי דגיטין פרק כזורק. ובפור ח"מ סימן רס"ה: **זה שהחזיק בה** ודוקא שהיתה המציאה בר"ה וכו' לשון רש"ל. אמר המלקט ואפי' אי מהני' מיירי בשמצאה לו בגדי ר"ה אפ"ה זה שהחזיק בה זכה בה דכיון דנפל גלי אדעתיה דבנפילה ניחא ליה לליקטי בד' אמות לא ניחא ליה לליקטי דכיון דתקנת חכמים היא שומעין לו באומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו. וכן פירש גם כן רש"ל בפ"ד דמשכת פלה גבי נפל לו עליה ופירש עליהו עליה וכו': **ראה אותן רצין.** וכו' תוס' פ' מי שהוציאוהו דף מ"מ והרא"ש שם דף קי"ט: **זכתה לי שדי זכתה לו** לאו דוקא דאמר זכתה לי שדי דה"ס כי לא אמר מאי הוי והכא נקט מנהג סיפא דאפילו אמר כיון דרך דרכו לא קי' תוס' ז"ל. והרא"ש ז"ל תירץ וז"ל ואם דקתני ואמר זכתה בשביל לגמוע הרגין אמר כך ע"כ. אבל נמקי יוסף כתב בשם הרגב"ר ז"ל דדוקא דאמר הכי כיון דגבי גזלות הללו מהלכין הם כל שהוא מתעורר נקנותם משתמרין הם לו דאי רך אחריהם מגיעו כדאיתא בגמרא ואם לאו אפילו עומד בלא שדהו אינה משתמרת לו ואינו דומה ליד דידו משתמרת וזו אינה משתמרת וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהלכות גזלה ע"כ. ועיין שם בהלכות גזלה כמה שכתב שם על זה כסף משנה. וז"ל בית יוסף בסימן רס"ח דל' אמות שאני דכיון דמשום דלא אתי לאינלוויי תקנו רבנן דליקטי לא ראו לחלק בין אמר לא אמר דא"כ אכתי אתי לאינלוויי ע"כ. והרב המגיד ז"ל כתב דמשום דלזימא קניא דל' אמות אפילו שהוא יכול לגמות עצמו וליטלה נפיכך הכם קי' אע"ג דלא אמר כלום ע"כ: **היה צבי רץ בדרכו.** ה"ה אפילו צבי שבור אם רץ אחריו ואין מגיעו אלא אורחא דמילתא נקט דבשרן בדרכו אין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אין מנישו תוס' ז"ל וכן משמע מלשון הרמב"ם ז"ל פי"ז מהלכות מכירה. וכגמ' אמרינן דאם היו נחלות וכני שם אל אדם אחד בגד אדם אל זה ונתנום בעליהם לבעל הבית במתנה אע"פ שאין רק ומגיעין כיון דעומד בגד שדהו זכה בהן משום דגבי עתנה יש דעת אחרת מקנה משא"כ גבי מציאה ע"כ: **ד מציאת בנו ובתו.** תוס' פ' ערבה דף מ"ז ודפ' החובל דף פ"ז וירושלמי ר"פ מציאת האשה: **מציאת עבדו ושפחתו העבריים.** בגמרא מוקי לה רבא בשמגביה העבד או השפחה המציאה עם מלאכתו שהוא עושה לרבו אבל בשל בעלים הלכך היו לעצמו אבל אם בטל זמן ממלאכתו הוי מציאתו לרבו דלא עדיף מפועל שאכרו בעל הבית לעשות עמו מלאכה בשתה דמציאתו לבעל הבית ואיכא תו שנויי אחריני בגמ' בהבית לפועל מיירי בשאכרו לנקום מציאות א"כ דמתני' מיירי בעבד מוקב מרגליות אמין רבו רואה לבנותו שיגביה לו מציאה משום דמציאה מעולה בדמים כשכר בטול מלאכתו לא שכיחא הלכך אי איתרמי ואתא אבל הוא והוא יבלם לרבו שכר בטלתו: **מציאת אשתו.** רבנן תקינו ליה משום איבה ושנאה הא אית לה איבה ואיבה וגמ' פריך פשיטא משום אבל אתן לה כתובה תסא מציאה שלו ומשני לא צריכא במגורשת ואיבה מגורשת דקיימא לן בכל מקום אמרו חכמים מגורשת ואיבה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וכשנשאה אפילו אפק ירושלים הא אית לה איבה וצירום משום דס"ל דכל זמן שלא נתן לה כתובה בשנמות אע"פ שלא נשתייר לה אלא פרוטה חייב במזונותיה משמי דהא מציאתה אבל אתמר הואיל והוא חייב במזונותיה עד שיתן לה כתובה אחרונה תהא מציאתה שלו קמ"ל מתני': **מציאת עבדו ושפחתו הכנעניים.** יורה דעה סימן רס"ו. וכולה מתני' בח"מ סימן מאתים ובבעש. והגיה הר"ר יהוסף ז"ל מציאת בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנעניים ומציאת אשתו וכו' וכן הגיה ג"כ בסיפא ומחק מלת מציאת דגבי עבד ושפחה בין מרישא בין מסיפא: **ן מצא שטרי חוב.** פ' ערבה שנתפתתה דף נ"א כולה מתני' ובפירקין דף י"ט ותוס' פ' מי שהיה נשוי דף נ"ב. **ויד** כולה מתני' עד סוף הפרק שם בהלכות גזלה פי"ח. ושטר בכל מקום נלע"ד שטות מלשון אם תשים משטרו בארץ שהוא לשון ממשלה הכא נמי ע"י השטר הוא מושל על חברו להוציא ממנו חובו ושקר גרסינן בשמיטות סשן בחירק ובסיפא בשבא והרים בגירי אח"כ מקאתי שרד"ק ז"ל הביאו בשרש שטר וכתב שי"מ מלת משטרו ר"ל כתבו ע"ש. אח"כ בא לידי תוס' יום טוב וראיתי שכתב בשם ספר ההשגי [בקונטרס אחרות] [עי' בתוי"ט]: **שבית דין נפרעין מהן.** ראיתי שמחק הר"ר יהוסף ז"ל מלות הללו: **אין בהן אחריות נכסים.** תוס' פ' מהאין על המוסר דף ל"ט ודפ' מי שהיה נשוי דף נ"ב וז"ל הרי"ף ז"ל טעמייהו דרבנן דאמרי בין כך ובין כך לא יחזיר דס"ל אחריות ע"ם הוא וא"כ שטר שאין בו אחריות נוכה מנכסים משועבדים הלכך אם אין אחריות מודה לא יחזיר אחריותן ואם אחריות מודה לא יחזיר [אחריותן] לקונה וכן הלכתא ע"כ. וכתב הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות גניבה ואבידה שכל שטרות הנמצאות בידינו שלא יחזיר אם אחזיר הרי הם כשרים וגובין בהן ומשמע דדייק לה מדלא קתני פסול ואיהו דאיהו לכיון דפסול ודאי לא הוי אלא מחשבת לכתי תנן לא יחזיר וכבר הגיג עליו הראב"ד ז"ל על"ל ממקי יוסף בשם הרמב"ר ז"ל בקיצור: **ן מצא גיטי נשים.** פ' כל הגט דף כ"ז ובפירקין דף י"ב. ומאי דקשה אמתני' מהיכא דאם מצאו לאחר דבפ' כל הגט כתבוהו שם. ובשטר א"ה סימן קנ"ב וסימן קנ"ג: **שחרורי עבדים.** בשאין הרב מודה אבל אם הרב מודה אינו יחזיר לעבד כדאיתא בכריתות וכדמפרש בגמרא דייתקי מתנה ושוברין תוס' פ' מי שהלין דף קנ"ה ודפ' מי שמת דף קנ"ב: **ונמלך עליהם שלא ליתנם.** הר"ר יהוסף ז"ל מחק מלת עליהם. וכגמרא דייקינן מינה הא אמר תנו מותנין ורמיהי מצא דייתקאות אפותקיות ומתנות אע"פ שסיימם מודים לא יחזיר לא זה ולא זה ומתני' תני שמעתא בשאני אומר כתובים הן ונמלך וכו' דס"מ הא אמר תנו מותנין ופריק רב זביד בש בגמ' דמתני' ובריתא תרוייהו בש"מ אלא דמתני' בדידיה דבר מיסדר הוא לדמפרש טעמא בגמ' דאמרינן א"ב יבבי לאיתים אחרינא ליה בה בפסידא דקמא ובתרא בתרא זכי דהא הדר ביה מקמא כי קא תני בבריתא אע"פ שסיימם מודים לא יחזיר לא זה ולא זה בבריה אלא בר מיסדר הוא דאמרינן דאמא כתב אבוה להאי ואמלך ולא יכביה אלייה ובתר אבוה כתב איהו לאיתים אחרינא ויכבה ליה והשתא קא הדר מהאוא סבר מיסדר לא מינא הדרא בי דבריה אמא אומא לטו דאמא יהבה ליה להאי ומיתנו ליה כתביה ומיזל נפקא מיניה דהאי דהוא זכי ומיפלוג אמא בהאי דילים. הלכך אמרינן ליה אמן הא אינים אחרינא וקא הדרת ביה אלא אי קושטא קאמרת דיהיב ליה אבוך זיל את השתא כתוב ליה שטרא אחרינא דאי נמי לא יהבה ליך אבוך וכתביתיה את לאיתים בסילא דקמא ובתרא קמא זכי ומאחר שסני השטרות יצאו משמך הקודם זכה שמתנת בריא הם ופי' רש"י ז"ל והשתא דאוקימנא טעמא דלא יחזיר משום דילמא כתבה לאאי ואמלך ולא יהבה ליה והדר כתבה לאיתים אחרינא ליכא למיחש דילמא מתנתו ולא תידוק ממתני' גבי מתנות הא אמ' תנו מותנין דכי נמי אומר הנו שייך למימר טעמא דלא יחזיר משום שאני אומר כתובים הן ונמלך עליהם אלא ליתנם והדר כתבה לאיתים אחרינא ונכי דייתקאות ע"כ אם אמר תנו מותנין אם הוא קיים הא תנא תנא דידן טעמא משום שאני אומר נמלך עליהם אלא ליתנם וא"ת: סבי הוא דנמלך השתא אם אמר תנו מותנין אומר נמלך עליהם אלא ליתנם ומ"ש: אם יחזיר שאני אומר וכו' והיכא דאמר תנו שייך למימר לא יחזיר משום טעמא דשאני אומר כגון מתנת בריא או בש"מ ומת ובריה קאמר תנו שמעי' ממתני' דלא יחזיר ולא דייקי' הא אמר תנו מותנין והיכא דלא שייך למימר שאני אומר כגון בש"מ אלא מת מחליו דייקי' הא אמר תנו דבטל שאני אומר הלכך מותנין ע"כ. וז"ל נ"י ז"ל ומ"ת האי תירוצא דרב זביד ניחא לגבי דייתקאות דבר מיסדר הוא אבל מתנות דמתני' ובריתא קשיין אהדדי דלאו בר מיסדר הוא ותירץ רש"י ז"ל דכיון דמתרלינן משום ולא אמר ממילא שמעינן דכל היכא דלאו בר מיסדר הוא איכא למיחש ושאני אומר ונמלך וכו' דדייקינן הא אמר תנו מותנין אדייתקי קאי אבל מתנות דלאו בר מיסדר אין מותנין ע"כ. וסשתא קשה קלת לע"ל דכי היכי דתנא דמתני' מלא נישו נשים דייתקי ומתנות דאמאי לא תנא נמי אפותקיאות כי היכי דתנא לאו בבריתא וגלע"ד שזה יתורץ בשנדע טעמא דלא יחזיר לא זה ולא

זה כשמצא האפותקיאות והוא דטעמא דלא יחזיר האפותקיאות לא זה ולא זה משום דחיישינן לקטונית שמא כבר פרע לו חובו מלא אחד והשתא מסייע הלוה לומר החזירהו שעדיין לא פרעתיו כדי שיטרוף מן הלקוחות את הסדה או את הבגד שנעשה אפותיקי ויהלכו בין שניהם ולפיכך לא יחזיר לא זה ולא זה אבל דייתקי ומתנה וכל הנהו דתנא במתני' מפ' שטתייהו בהדיא משום שאני אומר וכו' דמשום דחיישינן לנמלך. וא"ת ליתייה באחי נפשיה וז"ל דהרי הוא בכלל מלא שטרי חוב דתני לעיל מינה דסברי רבנן אפילו אין בהן אחריות נכסים לא יחזיר שב"ד נפרעין מהן ס"ם הוא ותירץ ר"מ דפליג עלייהו בשאר שטרי חוב מודה באפותיקי דלא יחזיר שודאי ב"ד נפרעין מן האפותיקי כך נלע"ד ולא מצאתי עד הנה שום רמז למה שכתבתי: **ח אגרות שום.** הסי' בשבלת ובנקודת חולה. ועיין נ"כ במ"ש פ' אלמנה מזונות סימן ס': **ואגרות מזון.** פי' הר"ר יהונתן שכתן ז"ל דאריסא קאי אאגרות שום והרי הוא כמו שאמר אגרות שום של מזון שבאת האם או הבת לתבוע מזונותיה לפי שהוא לא קיים תנאו ומה לה ב"ד קרקע במזונותיה ולפי' רש"י ז"ל שפירש ואגרות מזון שקבל עליו לזון את בת אשתו בשים בו קנין ובשל הערוך פי' על משכנו דלאו מגלחין אגרות שום שום שיתומים אגרות מזון מזונות שלאלמנה ע"כ ומרמיה כוונתו ז"ל מזונות אלמנה דאיתתא [אית] תסא יתבא בביתי וכן מזונות הבנות בן נוקבן די יהויין ליכי מיגאי והטעם בכל אלו שאפילו לא נכתבו כמו שנכתבו הן ואין הכתיבה מועילה ומורידה בה ע"כ לשון מגיד משנה סוף הלכות גזלה ואבידה: **שטרי בירורין.** כתב הרא"ש ז"ל שבעוד שלא נכתב יכול כל אחד מהם לחזור בעוד שלא התחילו לשטון ולומר אמי רוצה לברר אחר ומאת נתכוון לדחות הדין לכך כותבין פלוני בירר לפלוני ופלוני לפלוני ושוב אין יכולין לחזור בהן ע"כ. והרמב"ן ז"ל כתב דקודם שכתבו יכולין להוסיף דיינים ומשכתבו אין יכולין להוסיף דיינים ואחיל לטעמיה שכתבתי בר"פ זה בורר: **ובל מעשה** ב"ד פ' כל הגט דף כ"ז ותוס' בפירקין דף י"ג ובגמרא בפירקין דף ט"ז ודף י"ח. ונעמא הוי משום דליכא למיחש בשמא נמלך דהא ב"ד אין כותבין אלא בדבר מקויים ולפרעון ממי לא שייך בהו פרעון דמוקי להו בגמ' בשטרי חלוקה ואדרלתא שטרי מלאתא היינו שטר שכתבו ב"ד למוניא ש"ח על חברו וחייבוהו לשלם ולא שילם וירדו לגבייו ומנו לב"ח אחד מקרקעותיו ונתנו לו שטר שע"פ ב"ד באה לו ואדרלתא הוא שלא מצאו לו עכשיו נכסים וכתבו לו שידרוף לאחר על נכסיו ואם ימצא יגבה והוא מלשון רדיפה כמו מנוחה הדריכוהו לבנימין ואפילו למאן דאית ליה שומת ב"ד שמנו לב"ח קרקע הלוה אם יפרע לו משות תחזור הקרקע אליו מ"מ איהו הוא דאפסיד אנפשיה כלומר אם פרע לו ולא קרע השטר שעשו לו ב"ד ואם דההו לומר אבל היה לו לומר כתוב לי שטר מיד שאתה חוזר ומוכרה לי הלכך מולא הני שטרות יחזיר ולא חייבי' לפרעו ולא קרע השטר וא"ל הכי הוה איהו הוא דאפסיד אנפשיה מן הטעם שאמרנו: **מצא בחפיסא או בדלוסקמא.** (ס"א בגלוסקמא בגימל) שום שטר וכל מי שיתן סימן בחפיסה והדלוסקמא בין שיהיה מלוה בין שיהיה לוה יחזיר לו אבל בסימן לגופן דשטרות לא מהדריק לחד מינייהו שכל אחד מהם בקי בהן. והקשו תוס' ז"ל תימא בשלמא חפיסא הוי סימן כדאמרי' בפ' שני בגמ' הוא אומר בחפיסא והיא אומרת בחפיסא ימהן לו דמידע ידעא דכל מאי דאית ליה בחפיסא מנת ליה משמע דלאיתים בעלמא הוי סימן אלא דלוסקמא היכי הוי סימן הלא דרך להניח שטרות בדלוסקמא כדתניא בתוספתא דשבועות עשר דלוסקמות מלאים שטרות מסרתי לך וי"ל דמיירי הכא שאותן בדלוסקמא עצמה סימן שאינו מובהק ולא חייבי' לשמא השאיל לאחר ואותו המה בו שטרות הכי תקון רבנן דלא חייישינן כמו שתקנו להחזיר אבידה בסימן שאינו מובהק אפילו סימנין לא דאוריתא. ואיתיה להאי בבא בתוס' פ' כל הגט דף כ"ט: **תבריך של שטרות.** פ' אלו מציאות דף כ"ח וה"פ אי במלא תבריך של שטרות בדרך אי אגודה של שטרות וכו'. ומפ' בברייתא בגמ' תבריך בכרך ג' שטרות אי יותר יחד והוי סימן משום דכ"ע כרבי כל שטרא לאפי נפשה ואח"כ קושרין אותן יחד וזה כרך שלהן יחד ראשו של זה בלד ראשו של זה כמין מגילה אבל אגודה ר"ל קודם שכרכן פשט אותן ושם אותה אחד ע"ג אחד אריכו של זה על אריכו של חבריו ואח"כ כרכן יחד לדרך הוי סימן. וכתוב בגמקי יוסף דלאו דוקא דבריכי חד בריש הבריה ודרמו אהדדי הוא דהוי סימן ולא בכרך אחר אלא בנקט הכי דשכיחי להו ועוד שכרך זו יותר בטוח אלא יתפרדו אחת מחברתה וה"ה כרך אחר דהוי סימן אם בטוח ג"כ אלא יתפרדו אבל אם בקל יכולין להתפרד ה"ל כמעות מפוזרות דאמרי' לקמן בפ' שני דהכי הם של מוצאן משום שהייאשו הבעלים לפי שסברו לא ימצאם אים אחד יחד והלכך אין לו בהן סימן כמ"ל עכ"ל ז"ל. וכתב הרא"ש ז"ל מאי מכריז שטרי פירות וסלה מתן סימן במנין ומה דבעי' תבריך ואגודה היינו כדי שיוכל ליתן סימן במנין דאי נאו הכי אמאי לא יוכל ומתייאש כי לא יוכל ליתן סימן במנין ע"כ. מהכא שאין לומר סיאף היו כרוכין וכן פסק בנו הרב רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל בחשן המשפט סימן ס"ה: **ובמה אגודה של שטרות.** תימה דלא פירשה המשנה תבריך אע"ג דשניהם אלשה שטרות כדכתיבנא ושמא משום דמלת אגודה סובלת ג"כ פירוש תבריך ואע"ג דתבריך נמי סובל כי' אגודה נקט בדסליק מיניה: **רשב"ג אומר אחד לוה.** וכו' פ' אלו מציאות דף כ"ז. בפי' רשו"ל אבל אם אינם מקויימין וכו' ומסיים בהא הרמב"ם ז"ל בסוף הלכות מכירה ויתנם למי שנותן בהם סימן ע"כ: **ואין ידוע מה טיבו** כל"ל: **ואם יש עמהם בסמפון יעשה מה שבסמפון** הסובר בהסוא ביד המלוה נקרא סמפון וכל דבר המבטל דבר קרי סמפון אלו כלתמרינן גבי קדושי אשה ומכירת עבד שהסמוס קרוי סמפון מפני שמבטל את המקח. והגיה הר"ר יהוסף ז"ל אם יש עמהן סמפון יעשה מה שבסמפון וכתב פי' אם יש שם שטרות שובדן של שטרותיו ואינו יודע מה מיבן יעשה לפי מה שכתוב בסמפון וכן ל"ל מדקאמר במתני' אם יש עמהן ולא קאמר אם יש עמו ע"כ. וביד פס"ז דהלכות מלוה ולוה פי' מ' י' ז"ל:

פרק ב אלו מציאות וכו'. בד סוף פי' נ' בפס"ד דהלכות גזלה ואבידה ובפ' מ"ו ובפ' מ"ח. ובטור ח"מ סימן ר"ס רס"ב: **פירות מפוזרות.** בגמ' בני וכמה הסוב פזור ומשני א"ר יוחנן קב בר' אמות ופרכינן ה"ד אי דרך נפילה אפילו מובא נמי ומי דרך הוות אפילו בגיר מהכי נמי לא ומוקי לה רב עוקבא בר חמא בזמן

שעת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מעת ורמות וכמן דמן בעליהן וכמה את העיקר ונותרו אלו קב בד' אמות דנפים מרחייהו לא מרח לוים ולא הדר אי ושקיל להו ואפקורי מפקר להו בגיר מהכי מרח והדר אתי ושקיל להו ונבעל הגרן ניהו: **מעות מפוזרות**. מתוך מלאם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה קודם שמגלו זה עודע לבעלים שנפלו ומאבו. בבלי. ירושל' מנין ליאום בעלים מן התורה ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק בן תעשה לחמורו וגו' את שאבוד לו ומצוי לך את חייב להכריז ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך אין את חייב להכריז יצא יאום בעלים שאבוד ממנו ומכל אדם ע"כ: ולשון הבבלי מנין לאבידה שנשפה הרי זה מותרת הכתיב דבר תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבוד ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאת זו שאבודה ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם ע"כ: **וגיזי צמר הבאות ממדינתן**. כך נ"ל: **ולשונות של ארגמן**. נמי איילי דחסיכי ממשמש בהו בכל שעה ושעה. עגולי דגלה וכרכות של כתנות ומחרוזות של דגים ומחתיכות של בשר כיון דמידי דמיכל גינהו חסיבי ליה וממשמש בהו והוי יאום מדעת: **מחרוזות של דגים**. וה"ה מחרוזות של בשר כדאמרינן בתוספתא וא"ת והא אמרי' בפ' גיד הנשה דף נ"ה אל תהי אוסה במחרוזים ה"ז סימן ו"ל נבי בשר שנתעלם הקלו אפי לאין הלכה כרב מדברין ודב היכי אכיל בשרא משמע דאמר שפיר אכלינן הוס' ז"ל. ובגמ' פריך אמאי להוי קצר סימן ומוקי לה בקצר של ליידין דכ"ע הכי מקרי לה ומנין נמי לא הוי סימן דכבר נהגו הליידין לחרוז כמנין הזה בחרוז אחד: **וחתיכות של בשר**. ומייר כגון שנהגו הטבחים לעשות החתיכות כמשקל הזה דאי לאו הכי המשקל הוי סימן ואם יש לו סימן בחתוך כגון דמתחכא אתלת הרגתא חייב להכריז והא דתנינן בסמוך כדי יין וכדי שמן חייב להכריז מוקי לה אביי קודם פתיחת האוצרות ויש בה רוטס שיעמת מיתת מיט סביב המגופה והוי סימן דיחיד בעלמא הוא דעביד ליה דהא אכתי לא הגיע זמן מוכרי החביות: **דברי ר"מ**. הרא"ש ז"ל לא גרים דברי ר"מ וכן בירושלמי ליתיה. וגם הר"ר יהוסף ז"ל מחקו וכתב שכן מצא בכל הספרים. ובית יוסף כתב בסור סימן רס"ב דה"מ דהרא"ש ז"ל לא גרים דברי ר"מ וכיון דמתני' סתמא מתניית ה"ל רבים פליגי על ר' יהודה והלכה כותייהו אבל הרמב"ם ז"ל גרים דברי ר"מ וכיון דפליגתא דר"מ ור' יהודה היא ה"ל הלכה כר' יהודה ע"כ וכן כתב בכסף משנה ספ"ו דהלכות גזלה: **כל שיש בו שנוי חייב להכריז**. וכו' מפרש בגמ' בסימן הבא מאליו קמיפלגי ת"ק סבר סימן הראוי לבא מאליו כגון חרס שפעמים נופל בטיגול ודיגר ג"כ שלפעמים נופל בקמה לא הוי סימן ור' יהודה סבר הוי סימן דאמרינן לשם סימן כתנו שם ולא נפל מאליו: **אנפוריא** כלים חדשים שלא שבעתן הטין ולשון אנפוריא נוסריקון אין פה ראיה ולרבנן אפילו לא שבעתן הטין חייב להכריז והלכה כר"ש בן אלעזר. ומתני' דקתני אלו מציאות שלו אחר שהכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות קאמר דהשתא כיון דלית בהו סימן גם לגורבא מרבנן ליכא למיחש כן כתב הרשב"א והרגב"ר ז"ל בשם הרא"ש ז"ל. וכתוב בתוספתא יום טוב לשון מציאות עין המורגל בגמ' ע"ל שהוא לשון מקרא הסבבו בגדון והמכוון שע"י שבעתן הטין הוי כאילו שבע ונשקע בכלי עד שמכירו היטב היטב ע"כ. ואני הדיוט נלע"ד שוד באפסר שהוא מלשון מטבע שכל מיני מטבעות הן משוקעים בכתיבתן עד שיכירום מה הם ויעברו בהולכה. הכא נמי כגר שבעה מהן הטין כאילו יש בהן מטבע להכירם בעליהן שהן שלו אע"ג דהמטבע עצמו קיימא לן דלא שייך בו סימן דוק: **ב מצא פירות בכלי**. וכו' בגמ' דייקי' מעמא דמצא פירות בכלי ומעות בכיס הא כלי ולפניו פירות כיס ולפניו מעות הרי אלו שלו וכן נמי תניא בברייתא ורמינן עלה ותתניא מצא דבר שאין בו סימן דהיינו מעות או פירות בלא דבר שיש בו סימן דהיינו כלי או כיס חייב להכריז על הכל וינתנו הפירות או המעות לבעל הכלי או הכיס ומשני אמר רב פפא לא קשיא הא דקתני חייב להכריז בדאיסתיירו ביה מיניהו מידי דחיישינן דילמא הני דקמיס מיניה אשתפוך והא דקתני הרי אלו שלו בדלא אסתיירו ביה מידי דאמרינן אם אותה דמיניה דמצא אחרינא נפיל ואיתיהב ליה מיניהו דהא לית ליה סימנא בגוויהו ולפיכך הרי הן שלו. ואיבעית אימא הא והא דלא אסתיירו ביה ולא קשיא הא דקתני חייב להכריז דהדרי אפיה דלגי לגבי פירי הא דלא מהדרי אפיה לגבי פירי ואב"א הא והא דמהדרי אפיה לגבי פירי ולא קשיא הא דאית ליה אונים לגמא אי ודאי לאו מיניה נפיל מיניה הוא נפיל הוא אסתיירו ביה מידי וכיון דלא אישתייר ביה מידי לאו מיניה נפיל והרי אלו שלו והשתא בדאיתא מיירי דליה לה אונים לגמא דאיכא לאימר מיניה נפיל ואלו דלא אסתיירו ביה מידי משום דליה אונים דמעכבי וחייב להכריז: **צבורי פירות צבורי מעות** גמ' שמעת מינה מנין הוי סימן תני צבור פירות שמעת מינה מקום הוי סימן תני צבורי פירות וזיל הכא קא מדהי ליה וזיל הכא קא מדהי ליה ולא הא תיפשוט: **שלשה מטבעות זה על גב זה** בגמ' מוקמינן לה דוקא שעשויין כמגדלין שבשתן רחבין זה מזה ומניח מלמטה את הרחב ועליו את הצינום ועליון הוא הקצר שבכולן כמגדל זה הסוד רחב ומקצר ועולה וכי מגהי הכי לאו דרך נפילה הוא אלא דרך הגות והיה דעתו לחזור ולישלן ושכח הלכך מוטל ומכריז וזה בא ונותן סימן ואומר מגדלים היו עשויין. וכתוב בנ"י אמר המחבר וראה דעבוון כמגדל דבעי לאו דוקא כמגדל שיהא הרחב מלמטה והקצר מלמעלה אלא שהוא זה ע"ג זה קריבן מגדל ומש"ה לא הוי סימן מובהק ובשיבן מנין ולא ממעטינן אלא משלחפי שלחופי שמקלת מטבע זה על מקלת מטבע זה למהרמית ספיר דנפלי הכי אבל זה ע"ג זה מתרמי ולא מהרמי ולפיכך לא הוי סימן גמור. והיינו שהרי"ף ז"ל לא תפס מה שפירשו בגמרא דמגדל הוי רוחתא אתאי ומליעא עלוה אלא סתם כדמשמע זה ע"ג זה כן נראה לי עכ"ל ז"ל. ועוד פי' כ"י דכל מה שהמצא יכול לקרב הדבר מקרב ומש"ה מכריז מטבעות מלאתי כדי שיבין האובד שרבים הוו ע"כ. ופירש הרא"ש ז"ל כמו שפירש סוף פירקין דנעיל דלא בעינן לסימן אלא שיאמר המנין והא דבעי שיהו עשויין כמגדלים מקום דאי לאו הכי אי אלינן בדבדך נפילה נפל ומתייאש האובד כי לא יוכל ליתן סימן בהכיינן וצריך לומר דהרי אתרמי ונפלי דאל"כ הרי נמי יהן סימן מקום והרא"ש ז"ל תירץ בדברים קטנים כמו מטבע אי אפשר לנוין המקום ע"כ. עוד בגמרא לא שנו

אלא של מלך כעין שלשה מלכים שעורת שלשתן שוה והן כעין שלשה מלכים שחלוקים בריחבן ודומין לשלשה מטבעות אבל של מלך אחד אלא כעין ג' מלכים שכולן שוין אינו חייב להכריז אע"ג דמנחי אהדדי דאימור אתרמוי אתרמוי דבהדי הדדי נפול זה ע"ג זה ואין זה הנוה ואינו אין לו בהן ואפילו אינו מקום דלא ידע איכן נפול ור' יוחנן אמר אפילו של מלך אחד נמי מכריז הואיל ומטבעות הוו זו ע"ג זו יש כאן סימן דלא אתרמי דנפיל הכי: **בריבות ברה"י** וא"ת כריבות אי דרך נפילה היא א"כ אינו יודע היכן נפלו ובדה"י אמאי צריך להכריז הא מתיישב שסבור בר"ה נפול וי"ל דאע"פ שאינו יודע לכוון המקום יודע הוא אם נפל בר"ה או ברה"י תוס' ז"ל: **בדי יין ובדי שמן חייב**. אפשר לומר דהדר תנא הכא גבי כדים להכריז לרמוז לנו החילוק שבלקנ בגמ' דמתני' מיירי בשלא נפלתו האוצרות אבל אם נפתחו האוצרות של יין ושל שמן הרי אלו שלו ואע"פ שהן רשומין בכל הכדות כך הן רשומות וממלא אלו הכדין בכברות הנאתום שים צורה אחת לכולן ומשקל אחד לכולן הרמב"ם ז"ל: **ג מצא אחר הנפה וכו'**. כאן פי' רש"ל נפה כפי' רש"י ז"ל אבל בפ' שני דפאה גם בפ' שני דכלאים גם בפ"ד דעדויות העתיק פי' ר"ש ז"ל: **הרי זה לא יגע בהן**. בגמ' פריך ולהוי מקום סימן דאע"ג דמוקמי' לה במקומין בכפיסן שטות קצר דל"ע הכי מקרי לה ולא הוי קצר סימן מ"מ המקום שהן בו להוי סימן ומתרצינן במדדין דאיכא למימר מעלמא אתו ואיכא למימר נמי דאינים אנשיהו הל' ספק הנוח וקי"ל דכל ספק היות לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר דיכא מאן דיהיב סימנא. וכתבו תוס' ז"ל הלי אם נטל לא יחזיר י"מ דהיינו דוקא כשנטלו והוליכו לביתו דים לחוש שמא בתו בעלים בתוך כך ולא מצאו מה שהניחו שם ושוב לא יחזרו לבקשם לכך לא יחזיר למקום שנטל אבל אם נטלו ולא זז משם ורואה שלא בתו בעלים בתוך כך יחזיר וכן מוכח בירושלמי ומיהו אם נטל לא יחזיר משמע רק שנטלה בתוך כך ואע"ג שלא הוליכה למקום לא יחזיר ע"כ. אבל בפ' המפקיד דף נ"ז משמע דה"פ דוקא נטל לא יחזיר וכדפי' רש"י ז"ל התם ח"ל אם בא אחר ונתן סימן שהוא שלו לא יחזירנו שמא אינו שלו וסוף הבעלים לבוא ויבא עדים שהניחו שם לפיכך יבא מונח ביד זה עד שיבא אליהו דהאי לא יחזיר לא שיבא שלו קאמר דהא מעיקרא באיסורא אתא ליהיה אם ספק הנוח הוא ע"כ: **מצא כלי באשפה** וכו' בפירקי' דף כ"ל. ובגמרא רמינן עלה מהא דתניא מצא כלי שמון באשפה נוטל ומכריז שכן דרך אשפה לפנות ומוקי רב פפא למתני' באשפה שאינה עשויה ליפנות אלא שנמלך עליו לפנותה ומש"ה נוטל ומכריז דאי לא שקיל האי שפתא לכשיפנה יטלנה גוי או יבראל משומד הלכך אבידה היא ומוחזר עליה ורב זביד מוקי לה בהזיתין בכודי וכסי דשמונים מדות הן ולא יגע ובריאתא בסביני והמיק שהן כלים קטנים והכליכם שם עם האשפה שהוליא מן הבית: **מצא בגל** וכו' תוס' פ' חזקת דף כ"ד: **הרי אלו שלו** וכתוב בגמוקי יוסף דכיון דטעמא הוי משום דאלי אמורייס בלמפרס בגמרא שמעינן מינה דאפילו יש בו סימן הרי אלו שלו וא"ת למה שלו תקני לו תנרו לבעל הכותל ותרנו בתוספות דאין חבר קונה בדבר שאינו עשוי שימנא כי הכא שהוא בעובי הכותל וכן מוכח לקמן מצא בחנות ובשלחנות הרי אלו שלו ואין חברו קונה לו להנוטי ולשלחני לפי שהמעות הם דבר קטן ואין כוכן ליומא ע"כ. עוד כתוב שם והא דאמרי' מחליו ולחוץ [הרי אלו שלו] ולא אמרי' יסול ויכריז כיון דאיכא סימן פי' רש"י ז"ל דכולה מהני' בדשתיך דומיא דמרבא ואמרי' בני ר"ש הניחוהו שם ואיתיהב ליכא למימר תיקני ליה חברו לבעל הבית דקדם יאום הוא התם ולא עדיפא חברו מידו ואילו בא לידו קודם יאום בעלים תו לא קני ליה הואיל ואיסורא אתא לידיה הלכך חברו נמי לא קני ליה ע"כ. וסרמב"ם ז"ל תירץ לדבריהן קמייתא שהביא ר"י בשם התוס' פפ"ז דהלכות גזלה משום דהוי אבודה ממנו ומכל אדם ע"כ. וכתוב בשלטי הגבורים סריב"ן ז"ל תירץ משום דהוי חברו הבאה לאחר מכאן שהכלי היה ממון בימי האמוריים ועדיין לא היה חברו עד לאחר מכאן ע"כ: **מצא בבותל חדש** פי' הרא"ש ז"ל היינו בכותל שידוע שאבותיו של זה שהוא עתה שלו בנאתו ולא יצאו מרשותן משולם אלא הוא ואבותיו היו דרין בו מעולם ע"כ: **אם היה משכירו לאחרים אפילו בתוך הבית הרי אלו שלו** ובגמ' פריך ואמאי ליזיל בתר בתרא כדתנן בפ"ד דמסכת שקלים ובשעת הרגל הכל מעבר ושמא משום דשוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום ואם נפלו שם לפני הרגל שרוב המעות הן חוזין כבר מלאום מכבדי השוק אלא אמרינן קמאי קמאי אזלו והני אחריני מיהו הכא נמי נימא קמא קמא אזל וסני דבתרא מיהו ומוקי לה רב נחמן כגון שנשמר לבית פונדק לשלשה בני אדם דהכוה דנפל מיניה מיימא מימר אמר מכדי אינים אחרינא לא הוה בהדי אלא הני אמרי קמייהו כמה זימני ליהדרו לי ולא הדרו לי והשתא ליהדרו בתמיה לי דעתייהו להדרה אהדרוה מיהלי ואי לא אהדרוה ולאי בדעתייהו למנזלה. ורבא אמר אפילו בשלשה חייב להכריז ואפילו לית בה ס"ס לכל חד וחד מ"מ אימור שותפי מיהו וחד מינייהו אחאי אחאי לאמתיה לגבייהו דחברוהי וה"ל ס"ס לכל חד וחד מהנהו תרי ופסק הרי"ף ז"ל הלכתא כרבא דבתרא הוא הלכך משמע דמתני' לא מיתוקמא אלא כדאוקמה רב מנשיא בר יעקב בשעשאה לבית פונדק לשלשה גויים וכתב בנ"י לשלשה גויים לאו דוקא דהה"ל לחד ובלבד שיהא הוא האחרון אלא משום וכו' ע"ש. ולשון הרמב"ם ז"ל בספ"ז דה"ל אם היה משכיר ביתו. לאחריים הרי הן של שוכר אחרון ע"כ. ובעור מ"מ סימן ר"ס: **ד מצא בחנות הרי אלו שלו** לכאורה משמע דאייתי הכא אפילו בדבר שיש בו סימן מדלא מכלינ הכא כי סיפא בין צרורין למפוזרין ולפי זה צריך לומר דהא דאמרינן דבדבר שיש בו סימן הרי אלו שלו מייתי בחנות שרוב הנכנסין והיוצאין גויים א"נ מיירי לפרש דבתין בו סימן דוקא מייתי וסיפא דקא מפלגא בין צרורין למפוזרין אבולה מתני' קאי והא דלא קני ליה חנות לחנוני מטעם הנהו משום דקיימא לן כאביי דיאוש שלא מדעת לא קנה וביון שקודם יאום בא לחברו שוב אינו קונה ואפי' לרבא וכו' וכן כתבו הרשב"א והרגב"ר ז"ל נמקי יוסף ז"ל. ועיין במ"ש בשמו ז"ל במתני' לעיל. ומלאתי כתוב בספר מיסרים נתיב כ' חלק בני מי שנרים אפילו צרורין שסלרירה סימן הרי אלו שלו ע"כ: **לפני שלחני הרי אלו שלו** וכו' בגמ' דייק ר' אלעזר מדלא תנא ע"ג שלחן הרי אלו של שלחני ולא הוה צריך תו לאמתני בין הכסא ולשלחני של שלחני דכ"ש הוא אי נמי ליתני מצא בשלחנות הרי אלו שלו דקתני ריש מצא בחנות אלא ש"מ לא"מ לפני

שלחני

שלחני דסיינו ע"ג קרקע דהרי אלו של מוצאה אלא אפילו מלאן מוגמין ע"ג שלחן הרי אלו שלו ומעמא כתב הטור סימן ר"ם שדרך הבאים להחליף ליתן מעות על השלחן משא"כ בחטות שאין דרך הבאים לקנות ליתן חפציהם על התיבה ע"כ. וכתוב בגמרא יוסף ומכאן למדנו דין זה דאם מצא ע"ג תיבת החנוני הרי אלו של המוצי וכן כתב הרשב"א ז"ל דאפילו מונחין ע"ג השלחן הרי אלו שלו וסא דקתני לפני השלחן הרי אלו שלו לפני השלחני קאמר דאפילו מה שעל השלחן לפני השלחני מיקרי וכן כתוב בתרומה מוסתות במתני' לפני השלחני אלא דהוס ס"ל שפירשו ע"ג קרקע מדלא קתני ע"ג השלחן לדבריו ע"כ: **הלוקח פירות** וכו' אית דגרסי ר' יהודה אומר הלוקח פירות וכו' ולא מצאתי רמז לגרסא זו בשום מקום וגם בבית יוסף לא הזכירה זו הבבא בשם ר' יהודה בסימן רס"ב. וז"ל הרא"ש ז"ל על פי התלמוד אר"ש בן לקיש לא שנו אלא בלוקח מן האגר משום דמייאש בכל המעות כשידע שהיו בתוך הפירות לפי שהאגר לוקח מהרבה אנשים ומוכר להרבה אנשים וכן אם מצאו האגר הרי אלו שלו אם שהה בעל המעות בכדי שיוכל האגר לערב עם פירותיו אבל בלוקח מבע"ח חייב להחזיר והוא שהשן בעל הבית בעצמו או עבדיו ושפחותיו הכנעניים שלא בכר פועלים היושבין במקום נפלו. וכתוב בנמקי יוסף וז"ל ואפילו באגר אמאי לא קני ליה הגרו לאגר דהא ודאי אגר משחמרת ובבה"ג אפילו שאינו מכיר בה תיקני ליה חנרו מכאן הסכימו המפרשים עם בעלי התוס' ז"ל דכל דבר שאין דרכו ליגמא אין חנרו של אדם קונה לו ע"כ. וכיל שם בהלכות גזלה אבבא פפ"ז סימן ד' ס' ו'. ובטור ח"מ סי' ר"ם וסי' רס"ב: **ה"ג אף השמלה** וכו' ביל שם רפי"ד: **מה שמלה מיוחדת הוא** פ' מרובה דף ס"ו וגם פה כתבו לומר ר"י הנקרא לן יאות קונה בתבילה מהכא דקתני מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין פי' ע"א שיש לה סימנין יש לה תובעין שאין הבעלים מתייאשין כיון שיש בהן סימן ולא כמו שפירש הקונטרס שיש לה תובעין שאינה אומרת כולי האי בעינן ומתני' קתני שלשה ומסיק רבא לא הטריחו רבנן בתבילה יותר מדאי ולא הטריחום להבות יותר מז' ימים והקשה ה"ר אפרים אבכמי חתנו של רש"ל ז"ל לענין מה צריך להמתין אחר הרגל האחרון ז' ימים וכי הוא שלו מיד אחר ז' ימים והרי אומר לקמן בסימן ח' לא יגע בהן עד שיבא אליהו ויש לתרץ שצריך להבות שם ז' ימים מכאן ואילך ילך לביתו ולפי' הרמב"ם ז"ל הוא פשוט יותר ודוק עכ"ל ז"ל. ואיני יודע מה הוקשה לו ז"ל ואי קשיא פורתא הא קשיא מלשון הרמב"ם ז"ל בפי"ע מהלכות גזלה ואבידה שכתב הכריז לו הודיע ולא בתו הבעלים הרי המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליהו ע"כ. ולרב ז"ל עלמו קשה לע"ד מאין הוציא דין זה. ונראה דכל הני בתני דמלא ספרים וכו' מייתי בתר הכרזה כמו שהן סדורות לשמעי' הנא שאם מצא ספרים וכבר הכריז ולא באו הבעלים יהיו מונחים אצלו עד שיבא אליהו אלא שכדי שלא יתעסקו קורין בהן אחד לשלשים יום וכן בכל לפי מה שהוא אבל לני זהב ולני זכוכית כיון שהוא דבר שאינו מתעפש אם לא שתמשו לא מיבעיא שיבא מונח כשאר כל המציאות אלא אפילו לא יגע בו עד שיבא אליהו וזהו שומר אבידה דפליני בה רבה ורב יוסף כמו שהכתוב בשמוך בס"ד. עוד כתב הר"ר ספריס אבכמי הנ"ל ז"ל על פי רע"ז ויכריז יום אחד אני אבדתי דכן פי' רש"י ז"ל וגם כ"י. אבל ז"ל הרמב"ם ז"ל בהלכות גזלה ואבידה פי"ג ואחר הרגל האחרון הכריז פעם רביעית כדי שיוכל להחזיר ואם רצה בבקר בהשכמה או שמוך להשכה שלשה ימים וימצא זה המכריז מכריז בשביעי ע"כ. אמר המלקט וכן פירשו ג"כ הום' ז"ל שהמוצא הוא שחוזר להכריזו וביל כולה מתני' עד סוף סימן ח' שם פי"ג. ובטור ח"מ סימן רס"ז: **ן ולא אמר סימניה ה"ז לא יתן לו** בגמרא פירש רב נחמן דהלכתא כותיה שהמכריז מפרש מה היא האבידה שהיא שמלה או דבר פלוני. ולא אמר שיאמר לא בעי לאיתר אלא אמר סימנין כלל דא"כ לא אמר כלום שהמכריז הא אמר גלוי אלא אמר רב ספרא דלא אמר סימנין מובטחים שלה אלא כגון שנתן סימן שלבן היה או שהיה שם שהוא סימן שאינו מובטח שהרבה יש כך. ומיון או משקל הוו סימנין מובטחים ולפי זה אמר את האבידה דקתני במתני' לא נקט אלא משום לא אמר סימנין: **שנאמר עד דרוש אחיך** וכו' פי' דאי לא תימא הכי קשה דוכי תעלה על דעתך שיהנהו לו קודם שידרשהו. ובספר הזוהר סוף פרשת חוקת [דף קפ"ד ע"א] אמרו דאמר אוהו אלא [בוי] דרשין ליה מלבון אות שצריך שאפילו שיאמר סימן. אם הוא רמאי לדרוש האות הבא אם היא אמת ע"כ. וביל פ' שני דהלכות מלוה ולוה סימן ד'. ועיין בסמ"ג עשין ס' ע"ד. ומפרש בגמ' בברייתא משרבו הרמאים התקינו שיהו אומרים לו הבא עדים שאין אתה רמאי ושוא. ירושלמי איהו רמאי עבד גרמיה מחזר מציאן ועבד חדא רבנן ובבא: **הגה"ה** נלע"ד דה"פ והשיב אבידה אחת גדולה ושובה וכשרצו בני אדם שהחזיר מציאה טובה לבעליה אמיתו בכתו בו ונתנו לו פקדונות ואח"כ כפר בכולן. היאך הוא עביד רבא בבא חמי ליה ברייתא מחזר מציאן ומפקידין גבייה והוא כסיב כולה ואזיל ליה ואית דאמרין אזיל לבישתא ומעמ סימנין ואזל לבישתא מורי ואמר סימנא ונסב לה ע"כ. בפי' רע"ז ותרגולים זכרים הקטנים מיטפל בהן שלשים יום והגדולים שאוכלים הרבה מיטפל בהן שלשה ימים ע"כ. אמר המלקט כן פי' דש"י ז"ל אבל בנמקי יוסף כתוב בשם ר"ח ברבי שלשים יום שאינפפולן מרובה שהן הולכין אילך ואילך ואוכלין בזוטרי שהיא צריך לעדות ונתן לפניהם שלשה ימים וכן דעת הרמב"ם ז"ל שם פי"ג סימן ט"ז: **לפיכך אם אבדו חייב באחריותן** דכיון דבני נאמנותו בהו אע"ג דלא אמצאתם בהו כמאן דאמצאתם דמי באחריותן והלכה כר' מרפון בדמי אבידה שמכר דהוליל ונטל ונרא בהו כמו שאמרו חכמים שריון ליה לאיתמוטי בגוויהו. אבל מעות אבידה כגון שמצא מעות בכיס או שלם מסבעות עשוין מגדלין לא יתמם בהן כלל ונרבה דס"ל דשמור אבידה כשומר שכר דמי ומייב בגניבה ואבידה דס"ש אמטיעין לאפוקי דרב יוסף ולדמר שומר אבידה כשומר שכר דמי ומייב בגניבה ואבידה דס"ש מצוה הוא דלא בעי למיתב רפתא לעניא דהעוסק במצוה פטור מן המצוה קמ"ל דלא ואפיכך דר"ש אתי למידק נמי דדוקא מצוה דמותר להתמם חייב אבל אסור להתמם לאפוקי דרב יוסף ולרב יוסף מצוי בגמרא דלפיכך דר"ע קתני אגב לפיכך דר"ש דאמטיע' דכיון דשרו ליה רבנן לאיתמוטי בגוויהו כמאן דאתמם בהו דמי וחייב באחריותן וקיימא לן כר"ע וכמו שפירש רע"ז ויקיימא לן נמי כרב יוסף. וכבר כיון דשרו ליה לאיתמוטי בהו אע"ג דלא אתמם בה ס"ל שוחל עלייהו וחייב אפילו באונסין דאתי מפרש בגמרא דפיינו נאנסו בדרבה דאמר בפרק ההבר אבדו בעבעה ספינתו ניס אבל לקמן בפרק המפקיד מי' י"ל דקתני לפיכך אם אבדו חייב באחריותן פיינו דוקא אם אם נתמם בהן אז חייב אפילו באונסין ואם לא נתמם בהן אינו חייב אלא בגניבה ואבידה כדין שומר שכר וכן פירש לקמן רע"ז. וכתוב ה"מ סימן רס"ו: **דן קורא בהן אחת לשלשים יום מתני' ר"א בן יעקב היא** ולא כת"ק דברייתא דאמר אחת לי"ב חדש ולא כסומכוס דאמר בחדש שממחר להתעפש אלשים יום וכיון שיש עבר חדש: **בתחלה** מה שלא נמד מפני שצריך להשהותם לפניו וכתב הרמב"ן ז"ל דס"מ בם"ת נהיגים ומחוכים שני שלמד בהם כבר די לו בקריאה בעלמא ומי שלומד בהן לכתחלה צריך לטרות יותר ומ"י שרמו הן מתקלקלין אבל עכשיו שנהגו לכתוב התלמוד אם הבאילו המשפחה אינו כן שאפילו מי שלמד פרקו מהם פעמים ל"ע גדול בכתה ואדרבה כל מי שאינו בקי יותר גדול בהלכות הצריכות לשמועה שלו הלכך יד כל אדם שוה בו ושומר לכתחלה לאדעתה דהכי אושלים נמקי יוסף. ועיין בפי' רש"י ז"ל פרק בל הנשבעין דף מ"ו: **גוללן אחת לשלשים**. אבל לא יקבל בהן בתחלה כתב הר"ר יהוסף ז"ל בס"ה היה נקוד יקבל וכ"ל בגרסא דגרסי' יקבל דאתי שפיר מה שאמר בתחלה כלומר מורה בהן מה שהוא רגיל בו אבל לא ילמד מה שלא למד משולם ואי גרסינן יקבל פי' לא יקבל לאחרים בו ולגרסא זו לא היה צריך לומר בתחלה ע"כ. וגם רמיתי שהגיה בתחלה בכאף: **ולא יקרא אחר עמו** נלע"ד דגרסי' יקרא בנקוד פת"ח ביו"ד ושו"ל בקו"ף ולי"רי גרי"ם אע"פ שאינו מוכרח. וכדמוכח ממה שאני כותב בסמוך מיד. וגנמ' רמי עלה והתניא ולא יקרא בו שלשה בני אדם הא שנים קורין ומוקי אביי למתני' בעניין אחד ולפיכך אפילו שנים אין קורין שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו ונקרע. ובריתא שני עניינים זה בדף זה וזה בדף זה ולפיכך שנים קורין דלא אתו לבמוטי מסלדי. והרמב"ם ז"ל בפי"ג דהלכות גזלה פירש דבשני עניינים לא יהיו שנים קורין דשמא זה ימשוך לכאן וזה לכאן ויבלה הספר אבל בענין אחד קורין אפילו שנים אבל שלשה אפילו בענין אחד אין קורין ע"כ וכן פי' הרי"ף ז"ל: **מנערה אחת לשלשים יום** גמ' למימרא דיעור מעלי לה והא אמר ר' יוחנן מי שיש לו נדרי אומן ביתו ביום שיאחרוג לו חלבות תמיד יעבר כסותו בכל יום ולמדנו דרך ארך דיעור קשה לה אמרי בכל יום קשה לה אחת לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא בחד אין מיעורו קורעה ובתרי הייעור קורעה ואיבעית אימא הא בילדה ובריתא בחוטרא ואיבעית אימא ברייתא במגרא דקשה לה שמתחת ונקרעת ומתני' בכיתנא. ובגמרא בברייתא כלי נחשת שמתמם בהן בתמין אבל לא ע"י הטור מפני שמשחיקן כלי כסף משתמש בהן בגיון אבל לא בחמין מפני שמשחיקן: **מצא שק** וכו' ר"פ שבועת העדות ובהרי"ף והרא"ש ז"ל הגרסא מצא שק או קופה אם אין לרבו ליטול וכו'. וכן הגיה ג"כ הר"ר יהוסף ז"ל. ופי' רש"י ז"ל שאין לרבו ליטול קופה שלו מן ההון לבית שמור לא יטול. ובזיל פי"א דהלכות גזלה ואבידה סי' י"ג. ובטור ח"מ סי' רס"ג וסי' רס"ז: **ט איזוהי אבידה** וכו' ע"ש הפרק ביל שם פי"א סימן י"ד י"ה י"ט ובכרפ"ב עד סוף סי' ל' ובפס"ו כי' ג'. ובטור ח"מ סי' רס"א ורס"ה ורס"ז: **מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה** ואפילו כמה ימים ראה אותם אבל אם ראה אותן בגילה מייב להחזיר ואם ראה בבקר בהשכמה או שמוך להשכה שלשה ימים זה אחר זה ה"ז אבידה ודוקא רועה בדרך דאיכא הרתי לטיבותא אבל ראה בדרך זמנין הוי אבידה מון דאפה לגבי דבראה רועה בין הכרמים אם כרם ישראל הוי חייב לשלקה משום אבידת בעל הכרם וכיון דחייב לשלקה משום דאנקטה מגרי בייתא חייב להחזירה ואם כרם לגוי אי באתרא דקטני דקטני עד דאתרו ביה אין חייב להשבל בה דאי לא אתרו לא קטני לה ואי אתרי ולא איזהרו בה אבידה מדעת היא: **שנאמר השב תשיבם** בגמ' פריך אימא הסב חדא זימנא תשיבם תרי זימני ומשני הסב אפילו מאה פעמים בהוא מקור*) תשיבם אין לי שנקרעת אבל לביתו ולגנבו מנין ת"ל תשיבם מ"מ ומשמעינן דאי אבדרה לדוכתא דמגברא לא צריך דעת בעלים לומר לו ראה פרתך שהחזרתיה לגנתך שמלאתיה הכל מילי צריך דעת בעלים כגון גנב וגזלן וכ' שומרים שאם לא הודיעו חזרתה ומתה אז נגנבה חייבי' באחריותה שכיון שידע שאבדה ולא ידע שהשבה לא מסר בה ולא האבילה אין מסבת אבידה שהתורה רבתה בה הסבות הרבה. עוזב העזוב נמי אין לי אלא בעליו עמו אין בעליו עמו מנין ת"ל העזוב מ"מ וכן נמי דרשינן קרא דהקם תקים עמו אפילו אין בעליו עמו וכולהו קראי דכאן אלו דרש לה בגמרא בפירקין: **היה בטל מסלע** וכו' תוס' פ' שני דיומי דף ק"ח ודפ' עד כמה דף כ"ט: **אלא נותן לו שברו בפועל בטל בספרי** כתיבת יד ל"ג מלת בטל במתני' וכן משמע קצת מן הגמ' דמייתי הוספתא דקתני בה בפועל בטל ועלה בעי בגמ' מאי בפועל בטל וכו' והרא"ש ז"ל נמי ליתיה וכן מוכח נמי מתוספות המוגהות דבבכורות פרק עד כמה וכמו שכתבתי שם בסימן ו'. אבל הרמב"ם ז"ל גרסא דגרים לה וגם בטור ח"מ סימן רס"ה. ועיין בספר משרים מחיב בלף ח"א וחלק ד'. ור"ח מפ' דבשעבל בטל ר"ל שאם החזיר את האבידה בשעה שיש לו מלאכה מרובה שהוא משתכר ביוקר ובשה בחזרתה שיעור שיש מרויח סלע לא יאמר לו תן לי סלע שהפסדתי בחזרתה אלא נותן לו כשעה שהמלאכה מועטת שלא שיה משתכר בשיעור חזרה זו אלא חצי סלע לפי שאינה משתכר בזול כדי שלא יהיה יושב ובטל ובן פי' הרי"ף ז"ל ג"כ בתשובה ופעמא דמילתא דמסברין ליה כבר הטור כתב הרמב"ר ז"ל דכיון דמדעתא דנפשיה עבד שהרי כיון שלא היה שם כ"ד לא היה מחויב להתבטל

*) [הגהה וכן הוא בפירוש הרמב"ם ז"ל].

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מן הסלע ושלו קודם כדתנן במתני' אלא מאה מע' למיעביד לפיכך הטילו חכמים פטרה זו ע"כ במקי יוסף וע"ש עוד. וגם הרב המגיד סס פי"ב כתב כדברי רבינו ירוחם ז"ל בשם הרשב"א ז"ל שכתב כן בשם ר"ח והר"א ורב אלפס ובלשה הסכים הרמב"ן ז"ל וכתב שהרמב"ם ז"ל יש לו פי' אחר: **אם יש שם ב"ד** וכו' כתוב עוד בנ"י אמר המחבר הא דאמרינן אם יש שם ב"ד וכו' בספרים לא גרסינן עמו אבל בהלכות כתוב עמו [הגה"ה גם הר"ר יהוסף ז"ל הגיה עמו וכתב שכן מצא בכל הספרים]. כלומר עם בעל האבידה ואינו מחוור שכיון שבעל אבידה עמו למה לי שיתנה עמו בפני ב"ד אפילו בינו לבינו סגי וחייב ליתן לו כל מה שהי' מתבטל כמו שהתנה דא"ל אפסדתן וכדאמרי' בפרק הגזל בתרא טול דינר והשבירני חייב ואוקימנא בגייר העולה דגיים מן היס משום דא"ל אפסדתן כן כתב הרבב"ר ז"ל: **שלו קודם** ודוקא כגון שהיה בטל מן הסלע דלא מצי למיתקל מחבריה בלא תנאי כדאמרן א"כ דהיכא דבלו מרובה דהוה מפסיד דודאי לא יטול מבעל אבידה מפי ממה שהחזיר לו אבל כל היכא דשלו מועטת כיון דמן הדין שלו קודם הלך אפילו היכא דליכא ב"ד מיחי את שלו כדי להחזיר של חברו ונוטל ממנו שיעור זה שהפסיד דודאי הא"ל בשכרו של פועל בטל ודבר ברור הוא. ולא היקשי הא דתנן בב"ק פרק בתרא שן בא בחבירו של יין וזה בא בכדו של דבש וספך זה את יינו והציל את הדבש לתוכה אין לו אלא שכרו לאלמא דלא"ל דהפסיד מועט כדי להחזיר את המרובה לא שקיל לי' מבעל אבידה דהתם היינו טעמא דכיון שהיה תברו בפניו והיה יכול להתנות ולא התנה איהו הוא דאפסיד אנפשיה הרבב"ר ז"ל עכ"ל במקי יוסף. וז"ל הרא"ש ז"ל דמתני' דהתם כיון שבפני הבעלים הוא א"ל להתנות ומדלא התנה הפסידו ולא יטול אלא שכר טירחו ומיהו משמע דאם אין הבעלים שם צריך ליתן לו דמי הפסדו ע"כ: **י מצאה ברפת אין חייב בה** מפר' בגמ' דמיירי ברפת שאינה משתמרת כגון שהיא פתוחה שאם בא אדם לגנבה יוצאה רק שאינה מתעה הבהמה לגנב לברוח שאם אפשר לה לברוח חייב בה: **בר"ה חייב בה** כגון שניכר בה שהיא הולכת תועה דהא אמרינן לעיל בגמרא דדוקא רגא בדרך ואפ"ה [דוקא] לגבי דברא חייב להחזיר הא לאו הכי לא והרא"ש ז"ל פי' דהכא מיירי בברטיא שבוקעים בה אנשים ומאימתן היא בורחת או שמא יקחוה אנשים שאינם מהוגנים אבל לעיל מיירי בשביל של רגים שאין הרבים בוקעים בו ולאמרינן ברפת אין חייב בה דוקא בעומדת בתוך התחום וברה"ה אפי' בתוך התחום חייב בה הרא"ש ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל פסק שם פט"ו דהלכות גזלה ואבידה **פי' ר' וז"ל** מצא פרה בר"ה אם עומדת חוץ לתחום חייב להחזיר כלשמה בתרא דגמ' שכן מצאתי מונה בספר מדוייק אבל הביה יוסף כתב בשמן רש"א דהשמן המשפט הרמ"ם וכמו בעל המור ז"ל כתבו כלשמה קמא והרי"ף והרמב"ם והרב המגיד ז"ל כתבו לא זה ולא אותו ותמה עליהם ז"ל ואמי בע"ד נבלאתי הרבה ממנו דאת"ל שראה שהגיה הלזו ולא שרבה בעיניו לאיזה טעם שיהיה הריני רואה שהרב המגיד ז"ל כתבו וז"ל מצא וכו' משמע חוץ לתחום בדוקא הא חוץ לתחום אינו חייב להחזיר וכן משורש בלשמא בתרא דגמ' ע"כ וגם בסמוך לזה גבי אם בהיתה ברפת כתב ורפת אפילו חוץ לתחום נמי כדאיתא בגמ' ע"כ ולא"ע לע"ל: **ואם היתה בבית הקברות** אית דגרסי אם בתי הקברות ואית דגרסי בין הקברות. ועיין במ"ש בשם הר"ן ז"ל בפ' אלו נערות: **או שא"ל אביו אל תחזיר** כילך לשון הרמב"ם ז"ל שם הלכות גזלה ואבידה ראם את אבידה וא"ל אביו אל תחזירנה יחזיר ולא יקבל ממנו שאם קבל מאביו בעת שקיים מ"ע של כבד את אביך בטל עשה של השב תשיבם ועבר על לא תוכל להתעלם ע"כ. וכתב שם המגיד משנה וא"ל אביו אל תחזירנה פי' אלא עסוק בדברי לבניה לי נוחות וכיוצא בזה יחזיר ואל יקבל ממנו ע"כ: **אם רצונך** ס"א אם רצית: **מצוה מן התורה לפרוק אבל לא למעון רש"א אף למעון** בגמרא מפרש טעמייהו דאי ס"ל כר"ש דזו וזו בתנא ליכתוב רחמנא טעינה ולא בעי פריקה ואנא אמינא ומה טעינה דליתי בה לער בע"ח וליכא חברון כיס אם לא ישמעו חייב פריקה דאית בה לער בע"ח וחברון כיס שהבהמה נשברת תחת משאה לא כ"ש אלא נמאי הלכתא כתניא רחמנא לומר לך פריקה בהמה טעינה בשכר הלכך אי לא בתב פריקה ואתיא מקל וחומר מטעינה ה"א דיו לבא מן הדין לחיות כגדון מה טעינה בשכר אף פריקה בשכר. ור"ש מ"ש משום דלא משיימי קראי למשמעות טעינה הלכך אי כתיב חד ה"א לפריקה אתא ורבנן אמאי לא משיימי הכא כתיב רובץ תחת משאו דמשמע שצריך לפרוק אותם ורבנן אמאי לא משיימי מוטעייהו באורחא משמע ור"ש טופלים בדרך אינו וטוענייהו עילוייהו משמע. אמר רבא מדברי שניהם נלמוד לער בע"ח מדקאמרי תרוייהו פריקה עדיפא דאפי' ר"ש לא אמר דאינצריך למיכתב פריקה אלא משום דלא משיים קרא לטעינה אבל אי הוו משיימי קראי הוה דרשינן קל וחומר ומה טעינה דליכא לער בע"ח חייב פריקה דאיכא לער ב"ח לא כ"ש ס"מ לער בע"ח דאורייתא ומס"ה אינו אם היה עניו יותר ממשאו זקוק לו ור' יוסי הגלילי ס"ל לער בע"ח דרבנן ומס"ה אמר דאם היה עניו יותר ממשאו אין זקוק לו. וכתוב במקי יוסף בשם הרבב"ר ז"ל דכיון דאיכא בפריקה לער בע"ח אפילו בטל מן הסלע חייב בתנם אבל טעינה הוי לה כשאר אבידה דבשכר כל שלא היה בטל אבל אם הי' בטל בתנם וע"ש עוד. וביד רפי"ג דהלכות רוצח וכמירת נפש עד סוף סימן ח'. וכטור ח"מ סימן רס"ח וסימן רס"ו וסימן ער"ב: **יא אבידתו** וכו' פ"ד מיתות דף ס"ד: **אבידתו קודמת** דאמר קרא אפס כי לא יהיה בך אביון סוכר וכו' ובפ"ד מיתות דף ס"ד אמרינן דמדכתיב אפס נפקא לן דאי לאו לאהדרה אתא אלא לאהדרה אתא כלומר אפס אם אל אביון בתנים ניכתוב לא יהיה בך אביון מדכתיב אפס לאהדרה אתא כלומר אפס וחלל ולא עניות ממך אפס לשון חלוש וכלייה כמו כי אפס כסף ע"כ. ובגמ' אמר רב כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך פי' אפס"כ יש לו לאדם ליכנס לפיס משורת הדין ולא לדקדק עלי קודם אם לא בהפסד מוכיח ואם תמיד מדקדק פורק מעליו עול גמ"ח ומדקדק וסוף שיצטרך לבריות: **אבידת אביו ואבידת רבו** וכו' עד סוף הפרק בהלכות ת"ת רפ"ה גם ברפי"ב מהלכות גזלה. ובטור יורה דעה סימן רמ"ב ובחמן משפט סימן רס"ד: **של רבו קודמת** והוא שיהיה רבו מובהק אם מקרא אם משנה אם תלמוד ומתני' דקתני ורבו שלמדו חכמה ר"ל רוב חכמתו וז"ל הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות אבידה ברוב חכמתו של הורה למד

ממנו ע"כ: **שאביו הביאו** וכו' ורבו שלמדו חכמה מביאו וכו' גרסי' והטעם מובן. ולגוראתא דתנאי והמורמי היא בירושלמי דפירקין ודס"ש בתרא דהוריות דגרסי' כתב תני איזהו רבו שלמדו חכמה כל שפתח לו תחלה דברי ר"מ ר' יהודה אומר כל שרוב תלמודו ממנו ר' יוסי אומר כל שהאיר עיניו במשנתו רב בר"מ ור' יוחנן בר' יהודה ומומאל בר' יוסי ע"כ. אבל בגמרא דילן גרסי' הכי ת"ר רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ פי' שלמדו חכמה תלמוד דהייגו טעמי מצוה ולהבין הסותרות זו את זו ולתרצם או לומר הא מני חכם פלוני הוא ובגמ' אית דמומאל קרא מאיזה מהאה מרבנן לאסבריה מתני' דבפ"ב דתמיד אחד יורד לגמת שמי ואחד שותה כיון: **ואם היה אביו שקול כנגד רבו** [הגהה לא מסמע כן מפי' רש"ל סוף מסכת כריתות] גרסינן בריש וכן הוא ג"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות אבידה אע"פ שאינה כן בהלכות ת"ת פ"ה אבל בסיפא גרסי' ואם היה אביו חכם וכן הוא בירושלמי וכתב הרא"ש ז"ל דכך היא גרסת הרב אלפס ז"ל ונראה לענין פדיון נפשות לא בענין שקולין כמו לענין הטבה ע"כ. [הגה"ה העור כתב בשם אביו הרא"ש ז"ל לענין לפדותו ולפרק משאו אם אביו חכם הוא קודם אפילו אינו שקול כרבו ע"כ]. וכתב עליו סביה יוסף שם סוף סימן רמ"ב דף רל"ג ע"ב וכן משמע ולאי ליטמא דמתני' דבהתי נקט אם היה אביו שקול כנגד רבו ובהאי נקט אם היה אביו הלמיד חכם ושעמא דמילתא דבפדיון שהם בסכנת הגוף כיון שאביו ת"ח אע"פ שאינו שקול כרבו חייב לפדות מני שתה קודם כל אדם אבל אבידתו שאינו אלא הפסד ממון אם אינו שקול כרבו אם יעבור על דעת אביו מעט אין רע. ובהיו מסתין מסתו משמע לי דאפי' אם אביו שקול כרבו רבו קודם לכיון שאין עכשת גוף ולא הפסד ממון אלא לגיהה לו מעצבי ה"ל בכבוד לחוד וחייב בכבוד רבו יותר מכבוד אביו אלא מדתנן בסוף מסכת כרתות אם זכה הבן לפני הרב הרב קודם את האב בכל מקום שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו לא משמע הכי דכיון דמסתי שעמא הוא לכבוד רבו קודם לשל אביו כשאביו הוא שקול כרבו כיון שאין אביו חייב בכבוד הרב אין לו להקדים כבוד רבו לכבוד אביו והבדר לריך לי עיון עד כאן לשונו ז"ל. ובספר הלבוש שם ביו"ד סי' רמ"ב סעיף ל"ד מלאתי כתוב וז"ל והא דלגבי הטבת אבידה רבו קודם לאביו אפילו אביו ת"ח אא"כ הוא שקול כרבו ובגי פירוק משאו ופדיונו אם אביו ת"ח הוא קודם לרב אפילו אם אינו שקול כרבו שעמא דמילתא כ"ל דגבי הטבת אבידה כיון שאינו אלא הפסד ממון ואינו עובר ע"ל אביו אלא מעט לפיכך אע"פ שאביו ת"ח אם אינו שקול כרבו אחז"ל שיקדים כבוד הרב שהוא כבוד תורה לכבוד האב שהרי מן הדין גם האב חייב לכבד את הרב הזה שהוא גדול ממנו ואפשר לומר שגם האב מודה לבנו בזה כיון שיודע שהרב גדול ממנו אבל אם הוא שקול כמותו אים לגבי האב תרתי כבוד אב וכבוד תורה והאב אינו מודה בזה לבנו דלמה יתחזו לו כיון שהוא גדול כמו הרב לפיכך האב קודם לכבוד תורה משא ופדיון שבויים שם בשם בערה דגופא לפיכך אם אין האב ת"ח הרב קודם לכבוד תורה עדיף אבל אם האב הא"ח אע"פ שאינו שקול כמו הרב מ"מ כיון שם נגד גבי אב הרתי כיבוד אב וכבוד תורה אע"פ שאינו גדול כמו הרב אמרו שיקדים האב דכיון דאית ליה נער דנופו ולאי אינו מודה לבן בשביל כבוד הרב אע"פ שהרב גדול ממנו עד כאן לשונו ז"ל:

פרק ג המפקיד וכו' פ' הגוזל קמא דף ק"ח ואתם דייק רבא מסיפא דמתניתין דקתני נשבע ולא רצה לשלם אינם אע"פ שנשבע קודם וסמריהו לבוא לב"ד אפ"ה משלם למי שהיה הפקדון אצלו ומשמע מינה דאם תבעוהו בעליו לשומר ונשבע ושלם ואוכר הגנב דמשלם כבל למי שהיה הפקדון אצלו וריבא דמתני' לא תיקבי לרבא דהכי קתני שילם ולא רצה לעמוד בשבועתו אלא שילם למי משלם למי שהפקדון אצלו: **ונגנבו או שאבדו** אית דלא גרסי לו שאבדו משום דבאבידה ליכא כפל וייסנו בכך טוען הנפקד ואח"כ ממלא הגנב א"כ אנו יודעין שגנבו מתוך ביתו אך אין אנו יודעין אם פשע לו שאבדו שאנו יודעין שנאבד ממנו אך לא יודעין אם ש"י גניבה לו ש"ר דבר אחר תוס' ז"ל. עוד כתבו תוס' ז"ל שגנבו ה"פ אם אמר בפשעתי שהכפל שלו כדאמרי' בגמ' מגו דאי בעי פטר נפשיה בגנבה אלא אורחא דמילתא נקט שגנבו שהוא רגילות לטעון דבר שהוא שעור אע"פ שהוא רוצה לשלם וריב"ן פי' דמתני' ממי ה"פ דהנפקד אומר שגנבו בפשיעה ולא רצה ליתנם לבקר ע"כ. ובגמ' פריך למה ליה למתני בהמה ולמה ליתני כלים ומהדר לריכי דאי תנא בהמה ה"א בהמה הוא דבעלים מקילין כמו דאמר כפל דעתיד להשתלם שבשעה שמסרה לו לשמור ע"מ כן מסרה לו שאם תגנב אם יתרלה לשלם הקרן יהא כפל שלו משום דנפיש טרחא לעשותה ולאפוקה. אבל כלים דלא נפיש טרחייהו אימא לא מקני ליה כפילא ולא מסרה לו מתחלה ע"מ כן. ואי תנא כלים ה"א כלים הוא דקא מקני ליה כפילא משום דלא נפיש כפלייהו שאין באין לידי ד' וה' שאינה נוטנת אלא בשור ושה בלבד אבל בהמה דכי שבא ומכר משלם השלומי ד' וה' אימא לא מקני כפילא לריכא ומתקיף עלה רמי בר חמא והא אין אדם מקנה דשליל והיקר הקנו לו בעליו כפל זה שעדיין לא מתחייב בו גנב ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דשליל גבי הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וכו' דבפ"ג דקדושין ולכדתניא התם ה"מ דאיכא לאיגמר מינה כגון מוכר פירות דקל לחברו עד שלא באו לעולם דעבידי דאתו אבל הכא מי איכא דעבידה לבוא דליקני ליה כפילא בשעת מסירה דע"כ משעת מסירה בעי לאקנויי שמכה הימנו ע"מ כן ואח"ל דמינגבא מי איכא דמשתכח גנב ומי משתכח גנב מי איכא דמשלם דילמא מודו ומיפטר. ומסקינן בלבון שמי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרלה ותשלומי הקרן סמוך לגניבתה שעה אחת תהא הפרה קנויה לך והיא כבר היא בשולם הכיא שעתא: **שילם ולא רצה לישבע** כתב הרשב"א ז"ל דהא דקתני ולא רצה לישבע לאו לגמרא דאתא לטעם היכא דאי אפשר לישבע כגון דאיכא עדים שנגנבה בפשיעה דאף בזו נמי היכא דלא אתרחיש לבי דינא מקני ליה כפלא ושעמא משום דאע"ג דהשתא לא מצי לאמרותי בי דינא דהא איכא עדים מ"מ המפקיד בשעת הפקדון נומר בלבו לאקנויי בכל ענין היכא דלא אתרחיש משום דאיכא גדרין דאי בעי פטר נפשיה וכדאמרן וכיון משמע מדברכי' בירושלמי הוא לו עדים שנגנבו בפשיעה הרי הוא בכלל שילם אלא קתני הכי למעוטי שיכא דלא מיחייב עליה בשום השלומין לא ממון ולא שבועה כמו

אם"ח

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אמ"ח דאיכא עדים שנגנבה או בש"ש דאיכא עדים שגנבה דבכה"ג כיון דפטור מיניה לגמרי אי בעי נפקד לגלומי ליה אימו אלא כמוכר עכשיו קנביו וכה"ג לא אסיק אדעתיה מיקרא עכ"ל נמוקי יוסף ז"ל. וגנמ' א"ר יוחנן לא סילק ממנה אלא כיון שאמר הריני מסלק אע"פ שלא סילק. וכתוב בנ"י ומסקי' בגמ' דשואל ממי אע"ג דלא מלי פסר נפשיה אלא במתה מחמת מלאכה שהוא מילתא דלא שכיחא מ"מ איכא דסילק ממש ולא אתרחיש לבי דינא גמר ומקני ליה כפילא או יוקרא וזהו החילוק דאיכא בין שואל לאחריני דלא סגי בשואל בדבורא לומר הריני מסלק עד שיסלק ממש כדאיתא בגמרא ע"כ. וכתוב עוד שם בשבע ולא רצה לשלם לבעורה איכא למידק הך סיפא למה לי פשיטא כיון דלא מקני ליה כפילא מיהו כפ' הגוזל עליה דייק רבא מיהא דבשבע ושילם ואמ"כ הוכר הגנב משלם כפל נשומר דטעמא דלא רצה וכו' וכדכתיבנא. אמר רב הונא ומשניין אותו שבועה שאינה נרשותו מ"ש חיישין שמא עיניו נתן בה. וביד רפ"ח דהלכות שאלה ופקדון. ובטור ח"מ סי' רל"ה: ב השואל פרה וכו' הרא"ש פ"ק דמכלתין דף קכ"ז ורש"י ותוס' ז"ל בפירקין דף מ"ב. וירושלמי פ' הכותב ודפ"ק דקדושין דף ס': ישבע השואל כדי להפיס דעתו של בעל דהיינו המשכיר אלא יאמר שהוא פטור בה והשואל משלם לשוכר משום דמשעת מיתה קנאה מפני שהוא פטור מאונסין וכיון שהוא פטור אינו לו לדון עם השואל נמוקי יוסף וכסי מפרש לה בגמרא. וז"ל הגמרא עם פי' רש"י ז"ל אמר ליה רב אידי בר אבין לאביי מכדי שוכר במאי קני להאי פרה בשבועה שהוא נשבע למשכיר וימא ליה משכיר לשוכר לך אנת ולך שבועתא ואלא מתעיגא דינא בהדי שואל א"ל מי סברת שוכר בשבועה הוא דקא קני ליה לא משעת מיתה הוא דקני ליה ובשבועה כדי להפיס דעתו של בעל הבית אלא יאמר פטעה בה ע"כ וא"כ איפה מצות בשבועה שהוא נשבע למשכיר שבו' רעו"ל הו דלא כמסקנת אביי: **א"ר יוסי ביצד הלה עושה** וכו' קשמע לר' יוסי משום דמשעת מיתה כדאיתא בשביעות המשכיר אלכך דין המשכיר עם השואל הרא"ש ז"ל. ואיתא בפ' השואל דף ל"ו. וז"ל נמקי יוסף אלא אמר ליה השואל שומר דבעלים חשבינן ליה ובגנבה תתיבו לשוכר ולא מצי א"ל לא בעל דבריס דידי אתי ולא שייך הכא שבועה כלל דהכא מיירי שאינו יודעים שמתה והשואל ממי מודה שמתה כדדרכה דאי לא ידעינן שמתה אלא מפיו השואל יש לו ליתבע שאינה ברשותו ע"כ. וכתב עוד ואפילו ראו בעלים שמתה ממש בפניהם חייב השואל לשלם אותה לבעלים וכן דעת הריא"ף ז"ל וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות שכירות וגם הרא"ן ז"ל כתב לגר' יוסי אפילו ידעו הבעלים המסר אי אפשר שיעשה שמורתו בפרתו של זה משום דס"ל שהשואל נכנס תחת השוכר ואי שומר של בעלים לגמרי והיינו דקא מתמה דכילד הלה עושה בפרתו של זה ע"כ. וגם בחידושי תלמידי הרשב"א ז"ל כתוב דאפילו מתה בפני המשכיר תחזור פרה לבעלים וזה שלא כדעת התוס' ז"ל ומיהו כתב הרא"ש ז"ל שאם אמר לשוכר אם תרצה תשאילנה ויכי' דיבך עם השואל ויכי' דיני עמך אז יהלם השואל לשוכר ע"כ. ובגמרא אמר ר' אלעזר וכן שמואל חלוק הי' ר' יוסי לף ברשותה בעלים ולא רצה ליתבע כילד זה נותן לאוך ביום כפלו של זה אלא יחזור הכפל לבעלים אבל ר' יוחנן חולק עליהן ואומר דמודה ר' יוסי ברשותה שכבר אמר הריני מסלק וקנה הכפל כדאמרי' דמיקרא אדעתא דסכי אתאי ליהיה. וביד ספ"א דהלכות שכירות. ובטור ח"מ סימן ש"ז: ג אמר לשנים גזלתי וכו' ירושלמי פ"ב דבמה אלוס: **אביו של אחד מבם הפקיד אצלי מנה** כ"ל: שהודה מפי עצמו בגמרא דייקי' מדלקט המי ליתבע במתני' דמיירי בחין לו הובעין אלא שהוא בא לגלות ידי שמים ומפ"ם תנן מוחן לזה מנה ולזה מנה דבנאו הכי לא יצא ידי שמים דאם היה מונח על שיבא אליהו היה מפסיד הנפקד או הגנב ומיהו זוקא היכא דגזל דעבד איסורא ולאי א"ל בטל הפקדון מאחד לבד דהיה יכול לדעת מי הוא וה"ל למידק שיחזור אז בסימן אז בעניין אחר וכי לא דייק פשט אבל היכא שאינו ברור לו שגזל אז שאינו ברור לו אם נטל פקדון כלל דהשתא לפי דעתו המסופק אם נטל לא שייך למימר ה"ל למידק דשמא לא נטל מידי פטור הוא אפי' בבא לגלות ידי שמים ורחוק לתנן פ' הגוזל בתרא אמר אינו יודע אם גזלתיך אם הפקדת אצלי פטור ואוקימנא לה אפילו בבא לגלות ידי שמים ומיהו ה"מ היכא שהוא מסופק בעיקר היובו אם נתחייב כלל אם לאו אבל היכא שהוא יודע שנתחייב ואינו יודע אם נפטר מחיוב ואם לאו בכה"ג אפילו כי לא הבאו ממי חייב בבא לגלות ידי שמים ושיהיו לתנן אתם הפקדת אצלי ואינו יודע אם החזרתי לך אם לא החזרתי חייב לשלם ואוקימנא לה אתם בגמרא בבא לגלות ידי שמים נמוקי יוסף. וביד פ"ד דהלכות גזלה והאבידה סי' י' ובפ' עשרים דהלכות מכירה סי' כ'. ובטור ח"מ סי' רכ"ב וסי' ע' וסי' כט"ה: **ד שנים שהפקידו** וכו' פ' המוכר פירות דף ל"ד וביד בולה מתני' עד סוף סימן ה' פ"ה דהלכות שאלה ופקדון סי' ד'. ובטור ח"מ סי' ע"ו וסי' ע' וכתוב שם בבית יוסף סימן ע' בשם תלמידי הרשב"א ז"ל דיכא מונח על שיבא אליהו היינו דיכא מונח ביד הנפקד עצמו קאמר ואפשר דיכא מונח ביד ב"ד קאמר ע"כ. בפי' רעז"ל ונעשה כאילו הגימו כל השאר מאות בעצר אחד וכו' כן פי' רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה גם שם בהלכות שאלה ופקדון אחד דקאמר בעצור אחד ממש אלא שאמרו לו מנה אני ומאתים של חברי ומנ"ה לא דק דמשמע שפיר לתיבה לא קפדי אסלדי וסא דרך הנאוים ז"ל: **ונותן לזה מנה ולזה מנה** דעת הרמב"ם ז"ל שם בהלכות שאלה שאינם מוטלין אלא בשבועה כעין לאוריתא: **והשאר יהא מונח** וכו' אף על גב דהך סיפא מייירי בדתבעי ליה אלא שמייירי בבא לגלות ידי שמים כמו ריש מ"מ פטור ואע"פ שהוא מונח שמא והוא מונח בדי ושעמא משום דלא פטע בהו מידי ואיתיה דאפקיד אנפשייהו שפקידו שניהם אצלו בכרך אחד וכדאיתא בגמרא דבכה"ג לא ה"ל למידק וכיון דקיים ליה נמי בנפשיה אלא מעכב מלוכו אלא שהוא יודע שאין בידו אלא שנים מאות והוא רוצה ליתן אותם אלא שאינו יודע לנמי יתנם פטור נמוקי יוסף. וז"ל הוס' יו"ש ואין לפקפות כיון שכל אחד תובע מאתים והוא מודה ודאי מנה ה"ל כחמשין ידעת וחמשין לא ידעת דאמרי' ה"ל מחייב שבועה שאינו יכול ליתבע עליה ומשלם לשתה רמא רחמנא שבועה עליה אלא יעכב ממון חברו ברשותו אבל הכא הרי מודה השלם מאות שתובעין בין שניהם ואין הכפירה והחולשה אלא בין המפקידין נמוקי יוסף: א"ר יוסי א"ב וכו' פ"ק

דמכלתין דף ג': **מה הפסיד הרמאי** פי' כיון שקיבל ממה שלו ועשוה לא יולה אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו ויפסיד הרמאי ויולה. ובספר הפרפראות אם לא יאמר הגנב ועקרב ר"ת אליהו: **ה ומתוך הגדול** כלומר ימכרו אותו ונותן ממנו דמי הקנון לבני ולא היישנין לפסידא דבעל הכלי שמפסיד שאינו חוזר לו בעינו וכש"י ז"ל לא פירש כן נמקי יוסף. וז"ל רש"י ז"ל מתוך הגדול ישברו. ולשון הגמרא ולריכא דאי אמנועי הך קמייתא בהאיא קאמרי רבנן משום דליכא פסידא אבל בהא דאיכא פסידא דגדול אימא מודו ליה לר' יוסי ואי אחמר בהא בהא קאמר ר' יוסי אבל בהך אימא מודי להו לרבנן צריכא ופרכינן והא טעמא דר' יוסי משום הפסד הרמאי הוא וכיון דטעמא בהכי הוא מה לי כלי מה לי מעות והיכי תיסק אדעתין למימר דבמשות מודה להו לרבנן ואמאי איצטריך למתני' ומפני אלא תמוייהו לרבנן אינמריך ולא זו אף זו קתני וכדאי' רעז"ל: **ן סימן הזיין** הכתוב בפי' רעז"ל שקודם לחמיש ולאורך צריך למחוק אותו משם ולכותבו אח"כ קודם לשון המתחיל המפקיד פירות: **אפילו הן אובדין** ה"ז לא יגע בהן. פסחים פ"ק דף ג' וירושלמי פ"ב שני דיבמות. ותוס' פ' כל הנפ דף ל'. ואע"ג דבמתני' לא חייבי רבנן להפסד מועט ואמרי לא יגע בהן ובברייתא חייבי להפסד מועט דתניא בברייתא בגמ' המפקיד פירות אצל חברו והרקיבו יין והחמיץ שמן והבאלים דבש והדבים ה"ז לא יגע בהן דברי ר"מ וחכמים אומרים עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד ומכ' בגמרא משום תקנת קונקיים כי היכי דלא ליפסדון מוכר פי' השמן אע"פ שהבאלים רמוי לתקן בו עורות והדבש שהדבים רמוי לכתיפת נב הגמל כשהוא כתום מחמת המשלוי ותקנת קונקיים היינו שיריק הכלים ולא יהקלקלו אם יבשה בתוכן השמן או הדבש שהקלקלו ל"ק דבמתני' איכא טעמא דדומה אדם בקב שלו שעדיין לא נתקלקלו לגמרי אבל בברייתא שהבאלים אינו רואה בקיומן כלל אלכך עושה להם תקנה ומוכרם בב"ד וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות שאלה ופקדון ומנמוקי יוסף. וביד פי"ג דהלכות גזלה ואבידה כי' ט"ז וברפ"ז דהלכות שאלה ופקדון. ובטור ח"מ סי' רל"ב: **ז המפקיד פירות אצל חברו ה"ז יוציא** וכו' ביד פ"ה דהלכות שאלה ופקדון סימן כ'. ובטור ח"מ סימן רכ"ח וסימן רל"ב. והפירות שהנפקד ערב פירות המפקיד עם פירותיו והיה מסתפק מהם ואינו יודע אישור מה שאכל אז כשבא לחזירן יוציא וכו' אבל אם יודע [כמה] שהפקיד מהם חזיין דידיה כמה הוי ודאבדו' כמה הוי ומפקינן מלי דאיסתפק מינייהו והאוא הסרון יהביון לכל כאלה חוטבנא וכך יתן לו אחר שישבע שכך וכך הי' החסרון: **לחטין ולאורז** בשורז קנוף שאינו חסר כ"כ אבל בשאינו קנוף תניא בברייתא ומימרת ר' חייא לכוסמין ולזרע פשתן בנבשונין ולאורז שאינו קנוף שלם שאין לכור אבל זרע פשתן נקי אינו חסר כ"כ: **א"ר יוחנן בן נורי** ריב"ל אאבל לפי המדה פליג וס"ל דיותר מכור יש ביהרון שמותירות להנאים מה שיחסרו בעבבריים ממקי יוסף: **והלא אובלות בין מהרבה בין מקמעא** והעבבריים חוכלין בין מהרבה בין מקמעא: **אינו מוציא לו חסרונות** אלא לכור בלבד כן כתב הר"ר יהוסף ז"ל שמלא ברוב הספרים. וכתב ס"א יולא גרסינן וכן כתב בתתי' דבסמון: **והא דאמרי'** בגמ' ז"ל חכמים לריב"ן הרבה אובדות מהן הרבה מתפזרות ז"ל דלדבריו דריב"ן קאמר אפילו לית לן טעמא דמפ' בירושלמי מ"מ הרבה אובדות מהן הוס' ז"ל: **אלא לבור א בלבד** וא"מ א"כ בפחות מכור מי יוצא כמו לכור וז"ל דאין לסם ריות לסמון בתוכם ומ"מ לפי הסבה הראוי להתחסר יוצא דאי אפשר אלא שאינו קנוף עם זרע פשתן כיון דלאת לנו חד מישולא והרא דפסוס לו דבאורז מתחסר כ"כ ובריסא גבי אורז קנוף לא חייב זרע פשתן קנוף דשמא דינם הנוף ע"כ. בפי' רעז"ל ואין הלכה כר' יהודה. אמר המלקט בגמרא אמילתיה דר' יהודה בל"א שמדד לו בימי הגרן ומחזיר לו בימי הגרן אבל מדד לו בימי הגרן והחזיר לו בימות הגשמים אינו מוציא לו חסרונות מפני שהן מותירות והביאה הרי"ף ז"ל ועיין הטעם בנמקי יוסף שפירש דרבנן לא פליגי אדר' יהודה בהא וכשאמרו בגמרא תנא וכן לכל כור וכור היינו דוקא עד עשרה כורין: **ח אם היו קונקנים ישנים אינו מוציא** לו בלע תמהני אמאתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל אם היו לקונקיים ישנות דלא כן הגיה בשם' אבות פ' בן זומא אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש וכו'. ובגמ' פריך והא אי אפשר דלא בלע ורב נחמן מוקי לה במזופפין ואבי אמר אפי' תימא שלא במזופפין כיון דמשון טעון ותו לא בלע: **אף המוכר שמן מזוקק** גמרא אמר רב פפא המוכר שמן לחברו שתם בעת שהוא מזוקק שקנו ושקנו שמריו לדברי הכמים מוהר לו לערב ולבלבל שמרים המזוקקות שיחזרו ויתערבו ויעלו עם השמן בתוך שמדה ולר' יהודה אסור לערב ולבלבל השמרים שבחזקת מזוקק לוקח ממנו וזה מקלקלו. וביד פי"ח דהלכות מכירה סימן פ' וי"ד והלכות שאלה ופקדון פ"ה סימן ה'. ובטור ח"מ סימן רל"ב: **ט המפקיד חבית אצל חברו ולא ייחדו** וכו' ביד בפ"ה דהלכות שאלה ופקדון סימן ו' ובטור ח"מ סימן רל"ב. וכתוב שם בספר הלבוש סעיף ו' לגרסו לחסר ממנה דבר לגרסה כגון שהיה במקום התורפה ע"כ וע"ש עוד. ואיתה בפ"ד מיתות דף ס"ב. בסוף פי' רעז"ל וריבא ר' ישמעאל וסיפא ר' עקיבא והכי מוקמי' לה בגמרא. אמר המלקט ואמתני' אמר ר' יוחנן מאן דמהרגש מתני' לחבית אליבא דחד תנא מדליגא מתניתא לבי מסותא ואוקמה רב ששת כולה כר' ישמעאל וכגון שטלטלה להבית עליה נוחלות פי' לעולת עליה כדרך סולם לעולת נחלות מקן נבוה ואפ"ה הוא גזלה למיקס ברשותיה עד דעביד הסבה דשואל אלא מדעת גזלן הוי. וסיפא דמייב שהניחה במקום שאינו מקומה ולא הוא הסבה אפילו לר' ישמעאל מי לא דאפדרה לדוכתה אבל ריש דלא ייחדו לה הבעלים מקום כל אחר הוי דוכתה וכן ג"כ נדחקו ר' יעקב בר אבא ור' נתן בר אבא לתיקום כולה מתני' כחד תנא ובתרי טעמי ור' יוחנן מוקי לה כתנאי משום דסיחה במקומה משמע ופלוגתא דר' עקיבא ור' ישמעאל כגון הכך לו כגון המפקיד חבית אצל חברו וכיולא בו בנוגב טלה מן העדר או טלא מן הכבשים דר"ע ס"ל צריך דעת בעלים ור' ישמעאל ס"ל דלא בעינן דעת בעלים דוקא בשומר שנגנב מרשות עצמו אבל נגנב שנגנב מרשות בעלים אפי' [ר' ישמעאל] מודה לצריך דעת בעלים ומשנה היא בפ' הגוזל בתרא הגונב טלה מן העדר וחזרו ומת או שנגנב חייב באחריותו וכו': **י המפקיד מעות אצל חברו צררן וכו'**. בפירקין דף ל"ו. ובספר הפרפראות **נצרה** ב' במסורת ין

ונרת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ולרת [הכסף בידיך ולרת] אותם בכנפיך והיינו לתנן המפקיד מעות אצל חברו ברקן וספסלן לאחוריו חייב ומפרש טעמא אמר קרא ולרת הכסף בידך אע"פ שלרורים יהיו בידך וזהו אע"פ שלרת אותם בכנפיך יהיו בידך ע"כ: הקטנים. כתב הר"ב אבל לגדולים שבעין הן וכו' אחר שישבע הנפקד שבועת התורה שנתן אותו הדבר לחם כמ"ש הרמב"ם ז"ל ע"כ. ואמרי הכרדני אתם דייקא נמי דהאי דגדולים פטורין מדיוקא דמתני' הייט דוקא בנו ולא אחרים מדקתני או שמסרן לבנו ולבתו קטנים חייב הא לבנו ולבתו הגדולים פטור מכלל דלאחרים ג"ם גדולים ול"ם קטנים חייב דא"כ דלאחרים נמי גדולים פטור ליתני או שמסרן לקטנים אתמא אלא ש"מ שומר שמסר לשומר חייב ש"מ: נעל בפניהם. לפי פשט הלשון משמע כדפי' רש"י ז"ל דלקטנים קאי אבל אינו מתור בעיני המפרשים ז"ל מלאמרי' בגמרא בשלמא כולהו וכו' אלא ארבע ואי כדפי' רש"י ז"ל לא שייך למימר כולהו דהא ליכא אלא חדא אלא ע"כ תרי מילי ניעהו וה"ק אלא מסרן לבנו ולבתו בלא אלא הניחן בביתו ובתיבתו ונעל בפניהם אלא כראוי חייב ומעי' דדוקא משום דנעל אלא כראוי הוא חייב הא כראוי פטור ומקי יוסף. וגם הר"ר יהוסף ז"ל כתב ונעל בפניהם ס"ל דקאי אמעות דנעל בפני המעות אלא כראוי ואוגעל בפניהם קאמר. וכיון פ"ד דהלכות שאלה ופקדון סימן ו' ח'. ובעור ח"מ סימן רל"ח: יא המפקיד מעות אצל שלחני וכו'. ומיתה בתוס' פ' הכונס דף ל"ו. וכיון ס"ו דהלכות שאלה ופקדון סימן ו' ז' ח'. וכתוב שם לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן והוא שישמנם בקרקע ע"כ. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל בפ"ה נרסינן משנה זו קודם משנת המפקיד אצל חברו ברקן וכו'. וגם מתוך מלות לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן ומלות לפיכך אם אבדו חייב באחריותן וכתב ים ספרים אחרים דנרסי' כמו בדפוס אלא דנרסי' לכך נמי לא שתמש בהן חייב באחריותן ע"כ. ובעור ח"מ סימן רל"ב: חנוני בבעל הבית. וכו' פ' אלו מציאות דף כ"ט. ועיין במה שכתבתי שם סימן ז': יב ילקה בחסר וביתר. מוקימנא לפלוגתא דב"ם וב"ה דבשבת גזלה הוא וכדפי' רש"ל ובפלוגתא דר"מ ור' יהודה דבריתא דב"ם כר' מאיר וב"ה כר' יהודה אבל לענין יוקרא וזולא כ"ע ל"פ ודייקו' לה מדקתני בש"א ילקה בחסר ובתר ולא קתני ביוקר וזול: בשעת הוצאה. פי' כשעת גזלה רש"י ז"ל והיינו הוצאה מבית הבעלים: ר' עקיבא אומר בשעת התביעה. ואפי' ים עדים שבשעה שגזלה לא היתה עשוה ס"ל לר"ע דמשלם כשעת התביעה כך פי' ר' יוחנן דברי ר' עקיבא. ועיין במ"ש ר"פ הגוזל עליים: ב"ש מחייבין וב"ה אינו חייב עד שעה שיגלה בו יד כיצד וכו' כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל ומתוך הלאר מספריו וכתב ים ספרים דלא נרסי כיצד: עד שישלח בו יד. פי' בגמרא יוסף שיגביהנה ע"מ ליטול ואע"ג דלא נעל ע"כ: שנאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. אית דלא נרסי ליה. וביד פ"ג דהלכות גזלה ואבידה סימן י"ח י"ב י"ג. ובעור ח"מ סימן רל"ב: הטה את החבית. וכו' גמרא אמר רבה לא שנו אלא היכא דנטל ולא הגביה אבל החמילה פטיעה היא ומזיק בידים הוא דנשבור החמילה שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר וכמו שפי' כבר רעז"ל:

פרק ד הזהב קונה את הכסף. גמרא מתני ליה רבי לר"ש ברבי הזהב קונה את הכסף א"ל רבי שמעון לנו בילדותך הכסף קונה את הזהב ותשוב ותשנה לנו בזקנותך הזהב קונה את הכסף והוא בילדותו סבר הכא דחביב הוי מיבעיא כספא דלא חביב הוי פירא וקני ליה פירא לבעבא ובזקנותו כבר כספא דחביב הוי מיבעיא הכא דלא חביב הוי פירא וקני ליה פירא למיבעא. והר"ר יהוסף ז"ל כתב ים ס"ל דנרסי הכסף קונה את הזהב והזהב אינו קונה את הכסף ע"כ. ובירושלמי אתני הגרסא גרים פירקין במתני' הכסף קונה את הזהב וקאמר עלה זהו כללו של דבר כל הירוד מחבירו קונה את חבירו א"ר חייא בר אבי מאן תניתה ר"ש בן רבי א"ל אבוי חזור בך ותני הזהב קונה את הכסף א"ל ניחא חזור בי דעד דהוה חילק עלך אתיתי הכסף קונה את הזהב מילתיה דרבי אמרה זהב כפירות מתניתא אמרה כסף כפירות ע"כ. וכתוב בספר משרים נתיב י' ח"ג הזהב קונה את הכסף כגון אם נתן לו דינר זהב בכ"ה דינרין כסף קנה כסף כל מקום שהוא ונלו לגמרא דקנלן להיות ברשותו בכל מקום שהן כדין חליפין אלא מפ' בגמרא נקנה כסף כמות שהוא שאם א"ל מאריכי הדמה אינו מוהן לו מישנה אע"ג דעדיפי מיניהו שאומר לו שכך היה לריך לשיכן קבעי להו ע"כ: מעות הרעות. הראב"ד והרשב"א ז"ל פירשו מעות משופות ומזומות: אסימון. יש מי שפירש שהוא מטבע שיש עליו צורה אלא שנסדקה צורתו ואינו יולא ואינו עומד אלא למשקל שאינו חשוב מחמת צורתו: מטלטלין קונין את המטבע ומטבע אינו קונה את המטלטלין וכל המטלטלין קונין זה את זה. כך מלאתי מונק וגם בהרי"ף והרא"ש ז"ל ליתיה וגם הר"ר יהוסף ז"ל מחקו אבל בירושלמי איתיה לזה. הכלל וכן נמי נרסינן לה בירושלמי דפ"ק דקדושין דף ס'. וכתוב ברש"י ובגמרא יוסף כל המטלטלין קונין זה את זה בין בתורת חליפין שהחליף אלו בשלו בין שמשך האחד קונה חברו את שלו בין בתורת דמים בכמה תתן את שלך בכך וכך וחזר ואמר לו בכמה תתן את שלך בכך וכך ונתרצו ומשך שאחד מתקריאו הדברים ע"כ. ומ"מ לא נרסי' ליה לזה הכלל ל"ע לאתויי מאי דממנא כל מטבע דקאמר ר"ל ואפילו כיום אלא מעות בכיום אלא מעות ומוקמי' לה בגמרא בחד פסלתו מלכות וחד פסלתו מדינה ונריכא דאי אמטבעי' פסלתו מלכות משום דלא סני כלל מש"ה הוי פירא אבל פסלתו מדינה שהם מאליהם שלאחו אבל במדינה אחת סני לי' אימא אתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין ואי אמטבע' פסלתו מדינה משום דלא סני כלל לא בעינא ולא בפרהסיא אבל פסלתו מלכות דסני לי' בעינא אימא אתי מטבע הוא ואין מטבע נקנה בחליפין לריכא ע"כ. אבל זה הכלל אתי לא ידעינן לאתויי מאי. ובר"ש סגולל קמא בתבתו דדייקי' בגמרא על זה הכלל דאתם זה הכלל באתי נפשי' וכל באתי נפשי' הפסר דלשמעתא בעלמא נקטיה כדתניין תלמודא על הכלל כל יום יום בו מוסף ואינו יום טוב קורין ד' דבר"ם הקודא עומד כמו שכתבתי שם. וכתבו הוס' ז"ל הנחת קונה את הכסף אלי' לעיריך דאע"ג דבתרא דסני פריטי מריפי מפי אפ"ה הוי פירא משום דאיכא אחרת דלא מסנו כדאמרינן בגמרא, אך תימא אמאי לעיריך למיתני דמעות הרעות שנפסלו דמיקרו פירי בשתא נחשת דסני טובא הוי פירי כ"ם מעות שנפסלו ות דכל המטלטלין קונין זה את זה מוקי בגמרא במעות חד פסלתו מלכות וחד פסלתו מדינה כ"ם דמעות שנפסלו דמיקרו פירי לגבי כסף. לכך נראה דמעות הרעות הינו שיולאות קלת והאסימון לעיריך לפי' רש"י ז"ל דמפ' אסימון הוי שעשוי כתיקון המטבע היולאה בעיר ואין חסר רק לורה אמטעשין דאפ"ה הוי פירא אע"ג דאינו חסר כי אם מעט בדבר מועט יפביעו הרבה מהם. ולר"ת דמפ' מכח קושיא דאסימון יש עליו לורה ואינה יולאה בהולאה לריך לומר שיולאה בדוחק לא כ"כ בדוחק כמו מעות הרעות. ומטלטלין קונין מטבע אמטעינן דקונין אפילו מטבע כמו מעות הרעות והאסימון דמיקר פירי לגבי כספא ולגבי מטלטלין מיקרי מיבעיא עכ"ל ז"ל. וז"ל ל"ל ז"ל המטלטלין קונין את המטבע הסיבות האחרונים ז"ל דאפי' מטבע לי' אפשר שיהיה המטבע באמלמו שהוא כספא דא"כ פשיטא הכתא לגבי דהכא כספא הוי מיבעיא לגבי מטלטלין מיבעיא אלא ממטבע זהב ונחשת קאמר דאע"ג דהוי פירא לגבי כספא לגבי מטלטלין הוי מיבעיא וכן דעת הרי"ף ור"ח והרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהלכות מכירה. ומנחת לגבי דהכא לא אתבריר במתני' אינה מהן הוי מיבעיא גבי חברו אבל בירושלמי מסתע דנחשת לגבי דהכא פירא הוי וכן דעת הרמב"ן ז"ל וכן נראה דעת הרמב"ר ז"ל. ולפי זה לריך לייחס מתני' דנקט נחשת בתר דהכא דהשתא דהכא דעדיף מיני' הוי פירא לגבי כספא נחשת דהוי פירא לגבי דהכא מיבעיא דהוי פירא לגבי כספא. ומיהו לפשר דעתא דנקטיה תנא לרבותא ולרך לא אף זו אם מעטא דאמרי' בגמרא הד"א הני פריטי בלא חרא דהנו אינהו חריפי ספי מכספא ואימא מיבעיא הוו קמ"ל כיון דאיכא דוכתא דלא הנו פירא הוו ומתילא מסתעא דהכא דחביב בכל מקום הוי מיבעיא גבי נחשת לעניין דינא אלא דתנא דנקט נחשת לרבותא הוא מסוס דמסתע דהוי מיבעיא אפי' מסוס אותם מקומות כדאמרן. מעות הרעות לפי מה שפי' רש"י ז"ל שנפסלו אפשר לפרש שנפסלו מחמת שהן רעים וא"כ הוי פשיר לא זו אף זו שהרי עד השתא הוי מטבע חריף ונם עכשיו יולאין קלת ואפ"ה כיון דלא חריפי עכשיו הוי פירא לגבי חיפון וכן אסימון הוי רבותא משום שהוא עכשיו מטבע חשוב שיקבעו בו הלורה ואפ"ה כל עוד שאין עליו הלורה הוי פירא לגבי אחר שקבעו בו הלורה. וכן אם נשברה לורתן נאמר דעדיף אפי' ממעות הרעות ונראה שכל אלו הוי מיבעיא לגבי מטלטלי ופירי מלתיא בהוספתא וכו' ע"ש ובסוף דבריו כתב לפיכך כ"ל לפי פי' רש"י ז"ל דאסימון בכלל מטלטלין קונין את המטבע אלא דאי תנא מטלטלין לבד שמא לא הייתי כולל אסימון בכלל מטלטלין לכך התחיל בהך בבא אסימון קונה וכו' ולא הוי לא זו אף זו מבבות שלמעלה אלא בבא באמלי נפשה עם המטלטלין קונים וכו' עכ"ל ז"ל. וז"ל הרא"ש ז"ל וראה לי דנחשת הוי פירא לגבי דהכא דנהי דאמרי לכספא חריפות לבטל חשיבות הזהב ולהווי' פירא שאני כספא דאיהו נמי חשיב וגם חריף טפי דשני בכל דוכתא אבל נחשת אלא הנא אע"ג דשני בכל אחרא לא אמרי לי' חריפותי' לבטל חשיבות הזהב וכן משמע דמתני' דאחרון אחרון גריע וחשיב פירא טפי מן הראשון נחשת גריעא מזהב ומעות הרעות גריעי מנחשת ואסימון גריע ממעות הרעות שנשלקו פ"כ. ובספר הרמזים לבנו בעל הטורים ז"ל נחשת קונה את הכסף וכ"ם קונה זהב ע"כ. ובעור ח"מ סימן ר". וכתוב שם בבית יוסף שכתב רבינו ירוחם ז"ל בכתב י' ה"ג וכתב ר"ח הא דאמרינן דמטלטלין קונין זה את זה בחליפין היינו דוקא כשאמר לו אחד בפני עצמו שאם לא עשו שומא לכל אחד בדמים ידועים לו לא סמכי למיקני אהדדי ובגדולי האחרונים ז"ל תלוקו עליו וכתבו דבין שאינו מקפיד עליהן בין מקפיד בשומתן קנה בהורת חליפין וכל הנישום דמים באחר פירשו ברגילין לשומו אבל לא שמו אותן וכן עיקר ע"כ: ב כיצד. ועיין על מלת כיצד בר"פ בשי דברכות. וגלע"ד דלעדת רבינו הפאי גאון ז"ל דהשתא פירא הוי אפילו נגבי מטלטלי ומיקני בחליפין מתני' אתיא כפשטה בפיר עפי: נתן לו מעות. וכו' פ' כל הנם דף ל' ותוס' פ' המפקיד דף מ"ב: אבל אמרו חכמים וכו' קשה לע"ד מאחר דקיימא לן הלכתא כותי' דרבא דאמר דמילא נמי לייתיפין לי' אמאי לא קתני מתני' בהדיא אבל אמרו חכמים שיקבל עליו מי שפרע לו מטילין כלין מי שפרע לו אורדין אותו כמו שהוא ברפ"ז דהלכות מכירה ובאותר לדעת הרא"ש ז"ל שכתב שהדיין אומר לו לנוכח מי שפרע וכו' הוא יפרע ממך אם אינך עומד בדיבורך. ואפשר לומר שבא להשמיענו שאע"פ שב"ד שבדורו לא אדרוהו כבר הוא מאורר מפי א' עליון. ולאיתי שמחק הר"ר יהוסף ז"ל מלות ומחזר הפנינה והוא גם הגיה ממי שאינו עומד בדבריו וכתוב בספר מפה על הסלמן ובספר הלבוש שם בחשן המשפט סי' ר"ד שאומרים לו כן ברבים אולי יחזור מן החזרה ויקיים מאמרו ע"כ. בפי' רעז"ל ואתא ר"ש לומר דזימנין דמי שהכסף בידו דהיינו מוכר שקבל את הכסף ידו על העליונה ובידו לקיים את המכר אם ירלה ואין הליקה יכול לחזור בו כגון וכו' ע"כ. אמר המלקט כתב החכם הר"ר אפרים אבכמי ז"ל עכ"ל רש"י ז"ל ואין כתוב שם דזימנין ונם כגון וכו' אבל בהרמב"ם ז"ל איתיה ומה שפי' כגון וכו' פירוש זה אין לי הבנה ח"ל הגמרא ר"ש אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה הנה לא"ר שמעון אומתי בזמן שהכסף והפירות ביד המוכר אבל כסף ביד מוכר ופירות ביד לוקח אינו יכול לחזור בו ופריך בפשטא ומשני אמר רבא הכ"ע כגון שהיתה עליו' של לוקח מוכרת ביד מוכר שעמא מאי אמור רבנן וכו' ופי' רש"י ז"ל אימתי יש חזרה בדבר בזמן שהכסף והפירות ביד מוכר דיכול מוכר לחזור בו דאוקמינהו רבנן ברשותי' לחזרה כי היכי דלעיתרא ולינל ע"כ. א"כ משמע דלא כפי' הרמב"ם ז"ל ורעז"ל. ול"ל לייחס שהן סוברים דאימתי לא בא לפרש דבריו רק בא לחלוק על ה"ק ואומר אימתי דאף לוקח יכול לחזור בו בזמן שהכסף וכו' אבל כשהפירות ביד לוקח אינו יכול לחזור בו פי' הלוקח ולכן מיושב מה שאמר כל שהכסף בידו ולא אמר כל שהכסף והפירות בידו עכ"ל ז"ל. בפי' רעז"ל שאינו ברח אינו אמר המלקט כן הלשון בגמרא אבל במפרשים ובפוסקים הלשון כן ברח ומיל לה. וכתב הרשב"א ז"ל דה"ה אם הי' ביתו של מוכר מושכר לנוקח כיון דאינו קאי תמן הרי הוא בידו לחיל ע"כ בגמרא יוסף ומלאתי לשאי והוא הדין גם בפסקי הרא"ש ז"ל. ובד פ' אלישי דהלכות מכירה סימן ו' ובדפ"ז. ובעור ח"מ סימן קל"ח וסימן ר"ד:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כך סגיה הר"ר יהוסף ז"ל כל מלת אחוזה בכל מקום שהוא שנוי: ארבעה בסף שהן משקל ס"ד שעורות הרמב"ם ז"ל: שתות למקח מסקינן בגמרא דבין שתות מקח בין שתות מעות מיקרי שתות למקח. שתות משות הוי כשנתאנה לוקח שאין שם בשום תמהה שהאונאה הוא דיבר שהוא שתות המשות. שהוא מקח הוי כשנתאנה מוכר שמכר שוה שיתה בתמונה שהאונאה שהוא דיבר הוא שתות המקח ממקי יוסף. והיא דעת שמואל בגמרא דס"ל דלא אמרינן מחילה ובטול מקח אלא היכא דליכא שתות משני לדדין פי' במקח לו במשות כגון שוה חמשה בד' או שוה ד' בחמשה דהוי יותר משתות ובטל מקח וכגון בוה ז' בתמונה או שוה תמונה בז' הוי פחות משתות והוי מחילה. וביד שם פי"ב סימן כ' ו' ח' ט' י'. וכולה מתני' עד סוף פירקין שנויה בת"כ פרשה ג' ורפ"ד דפרשת בהר סיני. שתות לְמַקַּח נקד הר"ר יהוסף ז"ל המי"ש בשנו"ל וכתב ס"ח לְמַקַּח המס בפתח: אמר להם מותר להחזיר כל היום אמרו ניחא לנו ר"ש במקומנו כך הגיה הר"ר יוסף ז"ל ומתק מלת לו: ד אחד הלוקח ואחד המוכר יש להם הונייה כשם שאונאה להדיוט וכו' בפירקין דף נ"ח קודם מקומה ומשנה בין שהדיוט מוכר או שהוא לוקח ואוקימנא לה דוקא ביריעות שאורגין ומוכרין אותן וה"ה כל כהורה אבל מאני תשמישתי' דבעל הבית הדיוט דתנן במתני' אין אונאה לוקח ממנו ומולע ידע הלוקח דמאני השמישתי' יקירי עלי' ואי לאו דמי יהיה לא הוה מזגין להו אבל אם נתאנה המוכר עצמו אע"פ שהוא בעל הבית הדיוט בכל מידי ים לו אונאה ועיין עוד בגמקי יוסף: מי שחוטל עליו וכו' בפירקין דף מ"ט ובדף ל' בריש"א: ידו לעליונה כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: תן לי מעותי אם נתאנה לוקח ומתני' ר' יהודה עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט ר' יהודה הכשיר ואע"פ שהוא דבר בבריש"א בשנתאנה מוכר דאמר יד מוכר על העליונה ומתני' קתני באונאת לוקח ביורי שירי תנא דיקן למוכר דייקא נמי דקתני ריש"א אחד הלוקח ואחד המוכר וקא מפ' לוקח. עוד בסוף פי' רעז"ל אלא אם האונאה שתות קנה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח. אמר המלקט כך נתן בר פלוגתי' דר' יהודה הנשיא וכן פסק רבא דר' נתן דייקא ונחית לעומקא דדינא. וביד פי"ב דהלכות מכירה סימן ד' ח'. ובטור ח"מ סימן רכ"ז: ה כמה תהא הסלע חסרה ולא יהא בה הונייה וכו' אלמא בהני שיעורי לא הוה אונאה עד דליכא עפר ובגמרא פריך ורמינהי עד כמה תהא הסלע חסרה ויהא בה אונאה וכו' אלמא בהני שיעורי הוה אונאה והיינו רב פפא לעולם אימא לך בהני שיעורי הוי אונאה ולא יהא דקתני במתני' לאו משיעורא קאי אלא אפחות מכשיעור קאי ומלמעה למעלה קחשיב וס"ק סלע הפוחתת והולכת עד כמה יכול להוציאה עד שתפחת שיעור כך וכך ומכיון שהגיעה לשיעור זה יהא בה אונאה ותנא ברא דנקט ויהא בה מלמעלה למעה קחשיב סלע שפחתה כמה פחתה להיות בה אונאה ומפ' כל פחיתה גדולה שבה כגון שבע איסרות או שש או חמש הוה אונאה עד ד' והיא בכלל אבל לתנא דידן אין ד' בכלל לא יהא ועל כרחך לא מיתוקמא אלא בהני: ארבע איסרות מאיסר לדינר כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל. ובגמרא בשי מ"ש נדי סלע דהיינו שהם שהוה לתנא דהו בהו לעיל שתות למקח וא"פ תנאי ומ"ש הכא נדי סלע דהיינו זה אומר בכה וזה אומר בכה ואוקי רבא למתני' דקתני בשאר שתות הר' שמשון דגבי סלע נמי אית לי' שתות דשמנה פונדיונות הוי שתות הסלע דהוי מ"ח פונדיונין בסלע. והביי תירץ שלית עד שתות מחיל אינים דאמרי אומני עשיק לנגיך ומוי אחריסיך אבל סלע כיון שאינו יוצא בהונאה לא מחיל. וכתוב בג"י וקיימא לן כרבא דאמר דשתם מתני' דלעיל דגבי שחורה הר"ש ואע"ג דה"ל שתם ואח"כ מתלוקת וקיימא לן בהחולן דאין הלכה בשתם אין למדין מן שבלגות כל היכא דאמורא אחרא מפיק לי' מהתוא בלגא ואיהו רבא נופא אמר הלכתא פחות משחות נקרא מקח שתות קנה ומחזיר אונאה יתר על שתות בטל מקח וכדכתיבנא לעיל. וכתבו תוס' ז"ל לא גרסי' בבריש"א עד כמה אתי שפיר דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד ועד בכלל אבל לא לא גרסי' עד לא הוה צריך למימר דחשיב מלמעלה למטה אלא כמשמעו כמה יהא אונאה ד' איסרין ואגב דקאמר לתנא דידן מלמטה לעילה נקט לתנא ברא מלמעלה למטה עכ"ל ז"ל. וביד שם פי"ב סימן י'. ובטור חשן משפט סימן רכ"ז: ן עד מתי מותר להחזיר בברבים וכו'. בגמרא בעי מאי שנא [בשלא] דמפליג בין בפרים לברכים ומ"ש נדי שלית דלא מפליג דקתני בכדי שיראה לתגר או לקרובו ל"ש כרך ול"ש כפר ואיתיר אבל כי תנן נמי מתני' בשלית בברכים תנן ורבא אמר שלית כל אינים קיים לי' בגווה סלע כיון דלא סני עד שיראה לשאני הלך בברכים דאיכא שלחי עד שיראה לשלחני בכפרים דליכא שלחני עד ע"ש דסלקין לשוקה: שאינו אלא נפש רעה הר"ר יהוסף ז"ל הגיה שאינה אלא נפש רעה וכתב שכן אלא בכל הספרים. ובגמרא אמר רב פפא ש"מ שאי מאן דמוקי לאפסי' אחוזה כשמולא בי אינה פגם מיקרי נפש רעה וכתבו תוס' ז"ל אחסרה כדי אונאה קאי וכו' ורב פפא בא לסוסיף אפילו אחר מטבעות ע"כ. וכתוב ברא"ש ז"ל הלכך נראה כדברי המפרשים דהא דקאמר ומותנה למעשר שני קאי אכמה תהא הסלע חסרה ולא תהא בה אונאה דהיינו פחות מכדי אונאה וכן כתב הראב"ד ז"ל וכך היא שיטת רב אלפס ולדברי המפרשים דומתנה למעשר שני אכדי אונאה קאי נראיין לפרש פחתה יותר מכדי אונאה אסור להוציאה ביפה ומותר לקיימה ע"כ. וז"ל נמקי יוסף ומתנה למעשר שני דקתני מתני' אריבא דמתני' דלעיל קאי דקתני עד כמה תהא חסרה ולא תהא בה אונאה דקא פסקא דמתני' דלעיל וס"ק דכיון דה אין בה כדי אונאה מותנה למעשר בשווי' דאי הוה כדי אונאה פסיקנא לעיל כרב אונא דאמר יקון וה"ל כאסמיון ומשות הרעות דאין מחלנין עליהן מעשר שני אלא ודאי לא הסרה כדי אונאה ומפ"ה אמטי' רב פפא דכיון דמתני' קאמר דמחלנין עליהן מעשר שני א"כ סלע יפה הוי ומי שמעמיד עצמו מלקבלה מיקרי נפש רעה ואי לאו הא דרב פפא ממתני' לא הוה שמעינן דמיקרי נפש רעה אלא מי שאינו מקבלה אפילו בשוה דמי' קמ"ל רב פפא דאפילו מי שאינו מקבלה בסלעים ממלא עכשיו שאין פחות מכדי אונאה של סלע דומה לפחות מכדי אונאה שבטלית דבטלית אין לו לקבל ובסלע אם אינו מקבל נפש רעה מיקרי ואיהו נפש רעה הוא דמיקרי אבל מיכף לא כייפינן עכ"ל ז"ל. וביד פי"ב דהלכות מכירה סימן י"א י"ב. ובטור ח"מ סימן רכ"ז. וכתוב במגיד משנה שם פי"ב וז"ל ונפי הנראה לי בגמרא בין שהסלע חסרה כ"ב שאינו יכול להוציאה אפילו ע"י

הדחק בין שיכול להוציאה ע"י הדחק אחר זמן המוכר בגמרא ונתבאר למעלה אינו חייב להליפה מן הדין אבל מלשון המחבר נראה שדעתו שהמשנה היא דוקא שיכול להוציאה אבל בשאין יכול להוציאה אף ע"י הדחק בהיא חסרה כ"כ חייב להחליפה ובשיכול להוציאה אינו חייב אלא א"כ ממדת חסידות ועיין עוד ע"כ: ן ההוניי' ד' כסף. בפי' רעז"ל ואזר ושנאה משום דבעי למיתני המענה שהי כסף. אמר המלקט ואתא נמי פריך בגמרא הא נמי תניא ברפ"ו דמסכת שבועות שבועת הדיינים הטעמה שהי כסף והשולאה שוה פרוטה ומשני סיפא איטריכא לי' דקתני המם פרוטות הן [הגהה נר' שר"ל מניינא אתא לאשמועי' דחמש פרוטות ותו לא וכדמפרש ואזיל ורב סיגא כדאית ליה ולגוי כדאית ליה ובתוספתא יוסף מוב כתב עוד לאפשר דמסיס מלאה דלא מתניית בשום דוכתא תנאנו לכולהו ע"כ]. ופריך בגמרא ולישני ממי האונאה פרוטה כגון אם היה המקח בשם פרוטות ותירץ רב כהנא זאת אומרת אין אונאה לפרוטות בפחות מאיסר שהוא מטבע של כסף כן פי' רש"י ז"ל וכתב עליו הרא"ש ז"ל וא"ל ולא דק דאין מטבע של כסף פחותה ממעה ולהכי קתני במתני' האונאה ד' כסף מעשרים וד' כסף לסלע ולא פירש שם המטבע לפי שידוע היה לשם שאין מטבע של כסף פחותה ממעה וכן ממי הטעמה שהי כסף זהו שהי מעות דדרשינן התם פ' שבועת הדיינים מה כלים שנים לף כסף שנים ואם היה מטבע של כסף פחותה ממעה אמאי בעינן שהי מעות נפרש מטבע הפחות והכי נמי תניא בתוספתא עכ"ל ז"ל. וכן פי' רש"י ז"ל עצמו בפ' האשה נקנית דף י"א דמטעה היא מטבע הפחותה שבאורי ע"כ ולוי אמר יש אונאה לפרוטות וכן תני לוי במתניתי' המם פרוטות הן האונאה פרוטה והשולאה פרוטה וקדושי אשה בפרוטה וגזל בפרוטה וטיבת הדיינים בפרוטה פי' רש"י ז"ל ומי בים לו עדים לו שחייב מודה ודותבו מלשון שבו הדיינים ויכופו אותו ע"כ. והא דלא קתני במתני' אונאה כתוב בהרא"ש ז"ל דמתרץ לוי דהוי בכלל גזל והוא פוסק הלכתא כלוי דאמר דיש אונאה לפרוטות אבל רב אלפס והרמב"ם ז"ל שם פי"ב דהלכות מכירה פסקו כרב כהנא דפשטא דמתני' דייקא כותי' ומתני' דלא קתני נמי יסיבת הדיינים מתרץ תלמודא משום דאיתי' בכלל גזל וכי היכי דגזל ליתי' בכלל בפחות מש"פ הה"נ יסיבת הדיינים אפילו בגמר אתביעה: ההודאה שוה פרוטה. תוס' רפ"ק דקדושין. ועיין במ"ש ר"פ שבועת הדיינים דרבינו שבדי' ז"ל קשה דידי' אדידי': המוצא שוה פרוטה חייב להכריז. ופרוטה היינו חצי שעורה של כסף ומפרש בגמרא אפ"ע דזיל בין מלאה להכריזה ובירושלמי דפירקי' ודפ"ד דמסכת מעשר שני איכא מאן דס"ל דשם פרוטה הן דמוסיף קרנו של מעשר שני בפרוטה אשה אין בקרנו של המעשר שני ש"פ אינו מוסיף חומש ואיכא מאן דס"ל ז' פרוטות דמוסיף דאשה אין בחומשו של מעשר שני שוה פרוטה אינו מוסיף חומש עליו ואידך דאין קרקע נקנה בפחות מש"פ ותנא דידן לא חשיב הני תרתי דאמהיא דחומש דבעי פרוטה משני בגמרא דאין דבקרקע מיירי בחומשא לא קמיירי ואידך דקרקע נמי יש לומר דכיון דקרקע מקדושי אשה ילפינן כדלתא בפ"ק דקדושין וקדושי אשה דכסף הוא נמרינן קיחה קיחה וא"כ הא אשמעינן דכסף דשפרון פרוטה הוי ותו לא צריך כן תירץ הרב ר' שלמה סירילאו ז"ל. ועיין בתוספות פ"ק דגיטין דף י"ב דלמאי דמפרש רש"י ז"ל אתם דאין הקדם חל על פחות מש"פ שקשו דא"כ ניתני הכא שם פרוטות הן: ד חמשה חומשים. מלאתי ממוקד חָמֻשִׁים אתי"ת והמ"ש בקמ"ץ. אלו הן. מתק הר' יוסף ז"ל מלת אלו הן: האוכל תרומה. זה שאכל כל"ל בפי' רעז"ל: ותרומת מעשר של דמאי. מוקי בשואל למתני' אליבא דר"מ דסבר בגמ כל המסבה ממטבע שמבשו חכמים בגמ יוצא והולד ממזר והכא נמי גבי דמאי דרבנן עשו חכמים חזוק לדבריהם כשל תורה להוסיף חומש על תרומת מעשר של דמאי שאין הפרשתו אלא מדבריהם: הפורה את הקרשו. בפירקין דף כ"ד. וביד פ"ז דהלכות ערכין סימן ב' ובפ"ש דהלכות שגגות סימן ח'. מלאתי שהגיה הר"ר יוסף ז"ל לגרוס בבא דהפורה את הקדשו מוסיף חומש קודם בבא דהפורה נעשה רבעי ומעשר שני שלו מוסיף חומש: ט אלו דברים שאין להם הוניי'. פ' כיצד מערימין דף כ"ז ובת"ב פרשה ג' דפ' בהר סיני. וכתב הרמב"ם ז"ל ברא"ש דאין דהלכות שלוחין דלא אמרה שהאונאה במטלטלין שתות והעבדים והשטרות והקרקעות אין בהן אונאה אלא במוכר שלו או קונה לעצמו אבל שלא שעשה בכולם בכל שהות חוזר ע"כ. וז"ש דגרסי ואלו בוש. אמר המלקט נלע"ד אי גרסינן אלו ניחא ואי גרסינן ואלו אפשר לומר דמוסיף אמאי לתני לעיל מינה ממש פרוטות הן ופריך בגמרא ולישני ממי האונאה פרוטה ומשני רב כהנא זאת אומרת אין אונאה לפרוטות וכדכתיבנן לעיל והדר תנא ואלו דברים ג"כ שאין להן אונאה וכו'. וכל אלו שאין להם הונאה מפ' ר' יוחנן בירושלמי דפ' אלמנה מזונות ובלבד דבר שאינו מוטלא ע"כ וכמו שכתבתי שם סימן ד': העבדים. מפ' בג"י בפ' הגזל עליה דף ג"ה שבכל דברי תורה עבדא כמקרקעי דתני כשמיה ואונאה ותשלומי כפל ודינו שומרים ופדיון בכור שבכל אלו טוליה מהן קרקעות בכלל ופרע ועבדים שהוקשו להן אבל לענין אם נקנין מטלטלין אגב העבדים תלוי בלשון בני אדם אם קונין לעבדים מטלטלין ומשעם זה אין נוהגין הבעלי חובות מן המטלטלין משני שאין דעתו של מלוה עליהן שיכול להבריח המטלטלין ע"כ וש"ש עוד: השטרות אין להם אונאה המוכר שטרות לחבדו לגבות חוב שבתוכו ויטלנו לעצמו. וז"ש דאונאה אין בהן עד כדי אני שוויו ולא אני שוויו בכלל כגון שמוכר שוה מאה בקנ"ש או שוה ק"ק במאה ואחד אבל ביותר כגון שוה ק' במאתים או יותר או שוה מאתים במאה או פחות קרוי בשול מקח וחוזר וצריך לחזיר לו מעותיו ממר אוסרלן ז"ל ולשון מועתק מספר הלבים. בסימן ס"ו סעיף ל"ח דה"מ ואיתיה ג"כ שם סימן רכ"ז סעיף כ"ע. הגהה הקשה הר"ן ז"ל כיון דמכירת שטרות מדרבנן בלבד אבל מן התורה אין לחם לד מכירה א"כ היכי ממעטינן בהוסב שטרות מאונאה וי"ל דעיקר קרא לשמועה עבדים וקרקעות אתא ומש"ה מפקי שטרות מאונאה לפי שאין בכלל הכתוב אלא דבר המסוגל ונופו ממון אבל מידי אחרינא לא הלכך שטרות למכירה דרבנן וכיון שאין נופן ממון אין לחם אונאה ע"כ. ועיין עוד בטור ח"מ סימן ס"ו שדברי הר"ן ז"ל אלו מיושבין על דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפרק שני מהלכות מכירה דס"ל דמכירת שטרות מדרבנן אבל ר"ת ז"ל שסובר דמכירת שטרות דאורייתא עיין על טעמו שהוכיח שם בבית יוסף סימן ס"ו וגם הריטב"א ז"ל בשם כל רבותיו חלקו על הרמב"ם ז"ל ודס"ל דמכירת שטרות

דאורייתא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לאורייתא מיטמא נ׳ מכירת שטרות מאוגמה מקרא דוכי תמכור ממכר דרשינן כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו שטרות וכו׳ ס״מ אוגמה הוא דלית בהו אבן מכירתן ומכירה ואפילו מכרו לגוי מכירתו מכירה ויש לגוי כח היסראל שמכרו לו ועיין טוד סס: **וההקדשות**. גזבר המוכר הקדש לו המוכר עולתו שנפל בה מום: **ש״ח אינו נשבע** פי׳ רש״י ז״ל לא חזקיקתו תורה ליחבב על אלו שאינם מטלטלין וגופן ממון דוקבר בעל הבית וגומר במטלטל וגופו ממון הוא וסך שבועה בש״ח היא ליחבב אלא פשע בה. גראה מדבריו ז״ל דמשבועה הוא דפטרי רחמנא אבל היכא דולאי ידעינן דפשע משלם וכן כתב הרמב״ם ז״ל בפ׳ שני מהלכות שכירות וכן כתב הראב״ד ז״ל וטעמייהו משום דפושע כמזיק ומש״ה לא קתני ש״ח אינו משלם אלא אינו נשבע אבל הריא״ף ז״ל כתב בתשובה המפקיד שטרות אצל חברו ומודה שפשע בהם ונאבדו פטור מן התשלומין שהרי התורה פטרתו וכתב הרשב״א ז״ל שכן עיקר וגראה שכן דעת הרגב״ר ז״ל שכתב בחדושיו שכן דעת הר״ר יהוסף הלוי ז״ל והא דקתני ש״ח אינו נשבע ולא קתני אינו משלם היינו משום שלא הוזכרו השלומין בפרשת ש״ח אלא שבועה וכאן לא הזכיר אלא מה שנכתב לכל אחד בברשתו אבל ה״ה שפטור בכולן בין בתשלומין בין משבועה. ומה שאמרו דפושע מזיק הוא אינו כן שהרי בשועה בבעלים פטור ואילו מזיק בבעלים חייב [הגה״ה כן דעת הרא״ש ז״ל] וכתבו האחרונים ז״ל דשומר ממי פטור מטעם כלל ופרט וכלל זה דיו לוכי יפלו מוסיף על עניין ראשון והא דלא קתני בשומרי שומר אינו משלם משום דסיפא ד׳ וה׳ לא קאי אלא אהקדשות ובהקדשות לא שייך שאלה והא דפטרינן הכא משבועה אפילו משבועה ברשותו הוא דפטור מדמקשי בגמרא עלה דהא מבני העיר שבלחו שקליסה כשבועה דברי״פ שני דשקליס ולא פרקינן הכיא בשבועה שאינה ברשותו אבל אם קנו מידו אפשר יקלקלו בשמירתן יפלם הא ולאי יפלם שהרי שעבד נכסיו לכך וכן הלכתא עכ״ל ממקו יוסף. ובמה שכתב ז״ל וכן כתב הראב״ד ז״ל אם אינו בתיבו תשובה נ״ל דיש טעות סופר שהרי הראב״ד ז״ל חולק על הרמב״ם ז״ל בהשגות ושיין נ״כ בהר״ן ז״ל בפ׳ שבועות הדיינים הראב״ד שבכאן הוא הרב בע״ד. ומ״מ עיין בטור חשן המשפט סוף סימן ס״ו בבית יוסף שכתוב שם וכן מלאתי בפירוש הראב״ד וכן הרמב״ן ז״ל דרי״ף כתב שפטור ודברי הראן וכו׳. וגם הרא״ש ז״ל דעתו הריא״ף ז״ל ותירץ הלכתבינן לעיל. וכתב דדוקא שפשע בשמירתו ונגנבו או שאבדו אבל אם שלאין לנהר לא. וז״ל הום׳ ז״ל ש״ח אינו נשבע גראה דה״ה דאינו משלם דאפילו ש״ח אם פשע גראה דלא משלם מדפריך לקמן וכו׳ עד והא דלא קתני אינו משלם דהוי רבותא שפי משום דעיקרא בשבועות פ׳ שבועת הדיינין ומסכה מגרא דהתם ע״כ. ובגמרא ש״ח אינו נשבע מנא ה״מ דתנו רבנן כי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים פרט לשור חזר וכלל כלל ופרט וכלל מה הפרט מפורש וכו׳ הקדשות רעהו כתיב ולא של הקדש. ור׳ יוסי הגלילי ס״ל בפ״ק דב״ק דף י״ב ובכמה דוכתי אחריני דנשבעין על הקדשים קליס קליס כגון שלמים שהן ממונו של בעלים הואיל והייב באחריותן וקרינן בהו רעהו דכתיב ומעלה מעל בה׳ וכתיב בעמיתו ואמר בה׳ יתירא לדרשא בה׳ וכתיב בעמיתו וכתיב והייב עליהם כדין שבועה הפקדון: **נושא שכר אינו משלם** אם נגנבו ממנו וכתב הרא״ש ז״ל ונהי דאינו משלם שכרו מיהא מפסיד עד שישבע שישמר כראוי ואם קנו מידו שיתחייב כדין שומר חייב ע״כ ובהכי מיתרצא מתני׳ ולא פליגא אברייתא דמייתי בגמרא דהא דאלו כיון שקנו מידו אם יקלקל בשמירתו שלם שלם יהלם שהרי הוריל עצמו ושעבד נכסיו לכך. [הגה״ה וכן דעת הרי״ף והראב״ד ור״י בעל התוס׳ והרמב״ן והרשב״א ז״ל וגם הר״י מיגאש ז״ל וס״ל דאפילו בפשיעה פטור הם״ש משלם אבן הרמב״ם ז״ל פ״ו שחייבי אם פשעו. וכמו שכתוב לעיל]. ועיין בפי׳ רעז״ל סוף סימן ה׳ דף שני דשבועות שאם נתן מעם אמלי לא הוזכרו שואל ושוכר: **ר׳ יהודה אומר אף ש״ח** וכו׳ כך הגיה הר״ר יהוסף ז״ל ואיתא פ׳ המוכר את הספינה דף ע״ח. ומש׳ בגמרא עד כדי דמיכן דהיינו כפליס ס״ל לר׳ יהודה דאין לחם אונאה ומדקאמר אף משמע דקרקעות נמי אית להו דיעורא דאין אונאה לקרקעות עד פלגא אבל מפלגא ואילך מיקרי בטול מקח חוס׳ בשם ר״ת ז״ל. ועיין ברב אלפס ז״ל. וע״ע לע״ל אמאי נקט תנא עבדים ברישא דמתני׳ דקרקעות ס״ל לגמרא ואח״כ עבדים שהוקשו להם ואי משום דאתיא מדרשא חביבא לי׳ מ״כ ליתני עבדים וקרקעות ואחר הכי שטרות או ליגקום כסדר המקרא וכי המוכרו ממכר או קנה פרט לשטרות שאין נופן לא מכור ולא קנוי או קנה מיד פרט לקרקעות ועבדים שהוקשו להם שמיהם פרט להקדש. אח״כ דאיתי שהרמב״ם ז״ל נקט שם בהלכות מכירה פ״ז גם בפי״ג גם ברפ״ט דהלכות טוען ונטען גם בפי״א דהלכות בכורים נקט סדרא הכי קרקעות ועבדים שטרו׳ והקדשות ואמתמי׳ לריך לתת טעם לסדרא דנקט ועד הכה לא מצאתי בעניות דעתי טעם הגון. אחר זמן רב בא לידי ספר תוספות יום טוב והילך כל לשונו [ועיין בתוי״ט]: **אמרו לו לא אמרו אלא אלו קנין** לי אמרו לו סיינו ח״ק כדונקטה תלמודא בכמה דוכתי חד מיניהו בר״פ בתרא דר״ה והל בפ׳ המוכר פירות דף ל״ג אהכיא ברייתא דמייתי התם וכן חוס׳ ז״ל הרגישו כזה בר״פ האשה שלוס נבי אמרו לו אחת זו ואחת זו תנשא ואפשר לומר דת״ק סיינו ר׳ יהודה בן בתירה דקאמר בברייתא לף המוכר סוס וסייף והטיטום דהיינו תריס במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש ותנא במתני׳ עבדים וכו׳ דאית להו קריין מן שתורה ובהי נפש לא קמיירי אבל ה״ה דנ״כ הן אין להם אונאה ותנא דמ״ש ס״ל דוקא בעבדים שטרות קרקעות והקדשות דאית להו קרא מן התורה הוא דאין להם אונאה אבל סוס וסייף והטיטום וכ״ם ס״ה בסמה ומתגלית יש להם אונאה וסיינו לא אמרו אלא דוקא כך לפסק״ד וכן משמע קצת מפסק רבינו האי גאון ז״ל שהובא ברב אלפס ז״ל. וכיון ר״פ שני דהלכות מכירה ופ׳ ב׳ ובפ׳ ו״ב דהלכות מכירה סימן ח׳ ז״ל ובפי״ג סימן ה׳ י״ג וברי״פ שני דהלכות שכירות ובטור ח״מ סוף סימן ס״ו וסימן רכ״ז וסימן ש״ל וסימן ש״ן: **בשם שהוגייה במקח וממכר כך הוגייה בדברים** שלאמר לא תונו אים את עמיתו וכתוב בג״י מאכל דאמרינן בגמרא דעם שאתך בהיתה ובמלות אל תונו דליפוקן לי׳ מקרא דלא תונו אים את עמיתו לאמרו בגלא הוא הכיר שכתוב בתוכחות דברים אלא ירא ה׳ ואמרו במדרש אם הוכה עצמך מותר אתה להוכיחו שזה אינו קרוי עמיתך ואמרינן בתוכחה מגילה בגמרא אלו מאן דכרי שומעני׳ שרי לגזייה בגימל ושין ע״כ: **אם היה בעל תשובה**

וכו׳ ספ״ז דהלכות תשובה. וכולה מתני׳ פי״ד דהלכות גזילה סימן י״ב י״ג: **ואם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך** היינו לא זו אף זו אפילו מעשה אבותיו אין לו להזכיר. ועיין בספר קרבן [אהרן] פ״ח דפ׳ קדושים ובפ״ד דפ׳ בהר סיני: **יא באמת ביין התירו לערב** וכו׳ גמרא אמר ר׳ אלעזר עדה אמרה כל באמת אמרו שנמשמה הלכה היא מדהיב טעמא למתני׳ מפני שמשביחו ואין לנמנם בדבר ונקט בה למתני׳ באמת ס״מ כל היכא דתני באמת הלכה ואין לחסם ולנמנם בדבר: **מפני שמשביחו** גמרא אמר רב נחמן ובין הגתות שו דמשביחו שתיסתן זה עם זה ונעשים טעם אחד אבל לאחר הגתות שבבר קנם כל אחד ואחד ריחו וטעמו אין משביחו אלא פוגמו והכתיב דקא מיערבי אלא בין הגתות אמר רב פפא דידעי דקא מחלי שבבר הוחזקו לערב רב אחא ברי׳ דרב חיקא אמר הא מני ר׳ אחא היא דתניא ר׳ אחא מתיר בדבר הנעשה פי׳ באדם פושע קודם שלוקחו ויכול להבחין שהתערב בו. ובהוב בנ״י ופי׳ רש״י ז״ל דדוקא קנה בדר כשמכר לו דר אבל אם מכר לו קנה לא יערב עמו דר וכן הדין בפ״ה ות דוקא חדשים בישים אבל ישנים בחדשים שפר דמי עכ״ל ז״ל. וז״ל הרא״ש ז״ל אין מערבין פירות בפירות פי׳ מעט פירות רעים בהרבה פירות יפים כדי לגומרן בתורת יפין ויכר בהן. אפילו חדשים בחדשים ואין לריך לומר חדשים ישנים לפי שישנים טובים לאכילה יותר ו״ל שאם קנה ממנו חדשים אסור לערב בהן ישנים אפילו שטובים יותר לאכילה לפי שזה שקנה חדשים הוא רולה לישנם וישנים אין רלוין לישנם ויתקלקלו ורש״י ז״ל לא פירש כן. [הגה״ה. שהוא ז״ל פי׳ דישנים מותר לערב בחדשים כדכתיבנא כבר]. באמת ביין התירו לערב קשה כדך אע״פ שהכך הוא מוב יותר לשתות ונם דמיו יותר יקרים מן שקנה אפ״ה מותר לערב בין הגתות לפי שבשבתתין מעט קנה כדך הוא מבית ומתקיים יותר ובש״ם דך בקנה שהוא משביחו. אין מערבין שמרי יין של תבית זו ביין של תבית אחרת אפילו קונה ממנו שתי תביות של יין לפי ששמרי יין זה מקלקלין יין אחר אבל נותן לו שמרי אותה תבית אפילו קנה ממנו יין הרבה כך וכך מדות מערב השמרים עם היין ונותן לו עכ״ל ז״ל: **שאינו אלא לרמות בו** י״ג לרמות בו את אחרים: והכל כמנהג המדינה אם מחנה מהנה אם שנים שנים אם רביע רביע. וביד שם בפ׳ י״ח סימן ה׳ ו׳ דהלכות מכירה: **יב פיטם** בסמך ס״מ בתי״ו ומ״ם ס״מ בתיו וסמך: **רבי יהודה אומר לא יחלק** וכו׳ כ׳ לא יחפוד דף כ״מ: **קליות** גרסינן בנקודת חירק בגמר וכן הוא במטלטל עלם ג״ו: **וחכמים מתירין** דאמר להו אני מחלק אגוזים ואתה חלק שקדים או אפרסקין: **ולא יפחות את השער וחכמים אומרים זכור לטוב** כתב [כאן נמחק איזה תיבות בכ״י] ז״ל ג״ל דהאי מדברי ר׳ יהודה היא ע״כ: **לא יבור את הגרוסין** פי׳ הרמב״ם ז״ל יש בקליפת הפול סימן שהיו יודעין בו אם יתבטל מיד או לא יתבטל אלא בטורח כמו שהוא ידוע בענין הפול. אבא שאול אומר לבור את הגרוסין כלומר להסיר את קליפתו כדי להתגמר ממנו וחכמים מתירין לפי שהוא לא הכניס בתוכה דבר ע״כ: **וחכמים מתירין** היינו ר׳ אחא דמתיר ממי בדבר הנראה וכמו בפירוש רש״ל: **אלא כגונב את העין** כתוב בתוספת י״ט אפשר דלהכי לא קרי לי׳ גונב הענן ממש לומר שאם שמעיו אלא בירר אלא ע״מ מגורה דאם״ה אסור לפי שאפשר שע״י שרואה בשעת המכירה ע״מ המגורה שכולן יפות ואין בהן פגם מתוך כך לא יעלה על לבו המיד שם פסול בו ולפיכך אינו קורהו אלא כגונב את העין ע״כ: **ולא את הכלים** מוקמינן לה בגמרא בעתיקי אבל בחדתי שרי. וביד שם בהלכות מכירה פי״ח סימן ב׳ ד׳ ו׳. ובטור ח״מ סימן רכ״ח:

פרק רביעי

איזהו נשך דאורייתא **ואיזהו תרבית** דרבנן כמו שיתבאר בסמוך: **אסור מפני שהוא נושך** אינו דלא גרסי אלא אסור.

גם הר״ר יהוסף ז״ל מחקה וכתב כן מצאתי בכל הספרים דלא אסור דלא בא לדבר מעניין לאסור ומותר שהרי גם התרבית אסור אלא ס״ק אינהו נשך המלוה וכו׳ ואח״כ קאמר למה נקרא זה נשך מפני שהוא משך ע״כ: **איזו היא תרבית** גמרא אמר כל הני דאמרינן עד הכתא המלוה שלא בהנאה דיצרין לו רבית נימא ר״ר אבהו ע״כ שלא תורה מכלן ואילך שלא דבריהם ואפילו ע״כ דרבית דאורייתא היא יכין האב בהוא רשע וימות ולא יהנה והבן שהוא נדיק ילבש דאינו חייב להחזיר. ע״כ רבית קלולה וכיפין אותו ב״ד להחזיר אם הובטו בחיין מכלן ואילך אבל רבית: **ובן השער** כך היו נמכרין בעיר והוא השער היפה לעולם כחות מכלן ווי לזבינא יתר מכלן ווי לזמבונא ע״כ נמקי יוסף. בסוף פי׳ רעז״ל וכי אייקר ברשותי׳ אייקר. אמר המלקט אבל אם אין לו יין והוא לא קבל עכשיו מעות שמוכל לומר יכול הוא לקנותו בדמים שקבל ממלא שמיה אלו אלא בהלוואה בעלמא רש״י ז״ל והכי תרלוה רבה ורב לנתני׳ ואמר רבא כי שביבא ר׳ אושעיא נפיק לוקי דמתרגלא לנתני׳ כותי׳ שהוא מוהן הפרש בין אין לו לים לו ולהתנא וכו׳: **והרי לך אצלי יין** וכו׳ ירושלמי פ׳ האיש מקדש דף ס״ד ובד רש״ד דהלכות מלוה ולוה ורפ״ו וס״פ עשירי. ובטור י״ד סימן קס״ג: **ויין אין לו** ומאיה היא בתורת כאיש כרשה כ׳ דפ׳ בהר סיני וכתב שם ספר קרבן אהרן ובעל לחם אבירים הקשה בזה דלמה לא נכנס במה שלא לו לימא שלא בשלא ולינר לו ר׳ דינרין בחמשה והוא הירץ לזה דכוונת התנא בשמו זה לאשמועי דאתמר ד׳ דינרין בשלא בעת הפרעון בחמשה דינרין כיון דבעת הגלולה לא היה שוה אלא ד׳ דינרין והלוהו בה׳ הוי נשך ע״כ ובאמת ובודאי כי האמרים האלו שלמים הם אתנו בקשו להקשות קושיות עד שהבדבר הישר שאלו לאמר לא שיתו וכו׳ עד ואין לומר ליישר שלמה לא עוות דבריו. כוונת הרב בקיאור לומר כיון שרבינו הקשה דלמה לא אמר התנא בחלוקה הראשונה כמו בשני ולימא לזהו משך הנשך הנולד וכו׳ כמו שאמר בתרבית אזהו תרבית המרבה וכו׳ ותירץ הרש״ל ז״ל הוקשה לו זה על אופן אחר דלמה לא קיצר בתרבית כמו שקיצר בנשך ולימא אזהו תרבית לקח ממנו חטין וכו׳ ולזה אמר בגמרא מפ׳ דבכלאים כסף וכו׳ והכא רבית דרבנן קאמרת שר״ל דלהכי שינה להראות חלוק לאוריתא דדרבנן ע״כ ומי יהו ונדע איך הראה זה וכו׳ ע״ש: **ב המלוה את חברו** נלע״ד שיתר לחות לשון כי׳ לשות המלוה לחברו וכו׳ בכל מקום בשאת שמו: **לא ידור בחצרו חנם** וכו׳ כתבו תוספות ז״ל בפ׳ שנזל עליים דף כ״ו דקא מגלי

דפרהסיא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לפרנסה וחוזקה סובה כגון לדור בחצרו ונתקוף בעצמו אבל להשאיל לו כליו או אפילו סוסו כיון דבלאו הכי משאילו מותר ודייקא נמי דנקט במתני' חצרו ולא נקט לא יסכיר לו כליו או בהמתו בפחות עכ"ל ז"ל. וכתב רש"י ז"ל יש לי לגמור מכאן שאסור לצוות על הבית ולדור בו אפילו בכליותא דתנן ולא יסכור חימנו בפחות ול"ד למסכנתא לכרם דהתם זימנין דלא שקיל בה מידי ואפ"ה מנכה לו נמלא קונה הפירות בנכייתא זו על הספק אבל זה נהנה תמיד ואין כאן ספק נמלא מוכרח בפחות עכ"ל ז"ל. והרמב"ם ז"ל הסכים לדעתו אבל ר"י ור"ת חולקין עליו. וז"ל תוס' והרא"ש ז"ל ואין נראה לר"ת דבית נמי נופל לו בשרף א"כ זימנין אין צריך לאותו בית. ואומר ר"ת ז"ל דהיינו טעמא לפי שאין הבית ממוסכן לגמרי דלא קתני הלוהו על חצרו הלוך בשדר בו בחנם לו שוכר בפחות מיחזי כרבית אבל אם הלוהו על חצרו שאין החלר בחזקתו של לוה ואינו ברשותו להסכירה לאחרים שהרי המלוה היה מעכב על ידו כל מה שהמלוה נותן לו בשכרה ריוח הוא הן רב הן מעט. ואין נראה לר"י שהמלוה יוכל לעכב על ידו של לוה ולא יקח הפירות אלא יניחם לירקב על כרחו אלא לו יקחם הוא וינכה לו בחובו לו יקחם הלוה ויפרע הדמים ומ"מ נראין לו דברי ר"ת ולאו מעעמי' אלא משום דמסכנתא הוי כעין מכר כדקאמר לעיל בגמרא אינכו בחורת זביני אתו לידי' הלוך התירו חכמים לאכול בנכייתא בין כרם בין בית אבל אחני' דלא הוי מסכנתא אם יסכור חימנו בפחות הוי רבית והרמב"ם ז"ל הסכים לדעת רש"י ז"ל עכ"ל הרא"ש ז"ל. [הנה לשון ספר הלכות ביורה דעה ריש סימן עק"ב מה שאמרו המלוה את חברו לא ידור בחצרו חנם ולא יסכור ממנו בפחות היינו משום דהוי הלואה ממש דקאי המלוה קרוב לשכר ודחוק להפסד ויש לפעמים בו משום רבית קלוסה ולפעמים משום אבק רבית אבל היכא דקאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד אז בלוקח שהיא קרקע הלואה אלא בחורת שכירות אלא משכיר לו בזול לכמה שנים קטנות וזה יכול כל מי שיש לו קרקע לעשות להשכיר בתיו ושדותיו בזול כי מי ימחה בידו ואם התנו ביניהם שאין אחד מהם יכול לכוף את חברו לפדות הוך הזמן שקבעו ובלות הזמן תחזור הקרקע לבעליה חנם אין כאן משום איסור בעולה אע"ג דלחזיל גבי' משום שהי' צריך למעות כן הוא דרך המשא ומתן בעולה שמי שצריך למעות הוא מוכר קרקעותיו בזול ובכירות ליומי' ממכר הוא וזה ג"כ מפני שהי' צריך למעות הוא מוכר בזול ואין כאן איסור ולאו דוקא אם שניהם אינם יכולים לחזור בהם תוך הזמן אלא הש"ל אם התנו שכל זמן שירצה הלוה לסלקו הרשות בידו ויביא לו מעות ויחשוב לו עשר [דינרין] בכל שנה וינכה לו ויסלקו מן המותר במעות מן הבדק או מן הבית ה"ז מותר במאחר שאין כח ביד המלוה לגבות מחובו כלום כל ימי המסכנתא ולהחזיר לו הקרקע לגוה אינה הלואה אלא שכירות שהשכר ממנו הקרקע לשנים הללו ולא יוכל לחזור בו והמשכיר יכול לחזור בו אם יבלה ואין שייך בו רבית וזהו הקרקע מסכנתא דשרית משום שבשורה היו נוהגין כן וזה דומה למוכר שדהו בזמן שהיובל נוסע שהתירה התורה לוה לגואלו לפי חשבון שלמים ואין זה דומה לשאר ההלואה דהתם כל אחריות המעות על הלוה ואין לגולה שום חשש הפסד אבל הכא אין אחריות ההלואה על הלוה רק על המלוה שאם שפה הר או נשרף הבית אינו מוטל כלום אלא פירות כפי מה שכן ואינו יכול לכופו לפרוע לו חובו לא מזו ולא משאר נכסים וכרי המלוה קאי קרוב לשכר ולהפסד עכ"ל ז"ל ועיין עוד שם]. ואותה בתוס' פ' בתרא דערכין דף ל"ח. וכתבו שם ז"ל בפ' הספינה דף פ"ו נראה לרבב"א דהא דתנן בחיסו נשך מרבין על המשכר ואין מרבין על המכר היינו שנכנס ולר מיד בבית דבעינן אחר הוה אסור כדאמר הכא ע"כ וע"ש בברייתא: בפי' רעז"ל ובעמא משום דשכירות אינה משהלמת אלא לבסוף. אמר המלקט בגמרא משמעי לה אקרא דכתיב בשכיר אבל בשנה שכירות של שנה זו אינה משהלמת אלא לשנה אחרת ומשום הכי היכא דקא מקדים אוזלי הוא דקא מוזיל גבי' ושרי וכן הדין במכר דאינו מכר את השדה בי"ב [אלף זוז] לגורן ואחר שנגמר המקח וזכה בו לוקח רשאי המוכר לומר לו תן לי אלף זוז שבעבו אלף מכר זה כיון שלא הי' משהלם עד הגורן אוזלי הוא דקא מוזיל גבי' משום דיפרע לו מיד וכן כתב הרי"ף ז"ל דאיתא בתוספתא ובירושלמי. וכתוב בספר הלכות בי"ד סימן קע"ו וכן בשכירות בשה"ע משכחת לה דאסור כגון אם השכיר לו חצרו מעכשיו בי' שלשים והחזיק בה ואח"כ אמר לו אם תתן לי בכל חדש שלש אמתין לך על המעות הוי כמו מכר דהא אינו שוה יותר מי' שלשים שכבר החזיק בה בכך והוי הכ' דינרים אבר נער ואסור ע"כ. ומוכח בגמרא דלוקח משום שאמר לו אם מעכשיו בכך ואם לאחר זמן בכך הוא דאמרינן במתני' דאסור מפני שקצן בחלה ובסוף אבל אם לא הי' מפרש מתחלה אם מעכשיו בכך אלא שכך בלבד אמר לו לאחר זמן בכך שרי והיינו ערשא דבר חמא דאיתא בגמרא דשרית וקיימא לן כותי' ועיין במתני' יוסף. ופי' ר"י דהא דקיימא לן פ"ג דקדושין יש"ש בשכירות מתחלה ועד סוף היינו לומר שבכל יום ויום מרויח כנגד יום ע"כ. וביד שם ר"פ שני וסימן ד'. ובפ"ז סימן ח' ס' ורפ"ח. ובטור י"ד סימן קס"ו וסימן קע"ג. וכתוב שם בבית יוסף שהרו חכמי לוגיל שיכול אדם לומר לחברו קרקע זה אני מוכר לך ואם תפרעני מעכשיו הרי הוא לך במנה ואם תאחר עד שנה אלפורעני תן לי מאתים דינרין ואין בזה משום רבית ולא מיקרי אבר נער לו שהרי כשאמר לו אם תתן לי מעכשיו אתנהו לך בק' דינרין הרי לא החזיק בו הלוקח ויכול המוכר לחזור ולומר לא אתנהו לך רק באתים ואין לקרקעות אותה הלא קיימי דמיהן הכי הכן בחיסו נשך מכר לו בית או שדה ופ"ל אם מעכשיו בכך וכך וכו' אסור החס דוקא כשהחזיק בו. הלוקח עכשיו כדי ליתן לו עכשיו אלף דינר ואח"כ אמר לו אם לגרן בי"ב מנה ולא אמר לו כן קודם שיחזיק דהמכירה נתקיימה באלף זוז כי שקיל י"ב מנה לגרן שכר מעותיו עומד ומיסל וכתב בעל התרומות ודבריהם צריך עיון ע"כ. ועיין ג"כ בסוף סימן קע"ו: **ג הרי היא שלו.** וכתוב רא"ל קנה מעכשיו ובהא מיתוקמא מתני' אפילו כמ"ד אסמכתא לא קנה ואי לא מוקמינן לה הכי לא אתיא רק כר' יוסי דשכר אסמכתא קנה במתני' דבפ' נם פשוט סימן ה': בפי' רעז"ל והפירות יהיו מונחים ביד בעלים. אמר המלקט דלא כר' יהודא דלדידי' לוקח אוכלן דס"ל כל אחד ברבית מותר והכא לד אחד הוא דשמא יחזיר לו מעותיו לסוף שנה והוי רבית אז שמא לא יחזיר ולא הוי רבית. וביד שם פ' בפי סימן ד' ו'. ובטור י"ד סימן קע"ד וקע"ו. ובחלן המשפט סימן ר"ז: **ד אלא א כ נותן לו שברו בפועל** פי' רעז"ל כפועל בעל של אותה מלאכה דבעיל מינה אם הי' נגר אז נפח וכו'. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל ולפי זה אתיא מתני' כר"ש ויתום והרא"ש ז"ל הוכיחו דמתני' ר"מ היא ולעולם אינו נוטל אלא כפועל בעל לגמרי והיא דעת הרי"ף ז"ל נם דעת הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות אבל הרז"ה ז"ל ס"ל כרש"י ז"ל דמתני' ר"ש היא. עוד כתבו תוס' ז"ל דאי גרסינן בגמרא הכא כפועל בעל א"כ לא גרסינן במתני' בעל ע"כ. נם רש"י ז"ל כתב דבתוספתא דמייתי בגמרא גרסי' בעל ובמתני' לא גרסי' בעל. וכן כתוב ג"כ בנמוקי יוסף ויש לי מכם סיוע למ"ש לעיל פ' שני סימן מ' דלא"ב בעל רק לפועל בלבד וכן היא גרסת ספרי כ"י. ואיתא נמי למתני' בתוס' דפ' עד כמה דף כ"ט. וביד בפ' שני דהלכות שלוחין ושותפין סי' ב' וברפ"ח ובפ"ה דהלכות מלוה ולוה סי' מ' ובטור י"ד סימן קע"ז: **ואין שמין עגלים וסייחים למחצה אא"ב** וכו'. היה נראה קצת סרס"י ז"ל סי' נורם אא"כ נותן לו שכר עמלו ומזונו קודם בבא דזאין שמין ודרך גרסתו תפס רעז"ל ואבל אינו נכון לפרש כן אלא שפירשו אותו קודם מפני שכן הוא האמת דאלא א"כ קאי אתרתי בהני אין מושיבין ואין שמין. וז"ל תוספת י"ט אינשריך לאמושיבין דיהיב לי' מזונות דאפרוחים אע"פ שהוא דבר מועט ולא תימא דבמזונות דאפרוחים לא קפדי אינשי והיינו טעמא דסקדימו רש"י ורש"ב ופירשו מזונו אלא במקומו הבטוי במשנה ואין שמין משום סיפא דאבל מקבלין וכו' תני לי': **שכר עמלו.** בחלי. וכתוב בנכסף משנה שם ברפ"ח דהלכות שלוחין ושותפין ומפ' רבינו דבשכר עמלו היינו כפועל בעל ע"כ: **אבל מקבלין עגלים וסייחים למחצה.** כך ל"ל. ופי' נ"י סייח הוא סוס קטן וכן הוא ברש"י ז"ל. והקשו תוס' ז"ל תימא מאי קמ"ל פשיטא כיון דאין שמין מקבלין עליהם אחריות ואי משום דבעי למיתני ומנלין אותן עד שיהו משושין דיהיב לי' מזונות דריפא לאחר שנתן לו שכרו וי"ל דקמ"ל דבסתמא אין מקבל עליו שום אחריות [כו' עי' בתוי"ט]: **עד שיהו משולשין.** פי' עד שיהא בעגל שלש שנים שור ובשייח שלש שנים ולהרמב"ם ז"ל דמפרש עד הבלוט אלא שנים נראה דגרסי' שלשין כמו שלשית דבפ"ק דמסכת פרה וכן הוא בירושלמי שלשין וכן מלאתי מונה במשניות מונהות. וכן פנים הר"ר יהוסף ז"ל: **וחמור עד שתהא טוענת.** עי' בתוספת יום טוב ופסוק הוא. והנה הוא כתוב אלני לקמן פ"ו סימן ג' בסם הוספות: **ה שמין פרה וחמור וכו'.** פ"ה דהלכות שלוחין ושותפין סימן ג' ד': **וכל דבר שהוא עושה ואוכל למחצה.** אית דל"ג מלת למחצה. והר"ל יהוסף ז"ל הגיה וכל דבר שדרכו לעשות ולאכול מקום וכו' וכתב שכן מצא בכל הספרים. והילך לשון הרמב"ם ז"ל שם שמין פרה וחמור וכל דבר שדרכו לעשות ולאכול ויהי' הסכר לאמצע אע"פ שזה מתעסק הרי יש לו ריוח אחר לעצמו בעבודת הבהמות שהרי שוכר אותה או עובד בה ונהנה בשכרה ובעבודתה: **ומייח עם אמו.** בנקודת הירק תחת הסמך של ומייח. ובפ"ק דר"ה דף נ' פרש"י ז"ל ריח עיר בן שום ע"כ. בפי' רעז"ל ואין צריך ליתן שכר עמל ומזון לעגל דאיכא גלגים ומידך גלגים אפקורי מפקר לה נמ': **ו אין מקבלין וכו'.** פ' שני דשכורות דף פ"ו. ועיין במה שכתב שם סימן ד'. בפי' רעז"ל ואע"ג דמשנה היא וכו' נקט לה משום סיפא אבל מקבלין ל"ב מן הגויים הוא פי' רש"י ז"ל ומנמי יוסף ז"ל פי' דהכא אתא לאשמועינן דאין מקבלין כלל ואפילו יהיב לי' אגרא הואיל דכולה מלוה ע"כ. והקשו תוס' ז"ל דמה קושיות על פי' רש"י ז"ל שהעתיקו כבר רעז"ל כדכתיבנא וכתבו ונראה כפי' ר"ת שפירש דמתני' דהכא מיירי ברבית דאוריתא שפסק דמים על הלאן וגם פסק דמי השבח וקבל עליו לתת בכל שנה דבר קצוב בין יהי' שם שבח בין לא יהי' והיינו רבית קלוה ותנא הכא דהנוטי שהוא רבית דרבנן והכא קמ"ל דאפי' רבית דאוריתא כדקתני מפני שהוא רבית קלוה דומה רבית דאוריתא ואע"ג דקתני לעיל לא יסכור חימנו בפחות מפני שהוא רבית והיינו רבית דרבנן לפי' ר"ת שעושה נכייתא בית כנכייתא דשדה התם אינשריך לאשמועינן דאי רבית דרבנן הלא הוי כמו שאר מסכנתא בנכייתא דשרית אבל מפני שהוא רבית דהכא אי לאו דאוריתא קאמר מאי קמ"ל וכתי' ר"ת נראה דכן משמע בירושלמי דקאמר אינהו אמר ברזל וכו'. עכ"ל בקיצור: **ולוין מהן ומלוין אותם ברבית.** לא זו אף זו קתני. ולישנא קמא דרב נחמן דאסר בגמרא רבית הגוי מוקמינן למתני' בת"ח דטעמא מאי גזור רבנן שמא ילמוד ממעשיו וכיון דתלמיד חכם הוא לא ילמוד ממעשיו ע"כ אפילו עם הארץ עד כדי הייו התירו ולא להתעשר: **וכן בגר תושב.** ואע"ג דכתיב קרא כי ימוך אחיך וממה ידו עמך וחזקתה בו גר ותושב וחי עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית מתרץ רב נחמן בר יצחק בגמרא דלא קאי אל תקח מאחיך רק מאחיך דכתיב בקרא דלעיל מדלא כתיב אל תקח מאתם אבל גר תושב אינו מצווה רק להחיותו אבל לא אלא להלוותו ברבית: **אבל לא מדעת ישראל.** כתוב בספר הלכות ביורה דעה ריש סימן קכ"ט דבר תורה מותר להלות לגוי ברבית ופעמא לא מדכתיב לנכרי תשיך ולפיכך לה דא"כ לנכרי תשיך מבני לי' דאז הוה משמעו תשיך אותו כלומר תקח ממנו רבית אבל מדכתיב תשיך לשון מפעיל הוא ומשמעו תגרום לו שישיך אותך כלומר יכול אתה ליתן לו רבית ולא שתקח ממנו רבית אלא כיון שנתנה התורה הטעם בגר רבית והי אחיך עמך וכותי אין מצוין להחיותו (כלומר לפרנסו) דאחיך כתיב שמשיגן מיני' שמותר להלות לגוי ברבית אבל חכמים אסרוהו גזרה שמא ילמד ממעשיו ע"כ וע"ש עוד. וביד רפ"ה דהלכות מלוה ולוה וסימן ג' ובפ"ח סימן י"ב ובטור י"ד סימן רמ"ו: **ז אין**

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

פוסקין. בפירקין דף ס"ב. ופי' אין פוסקין אין נותנין מעות לישראל חברו ע"מ ליתן לו בסן פירות לסך כך לזמן פלוני ואפילו יש שנותנין אותו עכשיו בכך וכך בין בתחילת הקציר אין זה שער עד שיגיע שער מפורסם בשוקי העיר בכך וכך בין לחלש בין ליפן שזה בזה לכיון שלא יגיע השער כמה ממכרין שמא יתייקרו כשיגיע השער שלהם ומלא פסי' משתכר זה בהמתנת מעותיו שיתן לו פירות כפי מה שפסקו אבל מכיגיע השער פוסקים כדמפרש בגמרא בברייתא. ועיין ברש"י ובתוס' בפירקין דף ס"ב ע"ב ובמרדכי יוסף בפירקין דף ל"ו: **יצא השער פוסקים** וכו'. אית ספרים דלא גרסי לי' תוספות ז"ל וכן בירושלמי ובסרי"ף ז"ל ליתי' במתני' והכי מוכח בהלכות שולם פ' שני דשער שני דל"ג לה בגמרא אלא בברייתא לגיעל מינה. ואע"ג דבפי' רש"י ז"ל ברים פירקין כתוב לתנן יצא השער פוסקין שמא לאו דוקא ושוא כמו דתניא לו שמא ל"ל דתמא. והר"ר יהוסף ז"ל מחק גם מלות ואע"פ שאין נוה ים לזה וכתב לא מצא תי' זה בכל הספרים ע"כ: **אע"פ שאין לזה יש לזה**. עיין על זה בתוספת י"ש. [הנסה לשון ספר הלכות בי"ל רים סימן קע"ה אבל מכיגיע השער פוסקין אע"פ שאין לזה ים לזה לומר שכיון שיגיע השער בשוק של עיירות וזה נותן לו מעות נתת לו כל השנה תמין במקח הזה אין כאן רבית אפילו אם יתייקרו שיוכל הפוסק לומר למוכר שקול טיבתך וזדי אחזרי מאי אסית לי אם יהיו זוזי אלה בידי איכל לקמות בעד המעות הללו תמין בשווקים שבעיירות בשער של עכשיו שיספיקו לי לכל השנה והשבינן מפני זה כשנתן הפוסק המעות הללו ליד המוכר אע"פ שאין למוכר פירות בביתו הוי כאילו קנה המוכר בדמים הללו תבואה והקנה אותם לנוקח וזה בזן הנוקח וכשהתייקרו אח"כ ברשות' דתייקרו לכיון שאינו דרך הלואה אלא דרך מקח שאינו רבית של תורה לא אתמר בה רבנן. בד"א שאין פוסקי' עד שיגיע השער ר"מ כשאין לו למוכר פירות בביתו וצריך לקנותם מן השוק לכך אין פוסקין עד שיגיע השער אבל אם יש למוכר פירות אז תמין יכול לפסוק עמו בזול עד כדי כל התמין והפירות שיש לו אפילו לא יגיע השער לכיון שיש לו יכול הוא לאיזל נגי' כמו שירצה שכל אדם יכול למכור פירותיו בזול ומי יאתה בידו ע"כ]: **פוסק עמו על הגדיש** תוס' פ' שתי מדות דף ל'. ובגמרא אמר רב מתוסר שתי מלאכות פוסק אע"פ שלא יגיע השער דשא יש לו אבל מתוסר שלש כאין לו דמי וכו' ל"ל ואע"ל צריך לומר דמתני' דאמר פוסק על הגדים מיירי שאין הגדים מתוסר אלא שתי מלאכות כגון דישה וחרייס שכבר נתייבש לגמרי: **ועל הבצים של יוצר** נמ' ת"ר אין פוסקין על הבצים של יוצר דברי ר"מ א"ר יוסי בד"א בעפר לבן שאינו מצוי ל"כ אבל בעפר שחור כגון כפר חנניא וחברותיה כפר כיחין וחברותיה כיון שהוא מצוי במקומו פוסקים דאע"פ שאין לזה ים לזה: **ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה** אע"פ שאין לו מפני שהוא דבר מצוי וכיונא בזה פוסק שאע"פ שאין לה ים לזה: **ועל העבש של ענבים** כי סגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכך נקד: **הבוצים** ס"א הבצין. ה"ג **ר' יוסי אומר לעולם אינו פוסק עמו על הזבל עד שיהא לו זבל באשפות** רש"י ז"ל: **ופוסק עמו כשער הגבוה** מהנה מתני' קאי שאריך לפסוק עמו שאם יוזלו ויאמרו דמי השער שיתנו לו כשער הזול ואם לא פסק כן יקבל על כרחו כשער שפסק רש"י ז"ל. ומתני' דמאריך לי' לפסוק כשער הגבוה אתיא אפילו כרבנן ופליגי עלי' דר"ש לעיל בפ' הוסב ואמרי לעולם יכול לחזור כמוכר ואין לו עליו אלא מי שפרע בחזר בו אף בלא נתנה השער ואע"פ אמרי' במתני' כי נתנה השער ואיכא למימר הוא"ל ולא כתן מעות ע"מ לקבל עכשיו אלא לאחר זמן ובתוך כך נתנה השער דשתי' אתרעא דזולא הוא לא אמרינן הכי אלא כי פסק בפירות שער הגבוה הוא דשקיל כי נתנה ואי לא אמר לא אמרינן לו יקבל מי שפרע משום דאפילו כר"ש לא אתיא דאימור אימת אמר ר' שמעון לנוקח לא מלי הדר ביה נמך תרעא כגון אלא נתנה השער לו לקבל מיד ונתנה ובתוך כך נתנה השער הכי פסק לאו אדעתא דתרעא זולא פסק בתרי הכי מתני' מי אמר מודה הוא דחזר ואין עליו אלא מי שפרע וכי נמי אוקמת לה מתני' כר"ש להגיל מקלגת מי שפרע מצריך לה לפסוק כשער הגבוה ואם לא פירש וחזר בו מקבל מי שפרע וא"כ ה"ש לרבנן דבתרי תרעי לא פליגי. ועיין בתוס': **ר' יהודה אומר אע"פ** וכו' תוס' פ' כל הנם דף ל' וכתבו שם דוקא בשא"ל כן בשעת הזול אבל אם לא אמר לו כן עד אחר שהקרנו אפילו ר' יהודה מודה דלא מהני אלא אם שם כפל שעות שבמקום ר' יהודה כתוב שם ר' יוסי. ואיתא נמי בתוספת פ' שתי מדות דף ל' ומחק הר"ר יהוסף ז"ל מלות בשער הגבוה מדברי ר' יהודה. וכתבו תוספות ז"ל תן לי זה או תן לי את מעותי אין זה מעמיד מלוה ע"ג פירות כיון דבתורת מקח נותן לו מעות תחלה ואפילו מי שפרע ליכא דלעתייהו דאיכא אתרעא זולא כשנותנין מעות ע"מ לקבל פירות לאחר זמן עכ"ל ז"ל. וכי"ל רפ"ש דהלכות מלוה ולוה וסי' ה'. ובמור י"ל סי' קע"ה ובחסן המשפט סי' קפ"ב: **דא חטין בחטין לזרע** שאם בשאה מותר להלוות לאדם דוקא כשרואה לזרוע ושעמא דמתני' מיירי באתרא דאדים הוא שנותן הזרע ואם אין לו זרע לזרוע האדם ישלקנו בעל הבית שלכך אפילו ירד וכבר הרשה הוא"ל ובית בעל הבית לשקנו בשביל שאין לו זרע כשלוה מבע"ה חוזע וכו' כדמפרש רש"ל. ובריתא דקתני מלוה אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע בד"א שלא ירד אבל ירד אסור מיירי באתרא דרגילי דמאדי ארעא יסיב בזרא וזה סי' קרקע שלו יפה ושיגה ממנסא סעיר ומיל על אדרים שלכך אם פסק כן עמו בתחלתו קודם שירד דמאי מסלק לי' כי נחית לגיר מהכי נחית ואין זו הלואה אבל ירד ומתחלתו לא פסק עמו שיהא הזרע שלו ואחר מכאן נהרגם מאליו ע"י קבלת דמים או מתנה אין ירידתו עכשיו לתוכה דגימא לגיר מהכי נחית והלואה היא גבי' ואמור: **שהיה רבן גמליאל מלוה את אריסיו ביוקר** וכו' כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל וזמתק מלכן מלות חטין בתעון לזרע. ועיין בתוס' י"ש. וביד שם פ"ו סי' ה'. ובמור יו"ל סי' קס"ג: **מ אבל אומר לו הלוני עד שיבא בני או עד שאמצא** פתחון ואפילו אין לו אלא שאה אחת לוה עליה כמה כורין לכל אדם ואדם אמרינן זו תהא ותחיה שהרי אינה קנויים לאלוה וביד הלוה לאכלה לכך הלשון בפי' רש"ל כאן וכן הוא ג"כ בגמקי יוסף בשם רש"ז ז"ל וכן העתיקו רעז"ל וזה שכתב רש"ל ז"ל בר"פ הוסב אבל אומר לו הלוני על שיבא בני אז עד שאמצא מפתח שאלו שבידו נקמין

נמלוה וברשותו שוקרו דרבית שאה בשאה דרבנן וכבה"ג לא נזור ע"כ. וא"ל נמוקי יוסף ז"ל שם ג"כ שם בדף ס"ז ומהכא משמע דאע"ג דלא אמ"ל בפירוש על שיגיע בני וכו' כיון שיש ברשותו ואדעתא דהכי עביד שרי ובעומת דכל שיש בידו שרי משום דמעכשיו אלו שבידו הן נקנין לנלוה וכשהוקרו הוי כאילו ברשותו הוקרו לכיון דרבית שאה בשאה דרבנן הוא וכ"ש דיוכ בדיבר בכה"ג לא נזור רבנן ע"כ. פי' אלו נקנין לנלוה לפירשו הם ז"ל ר"ל שהן משועבדין לנלוה אבל לעולם עדיין שם ביד הלוה ובידו למכרם ולאכלם ופשוט הוא. וכתוב בפי' הרמב"ם ז"ל יאם הוקרו התבואה יפרע כמו שהיה שוה בשעת הלואה ואם הוזלו יפרענו שיעור מה שהלוה לו וכן כתב שם ביד פ' עשירי דהלכות מלוה: **ובן היה הלל אומר** וכו' ר"פ שוא"ל וכתבתיו שם. ואמת דאמר שמואל בגמרא אבל חכמים אומרים לוין שאם ופורעים שאם כתוב בנמקי יוסף דהסכימו האחרונים ז"ל לחכמים ולא אכבות אלא אפילו אמר הלוני כור חטים הוא דקאמרי אין לריך קנינא דמים דלא החמירו ל"כ באיסור שאה בשאה. והרמב"ם ז"ל ג"כ כתב דלישמא נמי הכי דייקא דאי לא מהדר אלא אכבות היה לו לומר אבל חכמים אומרים לוה שאם יפרע ע"כ וע"ש עוד. ובשם הרשב"א ז"ל כתוב שם בפ"י דלווין שאם דקאמר ולא לאפוקי היכא דקבע לו זמן לפרעון שאסור יהוסף לחוסשין אמא יתנה השער בינתים דולאי קבעות הזמן לתועלת הלוה הוא שאין ישלוה יכול לכופו אלא אם בא לוה לפרוע בתוך זמנו רשאי ע"כ. עוד כתוב שם בשם רבינו האיי גאון ז"ל דשאלת ככר שהוא דבר מועט לא בעינן שער שבשוק שאע"פ שאין לזה ים לזה מידי דהוי וכן כתב הרמב"ם ז"ל דאע"פ שאין לה ים לזה בדלא קייל דמי וכן כתב הרמב"ם ז"ל דאע"פ שאין לה שרו רבנן משום דמילתא דאורחתי היא ובכיון לאוושפי חדא מחברתה מ"מ משום דלא קפדי שכיים אהדדי ע"כ. וביד שם פ' עשירי סימן ב' ג'. ובטור יו"ל סימן קס"ב: **י אומר אדם לחברו נבש עמי** וכו' ביד שם פ"ז סימן י"א. ובטור י"ל סימן ק"ס וקע"ו. מיהו פי' הרמב"ם ז"ל הוא החפירה בשרשי הפילוות כמו החרישה שחורשין לזרוע ע"כ. ולקמן פ' המקבל סי' ד' פירש כמו שפירש פה רש"ל שהוא עקירת הפשגים הרעים: **אבל לא יאמר נבש עמי** כך ממנה מונה: **בל ימי גריד אחד כל ימי רביעה אחת** כך הגיה הרב ר' יהוסף ז"ל וכתב שכן מנא: **ר"נ אומר יש רבית מוקדמת** וכו' בפירקין דף ס"ב. וביד שם פ"ה סימן י"א: **כיצד נתן עיניו ללות ממנו והיה משלח לו ואמר בשביל שילוני** וכו' **ואמר בשביל מעותיו** וכו' כן הגרסא בספר אחר וע"ע הר"ר יהוסף ז"ל: **לא יאמר לו דע כי בא** וכו' אית דגרסי אם בא וכן היה בירושלמי וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכתב כן מצאתי בכל הספרים ע"כ. ופי' הרמב"ם ז"ל שם בפ' ה' סימן י"ג וז"ל המלוה את חברו לא יאמר לו דע אם בא אים פלוני תכבדו ותאכילהו ותשקהו כראוי וכן כל כיוצא בזה ע"כ וי"ם דגרסי במתני' אם בא וכו': וכן שוא בטור י"ד סימן ק"ס אלא שהוא מפרש כפשטו רבית דברים ממש לא יאמר לו דע אם בא אים פלוני ממקום פלוני והודיעני ואתם הקשה בית יוסף לפי' הרמב"ם ז"ל וכי זה רבית דברים והרי ממון מחסרו ותירץ דלהרמב"ם ז"ל תרתי קאמר יש רבית דברים פי' כגון קיימת שלוה וכיוצא בו ותו קאמר דלא יאמר לו דע וכו' ע"כ. ולשון ספר הלכות שם סימן ק"ס וכן המלוה לא יאמר לוה הודיעני אם יבא אים פלוני ממקום פלוני כלומר לכיבא פלוני ממקום פלוני הודיעני הדבר מפני שצריך אני לו כי זה רבית שאוסבו המלוה מפני שמעותיו בידו של זה הוא לריך לעשות לו טובת הנאה זו וכיוצא בה אבל הוא אסיר ע"כ. ומאתי כתוב בבאורי מהר"ר אייזיק שטיין ז"ל שעל סמ"ג בדף רס"ח וז"ל מסמע שדעת הרמב"ם ז"ל שלא יאמר המלוה לנלוה שיכבד אם אחד בשבילו וקורא אותו רבית דברים הואיל ואין כופהו רק מדבר עמו לעשות והרשות ביד הלוה אם ירלה ומ"מ אסור כי הלוה ירא להשיבו ריקם ואני שמעתי שנורסים דע שבא אים פלוני ממקום פלוני ול"נ אם. וכך הפשט אם בא אים לעיר שהוא אוהב למלוה לא ילך הלוה ויבשרו שבא אוהבו לפי זה הלשון רבית דברים מוזהר שפיר שפי ע"כ. כתב ראבי"ם אם מחזיק לו טובה יאמר המלוה נם אני מחזיק לך טובה ואין לאוסר: **יא ואלו עוברין** בפירקין דף ס"ב ודף ע"א: **והעדים** תוס' פ' המוכר פירות דף ל"ד. וכתב תר"ו ז"ל יש ס"א דלא גרסי והעדים ע"כ. בפי' רעז"ל מלוה שובר בכולן. אמר המלקט פי' רש"י ז"ל בכל הני לחתיב במתני' דהוא נותן בתוך בשעת הלואה והוא לוקח בשעת פרעון והוא לו כנוסה כשתובעו ודוחקו והוא שם עליו נשך בשעת פיסוק התלאי ומתן מכשול לפני הלוה לשבירו על לא תשיך לאחיך בשיא אוסרים לנוה. והגיה הר"ר יהוסף ז"ל עוברין על בל תתן לו ועל בל תקח. ועל לא תהי' לו כנושה ועל לא תשימון עליו נשך וכו' ולפני עור וכו' וכתב כן מצאתי בכל הספרים דגרסי' ועל לא תשימון עליו נשך ולפני עור וכו' ע"כ. ועיין בתוס' יו"ט. וכתבו תוס' ז"ל אלא דאמר אביי מלוה שובר בכולן וכו' על ערב ועדים אין עוברין משום בל תשימון כתבו דזימנין דעבדי נמי אלפני עור לא תתן מכשול כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים אבל לא תשימון בסיקא לי' לאביי דמע' מתני' דעבדי אבל לפני עור זימנין דלא עבדי כגון שהיה מלוה לו בלאו הכי כי היכי דמשיש כום של יין לנזיר לא עבר אלא היכא דקאי בתרי עבדי הכרא שלא היה שותהו אם לא היה זה עכ"ל ז"ל. וביד שם פ"ד סימן ב'. ושם כתב דגם הסופר שובר משום לא תשימון שהיא אזהרה לא לעדים ולערב ולסופר. אבל בטור י"ד סימן ק"ס לא נזכר הסופר וגם לא בבית יוסף ולא בספר שלחן ערוך נראה שסם ז"ל פוסקים כתמיים. וכתוב בתוספת יום טוב לא הסופר פי' הרמב"ם ז"ל משום לא תשימון ע"כ. וכ"ל דה"ה בלפני עור אם לא היה מלוהו בלתי שבר עד כאן וכן כתוב ג"כ בספר הלכות שם סימן ק"ס ועוד כתוב שם ז"ל ואפילו הלוה הניתנו שובר בלאחר לאחיך לא תשיך מדלא כתיב לא תשוך משמע דלוה אתה הזהרה שלא יגרום שאחיו יסור אותו כלומר לא יגרום לו רבית ומה שלא מלינו כן בכל שאר דיני ממונות שאם אדם רולה ליזוק בנכסיו ולתתם לחברו אין מוחין בידו וכאן אסרה לו [התורה] לתת לחברו משלו דרך רבית ע"כ:

פרק ו א והטעו זה את זה אי אה תני חזרו זה בזה ודאי דסכי הוה מפרשינן לה שהם חזרו בבעל הבית לו בעל הבית חזר בהם הטעה דתני הטעו זה את זה משמע דלטעו פועלים אהדדי וכו' כדפי' רעז"ל מיבעית אימא אלא הכא חזרו נמי

הטעו

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הפעם קרי ליה שכן חזרו בבעל הבית אז בעל הבית חזר בהן וכן נמי בברייתא גבי בעל הבית ופועלים קתני הפעם. וכתוב בנמקי יוסף תלמודא דיקן לא סבר כירושלמי דאילו בירושלמי מוקי הפעם את זה אפילו בפועלים שהפעם את בעל הבית הפעם אותן והכי מפרש לה שהם בעל הבית הפעם אותם שאמר להם תבואו אמי בדרך שבאו חבריכם אמרו וכבמה באו אמר להם בחמשה חמשה רובם ואחרים בסוף עשר עשר רובם וכן בפועלים שהפעם את בעל הבית על זה הדרך וגרסה דהפעם דהתלמודא דיקן אמינו סובר להעדיפה כן משום וכו' ע"ש: **וכל דבר שאבד וכו'** הוס' פ"ק בקדושין דף מ': שובר עליהן בני אדם כשיעור שבכן שאם עשו אילו קלת המלאכה ולא קבלו כלום שובר עליהן כל מה שהוא חייב להן יוסף לאחריהם ונמרו וברייתא דמייתי בגמרא דקתני שובר עליהן עד מאבעים וחמשים זה מוקי לה רב נחמן בשבא ליד בעל הבית המלאכה כגון כלי אומנותם כדרך האומנים המקבלים עליהם מלאכה מביאין כלי אומנותם לבית בעל הבית ולהכי מותר לשכור ביומר. וכתוב בנמקי יוסף אבל יותר מחמשים זוז לא דעד הסך הזה שדרכן של בעלי בתים לשכור בדבר האבד אבל יותר מזה לא. ואיתי לרמי שובר עליהן אז מעטן בפ' מי שמת דף קל"ג גבי עובדא דהסיא איתתא שסיתה עורלת רבא לומר לא יפה דאתני עד שלוה לספר אלו לכתוב לה פסק דין של זכות ובסוף הספר טוה שיכתוב שובר עליהן אז מעטן לפי' שלחתיה מפניו לבד נתכוון ולהמשותה וסיא הביאה וקלתו שמעבע שפיתו ולא"פ מהרשאם לבגדי רבא בגים כדי שתחול הקללה בכך מעפ"כ לא איפרק מיבעיא. וביל פ"ש הלכות שכירות סימן ד'. ובעור מ"מ שלב ושלג: **ב וחזרו בהן ירן על התחתונה** כדפי' רעז"ל וחכי ס"ל לר' יוסף בברייתא והבנן פליגי עלי' דאפילו אם חזרו בהן אחר שעשו הני המלאכה אפילו שתייקרה אין הולכין אחר מה שתהיה להעשות אלא שמין להם את מה שעשו לפי חשבון תגלו עמהם ומתן לכם ואין יד התחתונה על התחתונה דהפועל ידו על העליונה ואפילו הוא חוזר בו דהרי יכול לחזור בו כדכתי' כי עבדי הם ולא עבדים לעבדים ודוקא בקבלן הוא דקיימא לן ביש כר' יוסף דידו על התחתונה אבל פועל יכול לחזור בו אפילו בחלי היום מעמעמא דכתיבנא וה"מ בדבר שאינו אבד אבל בדבר האבד ל"ם פועל ול"ם קבלן לא מלי למהדר בהו אלא היכא דאכיסי כגון שמת לו מת או שאחזתו חמה אבל בלא אמסי ואין שם פועלים לשכור שובר עליהן או משעון: **כל המשנה** וכו' הוס' פ' סחולן דף מ"ע. ובגמ' פ' סנהל קמא דף ק"ב ובפ' הבית והעליה דף קי"ז ובפ"ק דע"ז דף ז'. ובתמא כר' יהודה כלכתיבנא בפ' הגחל עלים סימן ד'. ועיין במ"ש שם. ובעור מ"מ סימן שלג: **וכל החוזר בו ידו על התחתונה** לאתוי מוכר וכו' שאם מוכר חוזר בו יד לוקח על העליונה ואם רצה ליטול קרקע כנגד משתיו נוטל מן הסכום שבה ואם רצה ליטול משותיו מנבה לו מן הבדית ואם לוקח חוזר בו יד מוכר על העליונה ואם רצה לתת לו קרקע מנבסו מן הזבורית כך מפורש בנמקי יוסף. ולאיתי הבנים הר"ר יוסף ז"ל בכולה מתני' ידן לתחתונה ומתן מלות על וכתב כן מלאתי וכן ר"ל עיקר דעל התחתונה ונ"ל לא אתי ספיר לאיתו שייך לומר על התחתונה וכן מלאתי גם לעל ידו לעליונה ונ"ל על העליונה ע"כ. ועיין בחלק המשפט סימן ק"ל ובפ' המשכנ נ"כ אם המוכר הוא שחזר בו הרשות ביד הלוקח אם רצה יקבל ממנו ואם רצה יקח מה שנגנב משותיו מעדית שבאותו שדה שלקח ואם הלוקח הוא שחזר בו מן המקח הדבר הוא בהפך ע"כ: **ג השובר את החמור להוליכה בהר** וכו' עד סוף סימן ס' פ"ד דהלכות שכירות ופ"ה. ובספר קולין שרש ש"ו. וכתב הר"ר יהוסף ז"ל להוליכה בהר והוליכה וכו' כן מלאתי בכל הספרים כן נ"ל עיקר דהכי נמי איתא לעיל בפרק שלשתן וחתור עד שתהא טועמת ולא אמר עד שיהא טוען וכן נרסינן נמי לקמן להוליכה וכו' וכן בכל הפרק ע"כ: **בהר והוליכה בבקעה בבקעה והוליכה בהר** וכו' בדאם הסר לגון רעז"ל עד אלא מחמת אלא היתה לעולה באויר הר וכו'. אמר המלקט תוס' ז"ל פירשו ז"ל שמתה מחמת אויר ע' בהוספת יום טוב. ואיכא מאן דמוקי לה לאלי ריבא כגון שמתה מחמת עייפות ויגיעה ממלאה ואע"ג דמתה מחמת מלאכה מ"מ כיון שעיה חייב. ואיכא דמוקי לה כגון שהכיתה נתה שפעמים שמלוין הנתיים בהרים מבבקעה לו אפכא ור' יוחנן מוקי לה כר"מ דס"ל בברייתא כל המעביר על דעת בעל הבית נקרא גזלן וקמה ליה ברשותיה להתחייב בכל אונסי' וכפשטא דמתני' וסיפא רבנן: **אפילו זו עשרה מילין** וכו' וה"ה ואפילו זו שהלך בה קרה יותר אלא שלא חם לאריך תוס' ז"ל: **השובר את החמור והבריקה** תוס' רפ"ק דקדושין כתבו לאשכחן דומתה הלכה המוכך מרפין לגון נקבה והרבה כמו כן ואשכחן נמי לגון זכר לא הסכים בעל הפרה לשוך את החמור על שמת החמור ואיתא נמי בתוס' דפ' משקלי דף כ': **השובר את החמור להוליכה בהר** והוליכה בבקעה אם החליקה וכו' תוס' פ' המפקיד דף נ"ו. והרי"ף והרמב"ם ז"ל וכן בנמקי יוסף וגם בירושלמי גרסי' בבא דלהוליכה בהר והוליכה בבקעה אם החליקה וכו' בתר בבא דוהבריקה וכ"ש ז"ל גרים אשבא ואין הכרח מן התלמוד: **אם החליקה פטור** ולא הוי תחלתה בפשיעה וסופה באונס דלא חייבוהו אלא כשבא האונס מתחת הפשיעה והכא אילו לא פשע והוליכה בהר כ"ם שהמלקה הוס' ז"ל: **והבריקה** בעריך פי' בעבך ברק עיניה יפיס ואינה רואה תולי זה יבא מתחת רוח וכן מפעם בגמרא שהוא כרי"ם דמפרש על דרך בני בהור נהוריתא: **או שנשאת אנגריא** כך היא הגוסחא בירושלמי והרי"ף ז"ל וגם הר"ר יהוסף ז"ל כן הגיה וכתב כן מלאתי בכל הספרים ע"כ. וכתוב בנמקי יוסף לו שנשאת אנגריא שלקחה לעבודת המלך אומר לו מהכיר לשוכר הס"ל עלנה כמו שהיא שמוש לך שלא מולך גרם ומרת ויישר אותם בדרכים. ובגי אנגריא נמי יאמר לו המתן על שתשוב שמולך גרם כמו מזלי וגפסיד שניו בעל החמור מפסיד הסכר בעוד שחמורו באנגריא ולא בהבריקה כתב הרשב"א ז"ל שנראה לו דעת הרמב"ד ז"ל שכתב שכיון שאינו יכול להשתמש בה כראוי לא יעול הסכר והא דאמרינן הכא הרי שלך לפניך הייתו שאינו יכול לחזבנו שיעמיד לו חמור אחר ע"כ. ירושלמי אית תני אנגריא כמיתה ואית תני תני אומר לו הס"ל מלן דתני אנגריא כמיתה באותו שיכול לפסר מלן דגבי אומר לו הס"ל באותו שאין יכול לפסר ע"כ. ונראה דאפשר ל"ל מי קאי אשוכר אבל ל"ל דקאי שיכול

לפזר אמשכיר: **מתה או נשברה** וכו' אית דמפרשי דלא לאמרי' הכא חייב להעמיד לו חמור מיירי כגון שהקדים לו שכרו על חמור שתה וכל שם לו חמור חייב להעמיד לו חמור דקאי' במעות דמעות קונות בשכירות מעלעלין ואפילו מדרבנן דלא שייך לאיתר בהו שכרם חמיר בעלי' וכמו שפירשתי לעיל פ' הזהב ואחרים פירשו דאפילו אין לו חייב להעמיד לו חמור מ"מ מיירי כגון שקנו מידו להעמיד לו חמור ומיהו אם לא קנו מידו אע"ג דלא"ל חמור אתה לא מלי כייף ליה לשכיר להעמיד לו חמור אלא שיכול לשכב השכירות לעצמו עד שישכור לו אחר וכדמוכח בגמרא גבי הבור את החמור ומתה בחלי הדרך וכו' ואם אמר לו חמור זה אם יש בדמיו ליקח לו לשכור אחר יפדה כן אבל להוסיף מביתו על דמי הגבלה ואשר כדי להעמיד לו לא דלא נתחייב להני נמוקי יוסף. ובעור עד סוף סימן ל' בחלק מפסק סימן ס"ו: **ד השובר** וכו' וכל כלי המחריסה לבעל הבקר ומני מערין הולכין עם בהמותיו זה אוחה הלרכן לבוון את הפרה לתלמי' וזה הולך אחר המחריסה ומכביל היתה בקרקע שבו הבריל ומצתה אין לו לתבוע מזה זה אלא לבעל הקרקע וזהו פעור הוא לפי שיותר הי' ראוי ליתבר בהר מבקעה ולפיכך תנן בהדיא פעור לאילו היו הערים שכירים למלאכה זו עכשיו לא ס"ל למתני' פעור שתמא שהרי יש לחייב דנקיט מלאת דהיינו הקנקן כלאיתא בגמרא ואע"פ שבכרו לתרוס בהר וחרס בבקעה מ"מ אי אפשר לבאורה זו בלא פשיעה נמקי יוסף ז"ל. ו"ל הרמב"ם ז"ל פעור לאומר לומר אלא ישלם השובר לבעל הפרה אלא הלומן שהרס והי' תופס המחריסה ובבהר הוא ישלם לבעל הפרה ע"כ. אבל תוס' והרא"ש ז"ל פי' דהיכא דשני הערים פעורים דמיירי בהשכיר שכר פועלים לכל עם פרתו ועשות מלאכת השובר ואע"ל הפועלים אילו חרסת בבקעה כאשר אמר המשכיר לא נשבר הקנקן ושמירת הקנקן אלא יסבר בבקעה קבלנו עליהו ולא בהר ומ"מ שברם לא יפטרו מפני שעברו על דעת המשכיר והרבו בהר ואם אין לו לשוכר לשלם אל יעכב המשכיר שכר הפועלים כי היו שבורים אלא יקביל המשכיר ומאחר שמרבה ליל השוכר לעשות מלאכתו חוסרים שבומתו שכל מה שיגוס השוכר עליהם לעשות ע"כ: **אם נשבר הקנקן חייב** בעל הקרקע. לשון ספר הלבוש בח"מ סי' ש"ע ובמקום שאמרנו שהדין עם הערים ובשברו בעת המחריסה משלמין מהו דיהם מי מהם משלם הפחות את הכלי בעת המחריסה כמעמיקן בארץ או שעות אותו יותר מדאי בעת המחריסה ואם היתה הסדה מעלות מעלות שניהם חייבים המנסיע את הפרה בתלמד והמחוה את הכלים שנמעע עות בהגלגת הפרה אי עות הכלי מה לשבר ולא הסיזק מבין שניהם הוי דבר המועל בשפק לכך שניהם משלמין ע"כ: **ה להביא עליה חמים והביא עליה שעורים חייב** חבואה והביא עליה תבן חייב. קשה קלת לע"ל דלעבריהו ולתיבתו ולאפשר לומר בשעות הוא ושהן מעורבין יחד בבבא חדא הואיל ואשכחן הכי בירושלמי ושוב נ"כ מלאתי אחר שמחק הר"ר יהוסף מלת חייב הרלאוה וגם כתב דמלות עליה אית לל"ג לה. ומ"מ קשה מתני' למה לי. ואפשר לומר דלא זו אף זו קתני ל"מ שעורים לגבי חמים דמשקלן קרוב זה לזה וכובד אוכל ופת אוכל אלא אפילו תבן לגבי חבואה דרחוקים במשקלם זה מזה הרבה אפ"ה אמרי' לדעת אבי דשעתא דמתני' כותים כמו שכתוב בסוף דגם בתבן לגבי חבואה ניפחת כי תיקלא ומיחייב בתוספת ולא אתפרש במתני' כמה יוסף אם שברה לשניה בין לתבן ולרבא דס"ל לתקלא כי תיקלא והנפת הוי תוספת לע"ד ל"ל דזו ואין ל"ל זו קתמי. ובעור מ"מ לא הביא בבא לחבואה והביא עליה תבן אבל הרמב"ם ז"ל הביאה בפ"ד דהלכות שכירות סימן ל': **מפני שהנפח קשה במשאוי** גמ' אבי אמר כמשאוי תבן פי' שהנפח אל לתך שעורים אע"פ שהן קלים מן החטים נפחה שזה וכיון שנפחה שזה לא אוכפת לן אם אוכפת שיון בכובד המשקל דילך זה תחת זה פי' הנפח אל לתך השעורים תחת נפח לתך. החטים שהרי הנפח קשה כמשאוי דנפחת כי תקלא הואיל ונפחן שזה הרי הוא כמשקל שזה ואם הוסיף אלא קבין דהוא שעור תוספת לחמור לקלקלו הדיינו אחד משלשים ממשלו שהוא לתך חייב וכמה יוסיף לסיפא קאי לפרוטי ריבא. ורבא אמר למשאוי תבן אם הזה כובד השעורים לכובד החטים כגון שהוסיף שלה אלימה על אלתך הרי הרבה הנפח ורוב הנפח קשה למשאוי והוי נפח זה תוספת לקלקול החמור דבעי' תיקלא כי תיקלא ונפחת הוי תוספת פי' דאינו חייב עד שיהה כובד השעורים לכובד החטים דלהוי נפח זה תוספת אבל נפח שזה קבין ומשקל חבר לא אמרי' נפח הזה אם אינה שוין בכובד המשקל דילך זה תחת זה דקשה למשאוי תבן ולא קשוי המשאוי והכי מיפרשא מתני' לרבא דהלכתא כותי'. ואם הוסיף על משלו פי' שלה חייב אבל אלשה קבין פעור ואם לא שבר אלא שבר להביא חטים והביא שעורים קאי אלא אלהביא חטים והביא חטים כדאמרינן אבל שינה מחטים לשעורים בעינן תוספת שלה כדאמרי' וכן מוכח פשט הברייתא דתנא להביא לתך חטים והביא אם עשרה שלים שעורים חייב דמשמע הא אלשה קבין פעור ורש"י ז"ל בעבור שגרסת המשנה כמשאוי פירשה כאביי ורבינו עובדיה ז"ל נ"ל תפס פירושו אע"ג דלאן קיימא לן כותיה דרבא. וכן מלאתי אח"כ שכך כתב נמקי יוסף וז"ל ומשום דבמתני' תנן כמשאוי דמשמע כדעת אבי פירשנו מתני' הכי לעיל אבל מ"מ הלכה כרבא וכדפירשנו הכא ע"כ וע"ש עוד. ולאיתי להעתיק הנה דברי הרי"ף ז"ל לתוספת ביאור המשנה ח"ל אתמר אבי אמר קשה כמשאוי תבן ניפחת כי תיקלא ואם הוסיף על משלו ג' קבין חייב כלומר אם שבר את החטים להביא עלי' לתך חטים והביא עליה לתך שעורים אע"פ שהשעורים קלים מן החטים כיון שהשעורים גפוחין יותר מן החטים הרי הן חשובין כמשקל החטים ואם הוסיף עליהן ג' קבין חייב ורבא אמר קשה למשאוי תבן תיקלא ונפחת הוי תוספת כי תיקלא ונפחת הוי תוספת כלומר אינו חייב עד שיעשה מן השעורים כמשקל החטים שכיון שהמשקל אחד הרי הנפח תוספת לחייב לגבי לאחייב אם שבר את החטים להביא עליה לתך חטים והביא עליה לתך ושלשה קבין שעורים חייב. ורבא אינו חייב עד שיביא שם עשרה שלים שעורים שהן כמשקל לתך חטים והנפח תוספת הוא. והא דתנו כמה יוסף על משלו ויהא חייב שומנום אומר מטום

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ר"מ סלה לגמל וסלסת קבין לחמור אוקמה רבא בדלא שני אלא חמיס והביא חמיס שעורים וסבירא שעורים אם הוסיף שלשה קבין חייב והלכתא כרבא עכ"ל ז"ל: **והביא להך שעורים פטור אם מתה** רש"י ז"ל. וכתוב בנמקי יוסף ואם הוסיף על משלו ודוקא כשהוסיף זה על דיעור משלו דהיינו להך לחמור לו הוא דחייב אם מתה אע"פ אלא דעתו מפני מה מתה אבל שכרו להת עליו אני לתך אע"פ שהוסיף עליו שלשה קבין ימתה אינו חייב אע"פ שאין לו לעשות כן דהא סתם משא חמור הוא להך וכדאמרי' לעיל גבי שוכר חמור להוליכה בכר והוליכה בבקעה שאם מתה אינו חייב אע"פ שעשה בה מלא"כ ידוע שמתה מחמת השנוי כגון שהכישה נחש וכהני גווני דלעיל וה"ה הכא שאם נתברר לנו שמחמת תוספתו מת שני' חייב ודאי אפי' בשחות משיעור משלו כיון שעשה דאמרי' אותו שנוי גרמא וכדפירשנו ע"כ. ובעור ח"מ סי' ש"ח בדתיבתא: **ן שומרי שכר הן** לשתייב בנגיבה ואבידה דבשהיא הנאה דתפיס לי' אלגרא הוי עלי' שומר שכר עכ"ל רעז"ל. אמר המלקט ולפי זה אתיא אפילו כר"מ דאמר שוכר בחמה כשומר חנם מודה דאומן דהיינו בקבלנות הוי כש"ם דדוקא בשוכר שי כשומר חנם דקא יהיב אגר מלאכתו ואינו טעל שכר על שמירתו אבל אומן בהנאה הנאה דתפיס לי' אלגרי' ולא בעי למיעל ולמיפק אוזיי הוי ש"ם. ואפילו מימא דאומן דמי ל'וכר שלכאלת שכר אומנותו היא אלו אבל לא שכר שמירה הוא מעל אלא שכר פעולה מתני' ר"מ ותני בברייתא ר"מ אומר שוכר כש"ם ור' יהודה אומר כש"ח כדמחליף לה רבא בר אבוה ופי' רש"י ז"ל דמהכא לאוקומה כר"מ משום דסתם משנה ר"מ עד כאן: **ובולן שאמרו טול את שלך והבא מעות ש"ח** ה"ם גמרתיו נמי דהוי ש"ח ומול את שלך לאיפריכא לי' דלא תימא אפילו ש"ח נמי לא הוי דאינו שומרו לו עוד קאמר לי' קמ"ל. ומפרשין מינה דאי אמר בהדיא דלא בעינא לאיחיוובי בשמירתן ש"ח נמי לא הוי ופסור הלכך בפקדון ממש אפילו כי לא אמר לו אלא טול את שלך היינו לא בעינא לאיחיובי בשמירתן ופסור. ועיין בנ"י פ' הזהב דף ש"ע ע"כ. וביל פ' שני דהלכות שכירות סי' ח' ובפ' עשירי סי' ג'. ובעור ח"מ סי' רל"א וסי' ש"ה וסי' ש"ו וסי' שמ"ו. וכתוב בבית יוסף והא דאמרינן דהנח לפני ש"ח מסקינן בגמרא דאפילו דאמר סבי בשוקא וא"ת ובמה נשתעבד לו לשמור דודאי שומר לא מיחייב בדבור בעלמא עד דמשיך וכדאמרי' לעיל כדרך שתקנו מכיסה בלקוחות כך תקנו מכיסה בשומרים וי"ל דמשכחת לה כגון שהניחו בד' אמותיו בשמטת שהן קונות א"נ הכא מיירי בנכסים וא"ל הכישה במקל וסיא תבוא וכדאמרי' לקמן בפ' השואל הכישה במקל כיון שילא מרשות המשאיל ומתה חייב. הראב"ד והרשב"א ז"ל ע"כ: **ן הלוהו על המשכון** תוס' פ' הכונס דף ג"ו ודפ' שבועת הדיינים דף מ"ד. ומלאתי שהגיה הר"ר יוסף ז"ל המליט על המשכון ש"ם כר' עקיבא ולא כר' אליעזר דאמר המלוה את חברו על המשכון ואבד המשכון יחבב בלא פשע וימול מעותיו דש"ח הוי על המשכון: **אבא שאול אומר** וכו' נמקי יוסף ז"ל נראה דהוא גריס דשאי אדם שכך פי' דשאי אדם מותר לו להשכיר וכו': **להיות פוסק עליו והולך** כך הגיה הר"ר יוסף ז"ל. וגנמ' מוקי פלוגתא דר' אליעזר ור' עקיבא דאמרן במלוה צריך למשכון להתחמם בו ולפסוק עליו להיות פוחת מן החוב והולך דר' אליעזר סבר לאו מלוה קעביד אלגלאתו מתכוין והוי ש"ח ור' עקיבא סבר אפ"ה מיהא מלוה והוי ש"ש. וביל שם רפ"י וכפ"ג דהלכות מלוה ולוה. ובעור ח"מ רים סימן ע"ב: **ח המעביר חבית ממקום למקום** ושברה כצ"ל. ואיתא בפרק הכמיה דף כ"ז וכ"מ בתוספות ובפרק המוכר פירות דף ל"ג ובפרק הכברפין דף ע"ח: **בין ש"ח בין ש"ש ישבע** שבועת התורה אלא פטר בה אלא הלך במקום רעוע ואלא רק יותר מדאי. וסתם משנה ר"מ היא כדמוכח בברייתא דאיתא בגמרא דת"ר המעביר חבית ממקום למקום ושברה בין ש"ח בין ש"ש ישבע דברי ר"מ ר' יהודה אומר ש"ח ישבע ש"ש אינם אלא אעשור המה אני אם יכולין זה וזה לישבע ע"כ. ופסק הלכה כסתם מתני' דהוי סתם במתני' ומחלוקת בברייתא דהלכה כסתם ודלא כר' יהודה דברייתא ואי איכא עדים דשלא בפשיעה מיפטר אפילו מבשועה. ולפי דרכנו למדנו דר' אליעזר גרס' במתני' בלתי יו"ד שהוא ר' אליעזר בן שמוע חברם של ר"מ ור' יהודה. בפי' רעז"ל צריך להגיה אף אני שמעתי מרבותי כר"מ דהיינו ת"ק דמתני' דזה וזה ישבע וכו'. ועיין במ"ם ר"פ שמיני. וביל פ"ג דהלכות שכירות סי' ב' ובעור הו"מ סימן ש"ד:

פרק ז השוכר את הפועלים וכו' אינו רשאי ס"א אינו יכול. בפי' רעז"ל אלא עתה נאכל וכו' ואם אין האוכל מזומן ממחין בידו ולא נגא הסדר למלאכתו תוס' ז"ל: **מעשה בר' יוחנן** וכו' **והלך ושכר פועלים ופסק להם** כך מלאתי מ.גה ואיתא בהרא"ם פ"ק דקדושין דף פ"ט ובגמרא פ' הזהב דף מ"ט אמרינן דר' יוחנן בן מתיא ס"ל דדבריה אין בהם משום מחוסרי אמנה שלוה את בנו לחזור בתנאי על אלא יתחילו במלאכה ולא כההו תנאי דמשמע דס"ל דיש בהם משום מחוסרי אמנה. ולחיבן לה דשאני הכא דפועלים נוטייהו לא סמכא דעתייהו דמידע ידעי דדברי הבן אינם כלום לפני אביו ומ"מ אם סתחילו ולאי סמכא דעתייהו דאמרי' אאחר שסתחלנו במלאכה ולאי הבן בכר הודיע לאביו מה שפסק לנו ותחלה: **בשעתו** ונלע"ד דבשעתו כלומר לא מבעי דמלך והדיוט הוה דלא הוכל לנאת ז"ח עמהם אלא אפילו לע"ד מלך והדיוט ומלך הוה שייך לומר בשעתו פיר דמסתמא יותר תוקף מלכותו הוה בתחלת ימיו מבפיח ימיו שאז הוה אוכל הוא ובריו ס' כור סלת וכו' והפ"ם ל"מ אינה יולא ידי חובתה אם תעשה להם סעודה כשעתו הסגיה אלא אפילו תרלה לעשות להם סעודה כשעתו הראשונה בהיות תוקף מלכותו אעפ"כ לא יצאה ידי חובתה עמהן בהן בני אברהם וכו': **פת וקטנית** גמרא א"ל רב אחא ברי' דרב יוסף לרב הסדא פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן וא"ל האלקים לריכה וי"ו גדולה כעין ברב החובל מנסיא בו הספינה בנהר שמנו לברות. וכתבו תוס' ז"ל הא פשיטא דר' יוחנן אמר לבנו פת וקטנית ולא פת של קטנית אלא הכי מיבעיא לי' פת קטנית תנן ואפ"ה משמע שפיר פת הנאכלת עם הקטנית ולא משמע פת של קטנית ושעמא משום דאין רגילין לעשות פת של קטנית ונפקא מינה לאדם שאמר ליתן לפועלים פת קטנית שלריך ליתן להם פת וקטנית או דילמא פת וקטנית תנן אבל אם אמר לו פת קטנית בלא אמר לו ויי"ן הוי משמע פת של קטנית ומ"מ אמר לו בשעת הדחק אם אין לך אלא פת קטנית הוי משמע פת הנאכלת עם הקטנית ולא משמע פת של קטנית ולא בעי לאוקמי בלא אמר לו ויי"ן הוי משמע פת של קטנית בלא אמר לו ויי"ן הוי משמע פת קטנית בלא אמר לו ויי"ן הוי משמע פת קטנית בלא אמר לו ויי"ן הוי משמע פת

בעוד שמתעסק בבגירה ובקצירה שלא אסרה תורה אלא בדבר שלא נגמרה מלאכתו אבל שעשה בדבר שנגמרה מלאכתו יכול לאכול כל זמן שמתעסק בו ע"כ. וכתוב שם בבית יוסף ותלמידי הרשב"א ז"ל כתבו מפשטא דמתני' משמע דוכולן לא אמרו אלא בשעת מלאכה דעיקר אכילת פועל מן התורה הוא בשעה שמתעסק במלאכת בעל הבית והלא כדברי הרמב"ם ז"ל ע"כ. ובסוף דבריהם כתבו מישו בהלכות הרי"ף ז"ל גרים במתני' וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה וכן הגיה נ"כ הר"ר יהוסף ז"ל בשם כל הספרים. ולאו לגמרא דאינו אוכל בשעה שמתעסק במלאכתו אלא עד שעת גמר מלאכה קאמר כגון בשעה שפורק ושונן ולאפוקי אחר שנגמרה אתא וכדקתני סיפא ובחמור בשביל פורקא שבירושו עד שתהא פירקא ע"ל ז"ל [פי' תוי"ט]. וז"ל נמוקי יוסף אלא בשעת מלאכה: **ובחמור כשהיא פורקת** [פי' תוי"ט] אבל אחר פריקה אינה אוכלת כדפרישנא גבי שעת גמר מלאכה ע"כ: **ה וכותבת** אפילו בדינר בתוספתא קתני אוכל פועל קיצות אפילו בדינר וכותבת אפילו בתריסין ומרישין פחות מדינר היא ואפ"ה נראה דהוספתא לא פליגא אמתניתין: **ר' אלעזר** ס"א בן חסמא ס"א בן חסמא בשם הר"ר יהוסף ז"ל: **וחכמים מתירין אבל מלמדין** בגמרא נמוקי נמי דאיכא בין ת"ק וחכמים הא דאמר איסי בן יהודה כי תנא בכרם רעב בביאת כל אדם הכתוב מדבר אפילו אינו שכירו ת"ק לית לי' דאיסי דהא אוכל פועל קתני ורבנן בתרמי לית להו דאיסי וה"ק וחכמים מתירין לאכול יותר על שכרו דהא אפילו לאו שכיר נמי אכיל כן פי' רש"י ז"ל. אבל הרא"ש ז"ל פי' דת"ק אית לי' הר לאיסי דכי היכי דשרי לאכול יותר על שכרו ה"נ מקל ומתיר לאכול אוכלין בסעודתם ופועל משמע כל מי שרוצה לפעול אפילו בסעודתו ור' אלעזר הסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכרו וכל שכן אם אין נותנין לו שכר דלא יאכל כלום וחכמים מתירין שיאכל פועל יותר על שכרו אבל אם אינו פועל שכר לא יאכל דלית להו דאיסי בן יהודה. ואיכא תו נמי אוקמתא אחריתי דאיכא בינייהו הא דרב אסי דאמר רב אסי אפילו לא שכרו אלא לבור אסבול אחד אוכלו ת"ק אית ליה דרב אסי מדקאמר קיצות וכותבת דמשמע אפילו לא שכרו אלא לקיצות וכותבת ור' אלעזר הסמא אומר ל"מ לא שכרו אלא לאסבול א' דלא יאכלנו אלא אפילו שכרו סתם לא יאכל יותר על שכרו וחכמים מתירין לאכול יותר על שכרו אבל שכרו לאסבול א' אינו אוכלו ולית להו דרב אסי והלכה כחכמים. וכתוב בספר מפר על הסלתן ובספר הלבוש וז"ל ויש אומרים דוקא שהשכרו לעשות כל היום אבל אם לא שכרו רק לנקוש קיצות אז לא יאכלנו ואפילו שכרו כל היום לא יאכל קיצות הראשון שנוקש אלא יתן החלה לכליו של בעל הבית ואח"כ יאכל הוא דהשתא איכא בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ע"כ: **ו קוצץ אדם** וכו' בפירקין דף ל"ב. **וירושלמי** פ' שני דמעשרות: **על ידי עצמו** בשביל עצמו כמו ומילק אחר מחיטה של ידו בשבילו: **מפני שיש בהן דעת** וכו' פי' יש בהן דעת שלא לאכול וכפי מה שהתנה עמהן אבל הקטנים אין בהם דעת למחול הואיל והם פועלים אוכלים: **ולא ע"י עבדו ושפחתו הקטנים** בברייתא קתני וקונן ע"י עבדו ושפחתו הכנעניים בין גדולים בין קטנים ובהא פליגי תנא דידן דקאמר אינו קונן ע"י עבדים הקטנים שבר פועל מכל שמים הוא אוכל במחנת נ"ח כשאר מתנות עניים ולפיכך נתן להו לגמרייהו זכייה באכילתן דאפילו שלהן אינה עד שיתנה לפיהן דאין לפועל קנין כלום שום זכות אלא כשמוהן לתוך פיו ותנא ברא דקתני קונן ע"י עבדו ושפחתו הכנעניים אפילו קטנים שבר משלו הוא אוכל ותוספת שכר הוא שהוסיפה לו הורה דבכולל שכרו הוא הלכך מלי קיין וקיימא לן כתנא דידן: **ז השוכר את הפועלים לעשות עמו** וכו' בפירקין דף ל"ב: **ואם לא הודיעם** ע"מ שיעשו עמו בגשם רבבי פודה ומאכילין משום דמקח טעות הוא אם הודיעם לא היו נשכרין נמוקי יוסף: **נתפרסו עגוליו** מפ' בגמ' דנתפרסו עגוליו איכא מקח טעות כשלא הודיעו שכשאומר יוסף: נתפרסו עגוליו לדרום בעגולין שבורין היו שזו תחלת דריסתן ועדיין לא נגמרה מלאכה ולפיכך מעשר ומאכילין וכשמפשתתו חביותיו ג"כ אם לא הודיעו הוי מקח טעות דאתיא כר' עקיבא דאמר בברייתא דלע"ג שירד היין לבור לא שביל למעשר אלא משום לה ממרים הקופאים נמעלה על פי החביות כשהוא הוסם וקודם שיגופו אותם החביות שולים אותן רחיחות ומאכילין אותן וזה כשאכר אותן לאתים במגופות לא אמר להם שאבר ניסולו רחיחותיו לאוך דאמרי לי' לא הוא ילשינן דמשלי ומשני באתרא שאותו ובריכין וגימא להו אינבי לכו לאכוקי אדעתייכו דילמא משלי ומשני באתרא שאותו הסותם במגופות הוא הבולה וזה הטעם אותם שלא הודיעון שכשאומר ולפיכך מעשר ומאכילין. ושם בת"מ סימן ש"ז כתב ר"י בעל התוספות ז"ל נפתחו חביותיו ונתפרסו עגוליו וכבר נעשות בהן לא יאכל מהן שכבר נתחייבו בד"מ שיודע הפועל שנפתחו אבל לא ידע שנתחייבו במעשר וסבור שבדיין לא נתחייבו במעשר כגון שנפתחו לעת וסבור שבדיין לא הוא שנתחייבו במעשר: **ח מדלבת מדינה** כך הגיה הר' יהוסף ז"ל. מהלכת בלא ו"ו: **ארבעה שומרים הן** ודיוסם שלשם ומתני' מוקמיין לה כר' מאיר דמפיקין לברייתא הכי שוכר כיולד משלם ר"מ אומר כש"ם ור' יהודה אומר כש"ח וכמו שכתבתי לעיל פ' שני סימן ו'. ואפשר לתרבעה דקתני לאו למשעי מילי אלא לאשמועי' דלע"ג דדיניהם שלשם ל' הם נחשבין: **ש"ח נשבע על הכל** לא חשיב פשיעה דבהא כולהו חייבין והשואל משלם את הכל מה שהוזכר בברייתא אבל מהה מחמת מלאכה כיון שהשואל יש לו רשות לעשות בה מלאכה פטור תוס' ז"ל. ואיתה למתני' ר"פ השואל: **נושא שכר** פי' נמוקי יוסף לקמן ר"פ השואל נושא שכר כולל נושא שכר ואומן והוא נ"כ נושא שכר ממלאכתו ע"כ. ועיין במה שכתבתי בפירקין לעיל סימן ו'. [הגהה בפ' מפסיקין בפי' רש"י ז"ל בחומש פורטוגאל כתיב שכרי כתיב בה כסף אז כלים דבר שאינו בעל חי ואינו צריך שמירה שיכול לעשות מלאכתו ושמרה ואינו מבטל ע"כ ותימה שבשום ספר לא

ממלא זה גם בר"ש מזרחי ליתי'. בפי' רש"ל דפרשה דאשונה נאמרה בש"ם שכן פסר בו גניבה ואע"ג דהשתא מיחייב בכפילה כשעשה טעמת נגב ואלו עדים כדתנן במשנה ח' פ"ש דב"ק ופרשה שני' דמיחייב בגניבה לא אחי ליהי כפילה שבשעשה שנגנב מתחייב בקרן אפ"ה קרנא בלא כפילה עדיפא דהא שואל דחמיר ואינו משלם אלא קרן גמ' ר"פ דלקמן. וביד ר"פ ה' דהלכות שאלה ופקדון. ובטור ח"מ סימן רל"ח. וכתוב שם בספר הלבוש בראש הסימן וז"ל ופרשה אלישית נאמרה בשואל וחייב בה אפילו אונס ואינו פטור אא"כ מתה מחמת מלאכה דלהכי שיילה. עוד רמז בסוף פ' אלישית לדין רבינו דאינו נשאר בחמה לו כלום לעשות בהם מלאכתו דכתיב אם שכיר הוא בא בשכרו והפי' אם שכיר שהוא שואל אלא שבא בשכרו ליד השוכר הזה ולא בשאלה ואין כל הנאה שלו שכרי ע"י שכרו נשתמש אין לו משפט שואל להתחייב באונסין ולא פירש מה דינו אי כש"ח אי כש"ם ונחלקו בו חכמים דאיכא מ"ד דינו כש"ח ואיכא מ"ד דינו כש"ם והכי קיי"ל דהכי משתבר שכי כיון דמפקי' משואל קאי אדין דש"ם שלפניו ולא אדין דש"ח דלפני פיו כך כ"ל טעמא ע"כ: **ט זאב אחד** וכו' ר"ג דהלכות שכירות סימן ל' ובטור ח"מ סימן ש"ג. ושם פסק בעל הטור ז"ל כדעת יהוי [הבנלי] נראה דש"ל ז"ל דלאו לאיפליגי אתא אבל הרמב"ם ז"ל פסק שם בת"ק: **ז** בנקודת פתח תחת הין"ד ובנקודת חורק והלית מוגבשת וכן המלאנו בספר נחמיה. בפי' רבינו עובדיה ז"ל דכתיב הטרפה פירש הא יתיהה דרים: **הלסטים** מיירי בלסטים מזויין: **הארי** וכו' תוספות פרק המקבל דף ק"ו: **י סנפה ומתה אינו אונס** תימה דפשיטא דפשיעה נמורה היא וי"ל דקמ"ל דאפילו יש לתלות ונומר שמתה גם בשביל דבר אחר אפ"ה חייב דלא היה לו לנפשה תוס' ז"ל. והרא"ש ז"ל כתב ואפילו לא מתה מיד לכיון שנפשה תליון שמותה שעה התחילה להתקלקל ע"כ. ובערוך הביאה בערך סנף שכפה ומתה ס"א שנפה כלומר הרעיבה ע"כ: **עלתה לראשי צוקין** וכו' פרק המפקיד דף ל"ו ומפרש התם דעלתה הוי שתקפתו בעל כרחו ועלתה ולא יכול להחזיק בה בחזקה היתה ממנו וכן נמי תקפתו וירדה ונפלה אע"פ שהחזיק וכן נפלה בסיפא נמי מיירי שתקפתו ונפלה ואע"פ כן חייב שואל והעלה מדעתו. ופי' נמוקי יוסף בשם האפרסים ז"ל טעמא דלא משכחת לה היזקא אלא בשתקפתו ועלתה משום דהא קיימא לן שאם היו שוברות הבהמות אוזלא דנכרא ונפלה אחד מהן לחייב לשלם משום טעמא דאיבעי לי' לאעבורי חדא חדא הלכך לא משכחת היזקא אלא בשתקפתו ועלתה ע"כ וע"ש עוד. ובטור ח"מ סימן רל"ח וסימן רל"ד וסימן ש"ג וסימן ש"כ: **העלה לראשי צוקין ונפלה ומתה** תימה אמאי קתני הכא בסיפא ומתה ובריסא לא קתני וי"ל דלא נרסי מלת ומתה גם פה בסיפא והתימה יותר על הרמב"ם ז"ל שגם הוא שם בהלכות שכירות ספ"ג כתב בהאי סיפא ונפלה ומתה לו נשברה חייב: **מתנה** ש"ח פי' רש"ל והאי לאו מתנה על מה שכתוב בתורה אלא וכו' דמשיקרא לא שעביד אפשיר ומתני' ר"מ היא והיינו דפי' רש"ל בסיפא וכולה מתני' ר"מ היא מועתק מן הגמרא. ואיתא בתוס' דפ' אע"פ דף כ"ו ודרפ"ק דבבא בתרא וירושלמי פ' הכותב ודפ"ק דקדושין דף ס'. וביד פ' שני דהלכות שכירות סימן ב' ובפ"ג סימן ט'. וז"ל שם העלה נראה לי נוקין לו שעלתה מאליה והוא יכול למנעה ולא מנעה אע"פ שתקפתו ונפלה ומתה וכו' ע"כ. ובגמרא תנא מתנה ס"ח לחיות חייב כשואל וא"ר יוחנן ואפילו לא קנו מידו וכן הלכתא ואפילו אלא עדים וכן בטור סימן רל"ו: **יא המתנה** וכו' פ' שני דמיר דף י"ח: **וכל שאפשר לו לקיימו** וכו' בפ' המגרש מתני' ובריתא בפלוגתא דר' יהודה בן תימא. כשוף פי' רש"ל שאין בלבו לבוש תנאי אלא להקנים בעלמא מרחיק ודוחה את חברו בדבריה. אמר המלקט ומתני' ר' יהודה בן תימא היא וחכמים הולקים עליו ופסק רב נחמן הלכתא כר' יהודה בן תימא וביד ר"פ שני דהלכות אישות וסימן מ' ע"ו' ורפ"א דהלכות מכירה ובפ"ג דהלכות זכייה ומתנה סימן ז'. ובטור א"ה סימן ל"ח ובח"מ סימן ר"ח:

פרק ח השואל את הפרה בגמרא מפרש דל"ש שאל או שכר שהיכן הבעלים והבהמה או אחד מהם בשאלה והאחד בשכירות שכל דין אחד הוא. ואם שאל או שכר הבעלים קודם הבהמה או שניהם בת אחת ואח"כ נאנסה הבהמה פטור דבעליו עמו ולא יכלם ורישא דמתני' אשמעי' דאם א"ל הרי פרתי ואני נשאלים לך אע"פ ששניהם נשאלים בת אחת ואפילו הוליא בלשון הפרה תחלה אם נאנסה פטור כאילו היו נשאלים תחלה הבעלים ואח"כ הפרה. והיכי דמי שיהו שניהם בת אחת פירשו בגמרא דקיימא פרה בחצרו של שואל ולא מתפרה מביהם נמלא דבשעת אמירה היו שניהם נשאלים בת אחת ואע"פ שאמר פרתי ואני נשאלין לך הוי כאילו אמר אני ופרתי נשאלים לך דבעליו עמו קרינן ליה כיון שאין שאלת הבעלים אחר זמן שאלת הפרה איבעי' אימא כגון שואל כשאמר לו משאיל פרתי ואני נשאלין לך א"ל שואל את נוסף לא תתבטל לי אלא עד שעת משיכת פרתך נמלא דבשעת משיכת הפרה נשאלים שניהם יחד. ורמיתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל השואל את הפרה ושאל בעליה עמה שאל את הפרה ושכר בעליה עמה וכו' וכתב ס"א שכר את הפרה ושכר בעליה עמה שאל את הפרה ושכר בעליה עמה ע"כ: **אבל שאל את הפרה** וכו' אתא לאמתויי דאע"פ שהיה עמו בשעת אומדי לא הוי שאלה בבעלים להיפטורי אא"כ היה עמו בשעת שאלה ושעמא מפ' בגמרא. ואמרי' בגמרא מדקתני סיפא ואח"כ מכלל דרישא דקתני עמה ממש הוא דהוא עמה ממש הכי משכחת לה והא פרה במשיכה ובעלים באמירה פי' דמשאמר לו הרי פרתי ואני או אני ופרתי נשאלין לך הוי נופו שאול לו ופרה אבתי מחסרא משיכה ועל כרחך ה"ל שאל בעלים ואח"כ אל פרה והיינו סיפא דרישא ומשני איבעית אימא כגון דקיימא בחצרו דשואל ולא מחסרא משיכה ואיבעית אימא דאמר לו אם נופך לא תתבטל אלא עד שעת משיכת פרתך ובעלים באמירה ר"ל דאמירה דידהו כהתחלת מלאכה היא ובאמירה בעלמא חשוב נשאל דכתיב שאירת שאול לא יעשו שלום וכו' נמוקי יוסף. אבן האוס' והרא"ש ז"ל כ"ל דבאמירה בעלמא לא סני אלא אלא צריך שיזמין עצמו ליתן ולעבות: **חייב שנאמר בעליו אין עמו שלם ישלם** ובגמרא ליפוך אלא מסתברא שאלה עדיפא שכן חייב במזונותיה ע"י השאלה ולפיכך אותה שעה שטרתו רב אסי אמר אמר קרא וכי יאשל איש מעם רעהו ולא רעהו עמו אלא יאשל הא רעהו עמו פטור ואי לא אם אין בעליו עמו וכו' ה"ש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הלי לורחא דקרא הוא. ובגמרא איכא מ"ד דס"ת שפסע אם בעלי עמו לא ישלם והלכתא כותיה. וביד פ"א דהלכות שכירות סימן ב' ורפ"א דהלכות שאלה ור"פ שני. ובעור ח"מ סוף סימן רל"א וכולה מתני' עד סוף סימן ב' שם בסימן שמ"ד שמ"ה שמ"ו: **ב השואל את הפרה שאלה חצי היום** וכו' ע"ש סימן נ' פ"ג דהלכות שאלה ופקדון. ובעיר ח"מ סוף סימן רכ"ג: **שאלה היום ושברה למחר** תוס' ר"פ ספרה: **שאל אחת ושבר אחת ומתה** הכריח בגמוקי יוסף שהמיתה ברורה לן ואיכא נוסחאות דגרסי במתני' בסדיא ושבר אחת ומתה דמשמע שהמיתה ברורה היא וא"פ אלא אם היתה שכירה אז שאלה ע"ל וע"ש. אבן הר"ר יהוסף ז"ל מחק מלת ומתה: **המשאיל אומר שאולה מתה**, אותה הפרה שהיא בשאלה מתה דאיכא דכליף מינה קאי אשאל אחת ושבר אחת: **ביום שהיתה שאולה מתה** קאי אשאלה היום ושברה למחר: **בשעה שהיתה שאולה מתה** קאי בחצי היום: **והלה אומר איני יודע** תוס' פ' בתולה כתבת דף י"ב: **חייב** הלי מתני' לא אפשר וכו' כך ז"ל בפי' רעז"ל וכבר פי' הוא ז"ל היכי מכחת עסק שבועה בריאה דשאלה חצי היום ושברה חצי היום לו שאלה היום ושברה למחר דהיינו כגון דאמר לו שתי פרות מסרתי לך פלגיה דיומא בשאלה ופלגיה דיומא בשכירות מ"ב חד יומא בשאלה וחד יומא בשכירות ומתו תרוייהו וכו' וסיפא דשכר אחת ובאל אחת מפרש לה בגמרא כגון דא"ל בלא פרות מסרתי לך תרתי בשאלה וחדא בשכירות ומתו הני תרתי דשאלה וא"ל הבואל אין חדא דשאלה מתה ואיכך לא ידענא לי דשאלה מתה וסך דקיימא דשכירות היא לו בשכירות מתה הך דקיימא דשאלה היא דמתוך שאינו יכול לישבע משלם. וכתב הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל בפ' כל הנכסים רים דף ק"ב דסתם דמתני' ככא ר"מ היא דאמר במתני' דהתם חזרה שבועה למקומה וס"ל לרב נחמן דמתי למקומה דאמר ר"מ למחוייב לא משום דס"ל לר"מ הא דר' אבא דמתוך שאינו יכול לישבע משלם ומיהו רב נחמן לא ס"ל כר"מ אלא כר' יוסי דאמר יחלוקו דלית לי' לדר' אבא ע"כ. ודהה שם הר"ן ז"ל בסברא זו ועיין במ"ש שם סימן ד' בשם ז"ל. ומלי דמפרשי ומתו תרוייהו פי' רש"י ז"ל דלי בדקיימא קדא וקא"ל אחדא שקלה ואחת אינו יודע ס"ל הבילא דמודה בה הילך ואיכא מ"ד הילך פטור מבשועה ע"כ: **השוכר אומר שבורה מתה והלה אומר אינו יודע פטור** ואע"ג דבכל בשומות הנמוריס המפקיד משביעו משבע שהוא אינו יודע אם נתנסה הכא אתין יודע אם מתה בשאולה אין להשביעו מבפק דהוי כאילו אומר המשאיל שבע לי אם בשאלתיך אם נאו שעל אותה טענה אין השואל יכול לישבע ועיל דהכא אפילו משאיל אומר ברי אמרי' דאינו נשבע אלא ע"י נגונו תוס' ז"ל. עוד בפי' שם רעז"ל ומנו דמשבע דכדרכה מתה משבע ומי ע"י נגונו דשכורה מתה. אמר המלקט כתב החכם הר"ר אפריס אבכמי ז"ל זאת המשנה גריכה ביאור יותר ועיין בתוס' ובגמוקי יוסף ושם תמצא מבואר הכל ע"כ. וסילך לבון נ"י אית ליה לאתבועי ע"י נגונו דשכורה מתה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם דלא מצינו לאימר דלא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם אלא בעיקר הבעה אבל בנגונין לא דהא משנה מפורשת היא לקמן סי' עבדים אחד גדול ואחד קטן וכו' לוקח אומר גדול לקחתי והלה אומר אינו יודע זכה בגדול והא דלא לרב נחמן דאמר מה לי ביד והלה אומר אינו יודע פטור כי היכי דהוקרבנו לאוקומי מתני' דהכא בעסק שבועה ס"ג מוקי הכא אין בעסק שבועה ואיכי משכחת לה עסק שבועה בעבדים נוסייהו אי אפשר דהא אין נשבעין עליהם אלא על כרחך כגון שטענו עבד בכסותו וכדאוקי רב אושעיא לקמן וכיון דמודה ליה בחד עבד וחד כסות מיחייב שבועה אכסות אחרת שאין מודה לו ואעבד ע"י נגונו ומתוך שאינו יכול לישבע דהא אינו יודע משלם וכן הכסיתו האחרונים ז"ל דמתוך שאינו יכול לישבע משלם אמרי' אפילו אנגונו וכן דעת מר יהודאי גאון ז"ל. ומיהו ה"מ בנגונו הכא מחמת טענת ברי אבל בנגונו הכא מחמת טענת שמא לא אמרי' מתוך שאינו יכול לישבע משלם וכן מוכח מסיפא דמתני' דאמר זה אומר איני יודע וזה אומר אינו יודע יחלוקו ואמאי הא יש לו לאשתבועי אם מהה כדרכה ומנגנא עליה אם היתה שכורה ומתוך שאינו יכול לישבע דהא אמר אינו יודע משלם וא"כ היכי הכא יחלוקו אלא ודאי מהאי טעמא הוא דיחלוקו דאינו נשלם אינו חייב כיון דאינו יכול לישבע שהוא נגונו הכא מחמת טענת שמא דאינו יודע אמרי תרוייהו וכן הסכימו האחרונים ז"ל ע"כ. ואיתא להאי בבא דזה אומר שאולה וזה אומר שכורה בפ' הגוזל קמא דף ק"ז וכתוס' פ"ק דמכלתין דף ה': **ישבע השוכר ששבורה מתה** פי' גמוקי יוסף לרב נחמן לאוקומי בגמרא האי סיפא אמי כגון שיש עסק שבועה בינייהו וכגון שטענו אתי פרות שאולות והודה באחת וכפר באחת דהשתא ישבע הבעל ספיר בשום מודה מקלת ע"כ וע"ש עוד ופי' עוד ישבע השוכר שכדרכה מתה פי' כדרכה ולא בבשועה דאל"כ מה מרויח בשבועה שכורה מתה. [הגה"ה פי' אבל בגמרא לא הוצרך נ"כ להעמידה בכך דבשום הוא דסיפא אמי מצינן מוקמי' לה בגונא דאוקימנא לה לריש אליבא דרב נחמן דהלכתא כותיה והאוקמתא דהוצרכנו לאוקומה בגמרא להאי סיפא אליבא דהכהו אמוראי דפליגי עליה דרב נחמן סוא בסביא רעז"ל אבל לרב נחמן אה"נ דמצינן לאוקומה לו הכי כך נגעי"ד בר"ל ועיין עוד בהרא"ש ז"ל: **ג השואל את הפרה ושלחה** לו וכו' פ' הגוזל קמא דף ק"ל וירושלמי פ"ד דמעשר שני ודפ"ק דקדושין דף ס': **ביד שלוחו** פי' של משאיל וכן פי' רש"ל ונס הרב אלפסי ז"ל אבל לא גרסי מלות של משאיל במשנה אע"פ שכן הוא באמת: **א"ל השואל שלחה לי** בתוס' שם בהגוזל קמא וגם שם ברב אלפס דף מ' מייתי ראיה מינה דהיכא דאמר אינים לחברי שדר לי אחתי בהדי פלגיא ובדרייהו ניהלי בהדי הוא פלגיא ואתיא פסיר מלגלמי ע"כ. וכן כתב ג"כ כאן גמוקי יוסף בשם הרשב"א ז"ל: **וא"ל משאיל שלח ושלחה** וכו' פ' האומנין דף פ' ודף פ"א וכפי' שם רש"י ז"ל ואם לא אמר לו השואל שלח אלא אמר משאיל שלחה לו כשא"ל זה השאילני פרתך א"ל הן ועמד ושלחה ומתה בדרך פטור ע"כ. וביד פ' שני דהלכות שליחין ומשפטין סימן ב' נ'. ובעור ה"מ בסימן רכ"א וכסימן קפ"ח ובסימן ש"מ: **ד המחליף פרה** וכו' הרא"ש ז"ל פ' הכותב דף ק"מ ותוס' ר"פ ספרה. ובגמרא פ' הגוזל קמא בריתא בדף ל"ט ואיתא לבריתא גמי בגמרא כאן אמתני' וקתני התם כה בסופה הכי. זה אומר ברשותי ילדה וזה אומר ברשותי ילדה ישבע המוכר שברשותו ילדה לפי שכל הנשבעים שבתורה נשבעין ולא משלמין דברי ר"מ וחכמים אומרים אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות אלא ברשות מוכר תעמוד עד שיבא לוקח ראיה. ומתני' איתה בפ' חזקת הבתים דף ל"ה: **פרה בחמור** אפשר לומר דאורחא דמילתא נקט שדרך להחליף פרה בחמור ולמוכר שפחה בדמים תוס' ז"ל שם בהגוזל קמא דף ל"ו. ונקט דהו שם פי' רש"י ז"ל שהעתיק כבר רעז"ל ע"ש: **היו לו שני עבדים** הרא"ש פ"ק דמכלתין דף קכ"ז. ועיין במ"ש לעיל בפירקין סי' ב' בשם גמוקי יוסף. ובגמרא פרכינן שבע המוכר שהקנן מכר אמאי מה שפענו לא הודה לו ומה שהודה לא טענו דהא גדול וקטן כחיים ושטורים הוא ועוד הילך הוא שבעין על העבדים. ומשקין א"ל אושעיא כגון שטענו עבד בכסותו ושדה בעמריה פי' מנין עמרים של גדולה וזה הודה לו במנין עמרים של קטנה ופרכינן ואכתי כסות מה שהודה לו לא טענו פי' שזה טענו כסות גדולה וזה הודה לו בסות קטנה ומשני רב פפא בדלייפי פי' שהיה בגד שלם ועליון הוא מחובר הלכך משתבע על הכסות ועל העמרים דמודה מקצת טענה הוא ומנו דמשתבע אכסות משתבע ומי אעבד כדתנן בפ"ק דקדושין ובפרק שבועת הדיינים נכסים שאין לסה אחריות זוקקין את הנכסים שיש לסה אחריות ניתנים עליהם ורב ששת נאדי מהאי שטייא מטוס לרלאה לו דוחק דזוקקין אתה הגא דהכא לאמטוענין דהא תנן לה התם בקדושין ובשבועות ותירץ הוא דמתני' ר"מ דס"ל עבדא כמלמלי דמי ומשבעין עליהם כדכתיבנא בפ' הגוזל קמא סי' ב' ובפי' שבועת הדיינים סי' ה'. ולקמיה דמה שטענו לא הודה לו תירץ דר"מ ס"ל כר"ג דתנן בפ' שבועת הדיינים טענו חמים והודה לו בשפורים פטור ר"ג מחייב ולקמיה דהילך תירץ רבא עבדא דקבע ידיה פי' שאפילו אותו עבד שמודה לו כבר קבע לו את ידו ושדה שהודה לו בה חבר בה בורות שיחין ומערות דלאו הילך הוא ונכסוף משקין לשולה כדר' אושעיא ולקמיה לך זוקקין אינמרין סד"א כסות דעבד כעבד דמי ועמרי שדה כשדה דמו ואין זוקקין דבמילי לגבייהו קמ"ל: **אין לו אלא קנן** דהא אפילו הוה אכבא דיעשון הלוקח בדי לא יקח אלא קנן בלא ראיה והשתא דאמר הוא אינו יודע הרי אין לו ראי' א"כ דין הוא דאין לו אלא קנן עכ"ל גמוקי יוסף. וקל לבנין שתלוי עם מה שהתבאר דרישא מיירי אליבא דרב נחמן דהלכתא כותיה כשיש עסק שבועה א"כ הכא בסיפא דמיירי בשאין עסק שבועה אפי' הוה טוען לוקח ברי הוה פטור אליבא דרב נחמן ודוק. וביד פ' עשרים דהלכות מכירה סי' י"ב י"ג. ובעור ח"מ סימן קל"ט וסימן רכ"ג: **ה ועשו פחות מרביעית לסאה** י"מ סהיה עושה סאה זתים בתוקפו ובשביו עשה פחות מרביעית שמן: **זתי גדלה** וזה אומר **ארצי גדלה** כך נקד הר"ר יהוסף ז"ל. בפי' רעז"ל כגון ששמן מהר הזתים עם נוסיהן וכו' שכן יכולין לחיות על ידו פירש הרב המגיד שם פ"ד דהלכות שכירות ואע"פ שיכולין לחיות בהן ומיליין אותן מן הערלה מ"מ אינם יכולין לגדל פירות ממחת הנוטין לבד ע"כ. עוד בפי' רעז"ל אבל לאחר שלש הכל לבעל הקרקע. אמר המלקט ומיהו יביב לי' לבעל הזתים דמי זתיו כמו שהיו טוין בשעה ששמפן נסר ואם אמר בעל הזתים אחר שהשריטו זתיו בקרקע חברו אין רצוני דמיהן אלא זתי אני נוטל אין שומעין לו משום יושב א"י. ופי' ב"י סימן קס"ח משום דהלא כמו שהיו לו כבר זתים בקרקע יטע ג"כ עכשיו אחרים במקומן ואלו שהחרו בקרקע זה ואיכא יושב א"י. אבל אילו היינו אומרים שיתן לו הזתים זה לא יפה אחרים במקומן כמו שלא היו לו קודם ע"כ. וכתבו התוס' ובעל הקרקע יתן דמי הזתים כמו שהוה למכור לנטיעות ולא כני בדמי עלים שהרי לעשות פירות הן עומדין ע"כ. עוד בסוף פי' רעז"ל דאל"ל אי אינא נטעי מעיקרא לאחר שלש מי לא הוה אכילנא ליה כולי'. אמר המלקט ובגמרא פריך עליה ולימא לי' אי אית נטעת מעיקרא בתוך שלש לא הוה אכלת השתא קא אכלת פלגא בהדאי ומשני משום דאל"ל אי אינא נטעי הוה נטעינא נטיעות קטנות בדמים מועטים ולאחר שלש היו נטעות גדולות ומועטין פירות הזתים שלך וכדי שלא להפסיד הקרקע בינו בינו בתוך השלש הייתי זורע התחיתן שלקא ורקא ולאחר שלא עשיתי כן אלא הנחתי זתים שלך בקרקעי בשביל שלא הנחתים לדעת שאוכל עמי לאחר שלש. וביד פ"ד דהלכות שכירות ס' י' י"א. ובעור ח"מ סי' קס"ח. ופי' הרמב"ם ז"ל מה שאמר בכאן יחלוקו הלכה הוא לפי שהבאנה לשיטה ביחד ע"כ: **ו המשכיר בית לחברו בימות הגשמים** וכו'. בגמרא מוקמינן לה במשכיר בית שתה לכך וכך סך להולדם לו לשנה אלא קבע לו זמן קבוע ומש"ה צריך להודיעו ג' יום בימות החמה כדי שיוכל לחפש בית אחר בימות החמה שיהיו בתי למיגר ולכיך אם ירצה להוציאו מביתו בימות הגשמים צריך להודיעו מע"ו בחצאי דהיינו אלשים יום קודם הגג בהוא התחלת זמן הגשמים וממילא שמצינן דבימות החמה נוכייהו צריך להודיעו ג' יום קודם ודי כיון דבימות החמה קאי שכיחי בתי למיגר וא"כ בימות החמה דקתני במתני' ה"ק המשכיר בית לחברו שתה אינו יכול להוציאו מן שתו ועד הפסח אע"כ הודיעו בימות החמה אלשים יום קודם ודין ימות החמה לא נזכר במשנתנו כלל אלא ממילא ש"מ דבימות החמה שני באלשים יום דהא שכיחי בתי למיגר ולעולם שתה שכירות בין בימות החמה בין בימות הגשמים הוי אלשים יום ולעולם ג"כ דבשביעה הסולעה הוי ג' יום אלא שאם הסר אפילו יום אחד מן הג' יום שקודם ימות הגשמים אלא הודיעו אינו יכול עוד להוציאו עד אחר הפסח אבל בימות החמה מיד שנאמר ג' יום להודעה יכול להוציאו ובכרכים אחד ימות החמה ואחד ימות הגשמים צריך להודיעו י"ב חודש ואם לא הודיעו אינו יכול להוציאו אבל אם הסכימו לזמן ידוע מפורש בירור שאפילו בשלש זמנו בימות הגשמים מוציאו מ"מ דהא ידע דזימניה מגיע בעצת או בשבע וכמו שהודיע דמי ע"כ: **חנות של נחתומין** ביד פ' שני דהלכות שכירות סימן ז' ושם חזר בו ממה שפסק כאן בפי' המשנה הלכה כרשב"ג ונס הטיטור בשם בעל הלכות פסק דלא כרשב"ג אבל הרי"ף והרא"ש ז"ל פסקו כרשב"ג. ובעור כולא מהני' עד סוף הפרק בח"מ סי' שי"ב ס"ק ד': **ז המשכיר בית לחברו המשכיר חייב** וכו' ביד פ' שני דהלכות שכירות סימן ג': **ובבל דבר שהוא מעשה אומן** תוס' פ' הקומץ דף נ"ב. ירושלמי מחזה מעשה ידי אומן ולא הלמוד דידן שאומר שהוא מעשה ידי הדיוט לאפשר בנובתא דקניא פי' שיקבעה שם בסרים לו בסיד שאינו צריך לחוק בתוך המחזה דאינו אלא קביעות פסולה כדאיתא בפ' הקומץ רבא ונס פסק דהמחזה והמעקה על המוכר: **הגבל של בעל הבית** תוס' פ"ק דב"מ דף י"א.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

וכתוב בתרס"י ובנמוקי יוסף לפי מאי דמוקמי בגמרא הזבל שבאגר בחצר של מסכיר ובתורי דעלמא דהזבל של הפקר דסתם נכליס אפקורי מפקר להו מרא דידהו ואתת מתני' לאסמויי' דאם קדם הבוכר והנעיכן לא זכה בהן מפני שהאדון של בעל הבית ויש זוכה לו אפילו שלא מדעתו ח"כ נראה דהבור וכירים הם מעלמא ומשום שהאפר אינו בחצרו של בעל החצר ולא בחוירו אלא התבור וכירים שהן כלים שמפקידין בהן האפר מש"ה זכה בו הבוכר אפילו קדם וזכה באפר שאם התבור או הכירים של בוכר או של מסכיר ולאי מי שהכלי שלו היה זוכה כמה שבתובו דלא נרע ממדביק כלי בשולי פרה שזכה בנכליס אפילו העמוד הפרה בחצר אחרים משום דלא אויר הוצרו הוא אלא אויר כלי עכ"ל ז"ל. וכתוב שם בעור סוף סימן ס"ג בשם הרמ"ה ז"ל דמיירי בתבור וכירה העומדים בחצר ושכירים לו לבעל בהם ואשמעינן כיון שהשכירים לו אפילו אם בתו אחרים לבעל ולאפות בהן האפר של הבוכר ע"כ וכתב שם בית יוסף דדברים נכונים ומוכרחים הם: ח נתעברה לשובר לא ירבה לו שכר חדש העבור שהעבר בכלל. וכתב הריטב"א ז"ל דהייטו דוקא כשאמר שנה זו או שנה פלונית אבל באומר שנה שתם אין לו אלא י"ב חדש כדאיתא בגמרא בפ"ק דר"ה והרשב"א ז"ל נ"כ כתב בתשובותיו סימן תתקס"ד ובמרדכי הכי דלעולם אין לו לשובר י"ב חדש אלא בעומד בר"ה ואמר שנה זו אבל באומר שנה אחת לעולם אין לו אלא י"ב חדש כרוב שנים שאינם מעוברות וכתב שם לו בזה כמה ראיות בפ' קונס יין והקשה עליהם נמוקי יוסף דש"כ ה"ל לתנא לאשמועינן ולא ה"ל למיתני הדשים ונם הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' שכירות לא הזכיר אלא חדשים לשון משנתנו ע"כ ועיין על זה בכפ' הר"ן ז"ל בכ"פ קונס יין: השביר לו לחדשים הר בבא פשיטא אלא דמתני' דיני דיני קתני נמוקי יוסף לע"ד שר"ל דינים זו מוחלפת מזו חדא למשכיר וחדא לשובר ולשניהם: מעשה בצפורי חוס' פ' חזקת דף ל"ה. ובגמרא פ' בית כור דף ק"ה והרא"ש פ' המוכר את הבית דף כ'. ונם שם ברב אלפס דף רי"א וכתב שם נמוקי יוסף ז"ל שהשעם נ"כ שאמרו הכא רבנן גבי משכיר בית לשנה ב"י והוצים מדיבר זהב לחדש דס"ל לרבנן דלוקי ממונא בחזקת אחריה כמו שנכתוב בסמוך שהשעם הוא משום שנא' שכל מה שאומר לחומלנו הוא אומר שמה שאמר דיבר לחדש פלונית אם משובר אם משובר וי"ב זהובים לשנה אם אינו מעובר אי נמי שלא הפעון אין שכירות משתלמת אלא בסוף לכך הוצרך לומר דיבר לחודש לומר חפרעני לפי הסכון ע"כ: בשנים עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש יש נוכרין כאן ומגלגת הכנה מעוברת ובא מעשה וכו' יחלוקו. ברב נחמן דקיימא לן כותיה וכדפי' רש"ל מהני' לדידיה סומכות היא וכוא סובר כרבנן דאמרי אוקי ממונא בחזקת מארי' ואפילו לא בא המשכיר לתובעו אלא בסוף החדש כולו למשכיר שהספק לא עכשיו נולד כדי שתאמר הנעמד ממון על חזקתו אלא מתחלת החדש והעמד קרקע על חזקתו וה"מ במילתא דלא עבידא לאגלויי כדאיתא לקמן בפ' המקבל וביד פ"ז דהלכות שכירות סימן ב'. ועיין בתוספת יום טוב: מ חייב להעמיד לו בית לימי שכירותו רש"י ז"ל וטעמא דנכסיו נתעבדו לו בחזקת שהחזיק זה בבית דומיא דחמור במשנה ג' פ' שני. טור: היה קטן לא יעשנו גדול וכו' והוא דהראה לו בית ואמר לו בית כזה אני משכיר לך דאי לאמר לו בהדיא בית שמדת אראנו כך וכך מאי נמי אבל בשא"ל בית כזה הא קמ"ל דמיירי דקאי אגודא דנהרא מהו דתימא מאי כזה דקאי אגודא דנהרא שהוא חשוב ואגודא דנהרא הוא דקא קפיד אבל אראנו ורהבו לא אתני בהדיה קמ"ל דאכולה מילתא אתני. כן כ' רש"י ז"ל אבל הריטב"א ז"ל כתב שאין הקפדא אלא על מדת אראנו ורחבו בלבד וה"ה לדיבא קפידא שיהא כזה בבניינו ובקשתו דהא לא קפיד תנא אלא על מדת אראנו ורחבו בלבד ע"ל ז"ל: שנים לא יעשם אחד גרסינן וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל. וביד פ"ה דהלכות שכירות סימן ז'. ועיין בתוספת יו"ט:

פרק ט המקבל שדה מחברו מקום שנהגו וכו' עד סוף סי' י' ביד פ"ח דהלכות שכירות ובטור ח"מ מסימן ש"ך עד סוף סימן שכ"ח: מקום שנהגו לקצור יקצור. ואינו ר' לי לעקור דבעל הקרקע אומר לי אפשי שתעקור דבשיא שיאמר בה הקנים ויהא לה לגבל לזורעה לשנה הבאה ואי אמר בעל הקרקע לעקור מאי הוי אמר לא אמינא לאשמעינן שהקנים שהם מן העקירה: לעקור יעקור. ואינו רשאי לקצור דבעל הקרקע מאי אמר בעינא שתהא נקיה השדה שלי שאינה צריכה זבל ואי אמר לו בעל הקרקע לקצור מאי אריס אומר לו מאי צריך החבן לבהמותי ואי אפשי שתשאר בקרקע הכי מפ' לה בגמרא. וכתוב בנמקי יוסף אמר המחבר צריך לראות ולעיין ולתת טעם מ"ש הכא דיהיבנא טעמא שיכולין לעבוד זה על זה כדי לקיים המנהג מבכולו' תלמודא דאמרי הכל כמנהג המדינה ולא יהיבנא טעמא ע"כ. ועיין תוספות יום טוב: לחרוש אחריה יחרוש כדי שלא יחזרו ויגמחו העשבים הרעים לכמחזרע. ובגמרא פריך פשיטא ומשני לא צריכא באתרא דלא מבכשי ואזיל איהו ובכים בעוד שהתבואה מחוברת תלם מינה עשבים הרעים וקנה מהן חזרו וגדלו אחרי כן מהו דתימא א"ל אי דבכיבא אדעתא דלא כריבנא לה אחר הקצירה קמ"ל דאיבעי לי' לפרוסי ליה: הכל כמנהג המדינה. גמרא הכל לאחויי מאי אריס לאחויי מקום שנהגו להשכיר אילנות עם שדה לבן שיטול האריס חלבן בפירות האילן אע"פ שאינו שורה בהן שאינם צריכים לעבודה מסתמא מושכרים ומעל חלבן בהן אע"פ שהשכיר לו השדה בפחות ממנהג המדינה לא מצי אמר בעל הקרקע האי דבגרי לך אדעתא דלא יהיבנא לך באילנות. מקום שלא נהגו להשכיר מסתמא אין מושכרין אע"פ שקבלה האריס ממנו על מנת לתת לו יותר ממנה: המדינה לא מצי למימר לו אי דעפלי לך אדעתא דיהבת לי באילנות: כשם שחולקים וכו' האי פיסא ליתה אלא בקבלות דאי בחקרעות לא מייתא חלוקה רש"י ותוספת ז"ל. אבל ריטא אחרי בין בחקרעות בין בקבלות: בתבן ובקש אותו שנקלע עם הבצלת קרוי תבן והנשאר בארץ קרוי קש ואותו שנשאר בקרקע אין נותנין אותו לבהמות לאכול וכן כתיב לקושש קש לתבן שהיו מלקטין בשדות הקש הנשאר שם תחת התבן כי התבן כבר הוציאוהו הבעלים אין לביתו חוס"ל: ב בית השלחין. קרקע ובאה שאין לי לה במי גשמים וממעין שבא משקה אותה: יבש המעין שבא ממנו משקין אותה שהיא אמת המים אינו מנכה לו מן חבורו דא"ל אינבי לך לאחויי בחוולא אבל יבא נהר הגדול שבכל משקין ממנו מנכה לו מן חבורו

דמכת מדינה היא ולא מן אריסותו משום דבאריסות כבר מפסיד בעל הקרקע במכה זו כן פירשו המפרשים ז"ל ולא כהרמב"ם ז"ל שם בפ"ח מהלכות שכירות ע"כ בקיצור מנמקי יוסף וכן מפורש נ"כ במגיד משנה. [הנהה וכתוב בספר מפה על השלחן ובספר הלבוש ויש אומרים דוקא שנקנו האילנות אלא נשאר מעט עשבה לבית שאה ובשם הנהר כולו אבל אם נשאר מעט עשבה לבית שאה לו שלא יבא הנהר לגמרי אינו מנכה לו ע"כ. עוד כתוב שם ויש אומרים דוקא שאמר מחכיר לחובר אבל אם אמר חובר למחכיר בית השלחין אני חובר ממך מנלה לו אע"פ שאינו עומד בתוכה ע"כ]. וז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל ודוקא אחכירות אקשינן אמאי אינו מנכה לו מן הבורו אם יבא הנהר הגדול הוא"ל ומכת מדינה היא אבל בקבלות אע"ג דמכת מדינה היא לא מנכה ליה ומה שימצאו יחלוקו לפי מה שהתנו ולדבריו הסכים הרשב"א ז"ל. [הנהה משמע דלשאר יתירא דקאמר בית השלחין דייק אכן בסרי"ף ז"ל הלשון בית השלחין זו ולשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ח היה עומד בתוך שדה וא"ל בית השלחין זה אני משכיר לך בית האילן מנכה מן הבורו שהרי הוא עומד בתוכה ולא אמר לו הזה אלא כמי שאומר שהיא עתה אני משכיר ע"כ]: חבור לי שדה בית השלחין זו. חובר קאמר ליה למחכיר וה"ה אפכא דבמחכיר לחובר כמי הוי קפידא בכה"ג דאיירי מתני' דמדקאמר זו מכלל דבנווה קאי בית השלחין ומה לי למימר אלא גלי אדעתי' וכו' כדפי' רש"ל ודבריהם הוא דמשני בגמרא אידי ואידי פי' בין ריטא בין סיפא דא"ל מחכיר לחובר וחבור לי דקתני בסיפא דמתני' חבור ממני קאמר וס"ל דרבינא דאפילו בדא"ל מחכיר לחובר משכחת קפידא בדקאמר זו אבל אי לא אמר זו מצי למימר לי' שמא בעלמא מכרתי לך פי' שכך היא נקראת ולא בבעל המעין העליתי לך בחכירות אבל אם חובר הוא שאמר למחכיר קפידא הוי אפילו לא אמר זו. קצור נמנקי יוסף ז"ל והאי בבא נמי אם אמר לו חבור לי שדה בית השלחין זו מיירי בין בחכירות. בין בקבלות וכן ריטא דילה: ג המקבל שדה מחברו. אם משזכה בה הוכירה כך היא הגרסא בירושלמי ובהרי"ף ז"ל וכך נראה שהיא נורס הרמב"ם ז"ל מלשונו אשר ביד. ובירושלמי פ' האשה שלוש ובפ' שערה שהפתה הני לה בשם ר"מ. וגם בבבלי בפירקין גרסינן דר"מ דרים לשון הדיוט דאם אוביר ולא תעביד וגם ר' יהודה דס"פ בתרא דנגעים וגם הלל הזקן וגם ר' יהוסף בן קרחא וגם ר' יוסי וכדאיתא בגמרא בברייתות דכל הני תנאי דרשי לשון הדיוט כל חד מינייהו בענין אחד וכתוב בנ"י הי' דורש לריך לייחב מאי אהו הני תנאי לאשמועי' דפסיקא דכל הנאי שבמשנה קיים ומי איכא דלא דרים. וכתב הרמב"ן ז"ל בשם הר"ר יסודה הכהן אבן גיאלוני ז"ל דהא קמ"ל דדורשין היו לשון הדיוט כלשון הכתוב שאע"פ שאפשר הי' לפרש הלשון כפשוטו היו דורשין ומוסיפין בו משמעות ענין באם אינו ענין ופי' הרגב"ר ז"ל מדרש זה שהיה אפשר לפרש אם אוביר ולא תעביד אשלם פחת הקרקע שולחי לא היה בלא הנאי אבל אם לכך בלבד נתכוון באם אוביר הני מלי ולא תעביד לפיכך הי' ר"מ דורש אם אוביר לפחת הקרקע ולא תעביד למה שיתה ראויה לעשות ע"כ וכן אזיל ומפ' הטם בשמו טעמא דכל דרש ודרש לשון הדיוט דהני תנאי ע"ש: שמין אותה. כגון בקבלות שקבל לאמצה לשנים ורביע אבל בחכירות לא שייכא הא דמאי שמין איכא חכירותו יתן לו רש"י ז"ל. וכתוב בנמקי יוסף מיהו בחכירות נמי אם הנו לכתוב שהמוביר משלם הוי כאילו כתב על מנת שלא יפסיד גופה של קרקע הלכך אם הוביר שמין פחת הקרקע ויתן לו. כך כ"ל לפי מאי דמסקינן בגמרא שכל שהשדיות רגילין לכתוב אע"פ שלא נכתב כאילו נכתב דמי ומיהו אם נכתב ולא זרעה דשמא תעביד אשלם אבל אם נכר בלבד מ

ולמתן לשנה הבאה ואנו לא הוציא כלל החריסה. ובגמרא אמרינן ואי א"ל מכיסנא לך שישר מנתך כדי שיצא חלקך חיטי מעליתא אני א"ל קא מכסנא שם רע לארעאי ומרכינן והתם ומעלת לפני עבדים דמסמע שאין כאן אלא זו הסעיה והכל תלוי בה ומשני אלא דאמר לשון גרם דנכל נפל והפירות כדכתיבנא אלא יאמר לו אני מהפוך מרשי העבדים וכו' וכתוב בנ"י והא דמסמע דאידחי הא דאמר חיטי מארעאי הכי קאמר דגמתני' לאו משום הא מעמא אלא משום טעמא דגזרה כיון דנפל נפל שמואל יותר אבל בודאי טעמא דחיטי מארעאי קא בעינא קונטא הא וכל היכא דאיכא חטי בארעיה אני א"ל הכי ומיהו לא כל הימנו שיכוף אותו להטפל בקרקע שיתן לו חכירותו הני מארעי' שכל שאין החוכר רוצה ליטפל בה הרשות בידו וחזין לי' משוקא ורא' לדבר מדתנן בשמוך המקבל שדה מחברו ולא עשתה אם יש בה כדי להעמיד כרי חייב ליטפל בה והשתא בקבלות היא וכך פירשוה כל המפרשים ז"ל. מכאן דבחכירות כל שאינו רוצה ליטפל בה אינו יכול לכופו אלא זבין לו חטי דשוקא. הרב"ר ז"ל ע"כ: **ה חייב ליטפל בה.** והא ליתא אלא בקבלותא דאי בחכרותא מה לו לבעל השדה אם יחדל לו סוף סוף חכורו הוא נותן לו רש"י ז"ל. ועיין במ"ש לעיל בשמוך סוף סימן ד': **אלא אם יש בה כדי נפילה.** גמרא ומה כדי נפילה ר' אמי א"ר יוחנן ד' סאין זרע לבית כור ור' אמי דידיה אמר שמנה סאים לכור ול"פ בימי ר' יוחנן אכתי הות ארעא שמינא ודין לבית כור בד' סאין וכשני דר' אמי כבר טוכחנה ולריכה שמנה סאים לבית קרקע כור והוא לוף וחמש מאות אמה על חמשים רוחב. ואמ"פ אלשון בכדי נפילה אמתר כאן שוה לשון בכדי נפילה הכנוי רש"ה דנוסכת פחה מ"מ כל אחד יפרש לפי מקומו דשם הוא כדי נפילה בשעת קצירה וכאן כדי נפילה בשעת זריעה וכן מצאתי אח"כ שפי' נ"כ הר"ר שמשון ז"ל דכדי נפילה דהכא הוא כדי זריעה אלשון על זריעה חטה ושעורה וחרלן במפולת יד ודאתה שיעור לקט הרגיל ליפול בשעת קצירה דהיינו ד' קבין לכור זרע אבל הרמב"ם ז"ל פי' שניהם בשוה וז"ל כדי נפילה מה שזרע בה בשעת זריעה ע"כ. ולשון רש"י ז"ל כאן שיכול לחזור ולזרעה לשנה הבאה שנה זו. ורלתיתי שהניח הר"ר יהוסף ז"ל כאן וגם בפחה ר"פ נדים ניפלה ביוד אחר הנון: **ן המקבל שדה מחברו וכו'.** תוס' ר"פ המוכר פירות ועיין במ"ש ר"פ בתרא דערכין: **ואכלה חגב או נשתדפה.** והא ליתא אלא בחכרותא דאי בקבלותא מאי מנכה איכא מה שימלאו יחלוקו רש"י ז"ל. ועיין בתוס' יום טוב. וגמרא אמר שמואל אם אינו אלא שזרעה ונמחה ואכלה חגב אבל לא זרעה חייב דא"ל אינו זרעתה הוה מקיים בי לא יבושו בעת רעה וכימי רעבון יסבעו. ואמר ריש לקיש לא אינו אלא שזרעה ונמחה ואכלה חגב אבל זרעה ולא נמחה מאי א"ל בעל הקרקע זרע לי וזיל כל זמן שזריעה בפי מנהג המקום. ואין הלכה כר' יהודה: **ן לקחה.** בסיון הניח שדופות וגם כחיסות וזו סוכרכה לשנות בחכירות ולא בקבלנות דאי בקבלנות פשיטא לכל אחד זוכה ומחייב בחלקו רש"י ז"ל. [הנהה כתוב בספר מפה על הש"לחן ובספר הלבוש בד"ה אלא אבל שיהא כנון שהתנה לזרעה. תנון והוא יתן לו שעורים בחכירותו וזרעה שעורים ולקחה אינו נותן לו מחוכה אלא קונה לו שעורים מן השוק ע"כ]: **ח לזרעה שעורים לא יזרענה חטים.** [הנהה ז"ל וכתב בספר מכה על הש"לחן וספר הלבוש י"א שכל זה דוקא בחכירות אבל בקבלנות יכול המקבל לשנות אפי' לדבר המכחיש אם הוא טוב יותר שהרי בעל הקרקע נהנה בשנוי זה וי"א אדרבא דבקבלנות אינו יכול לשנות אפילו מדבר המכחיש לדבר שאינו מכחיש שזה יאמר לו אני רוצה בדבר זה שהתיתי עמך ולא לדבר אחר ועיקר ע"כ]. וכתוב עוד בנמקי יוסף בשם הרשב"א והרא"ש ז"ל לעיל בפירקין דף קכ"ץ ע"ב דאע"ג דשעמא דליכחוש אדרבא ולא ליכחוש מאדרבא אתמר בגמרא אעובדא דההוא דקביל אדרבא לשומשמי וזרעה חטי ועבדא חטי כשומשמי וכו' דהוה בקבלנותא ס"ה דהוה שעמא לחכירות שאינו מנכה לו דאמר רב פפא דאתי' בקבלנותא ליתיה בחכרותא היינו לענין לשנות דשייך בה ולא בה אבל לענין דינא ממש יש מהם דלינא לא מיפתחי תדע דהאי מתני' דלא רצה לנכנס הנא בחכירותא ובודאי כ"ע הוא בקבלנותא אלא דלא מיצרך ליה לאשמעינן לפשיטותיה. ועוד דאם איתא דבחכירות מנכה היכי תנן לקמן חטים יזרענה שעורים דההוא בחכירותא הוא וכיון דמנכה לו היאך הוא [יכול] לשנות מחטים לשעורים בעל כרחו אלא בודאי לא מנכה מחכירותו כדאמרינן בקבלנות וכן דעת הרב"ר ז"ל אע"פ שאין כן דעת הרמב"ן ז"ל ע"כ בקיצור: **חטים יזרענה שעורים רשב"ג אומר.** מפי' שעמא בגמרא כפי' פי' תוס' והרא"ש ז"ל משום דמאן דבעי שתהא שדהו חטובה כאילו הניחה שנה אחת בורה כי כן דרך לזרעה שנה ולאוביר שנה כדי שתחזור לכחה ממה שהוכחשה ליזרע שתא חטים ושתא שעורים ולכך אסר רשב"ג כשאמר לזרעה חטים אלא יזרענה שעורים כי אמת אבתקר זרעה שעורים וקשה לה אם יזרענה שתי שנים מין אחד ע"כ: **תבואה לא יזרענה קטנית** שהקטנית מכחשת את הקרקע יותר מן התבואה רש"י ז"ל. וגמרא מתני' ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן תבואה יזרענה קטנית ומפ' לי' דמתני' בארץ ישראל שהיא ארץ הרים ואיכא למיחש לכחשא דארעא. ומאי דאתיבו לי' תבואה יזרענה קטנית בבבל שהיא מלוה ומבוצה בבנני המים ואיכא למיחש לכחשא דארעא אלכך יכול לשנות זו היא נרסת רש"י ז"ל במשנה ובגמרא. אבל הרי"ף והרמב"ם ז"ל גורסין במשנה קטנית לא יזרענה תבואה תבואה יזרענה קטנית רשב"ג אומר ובגמרא גרסי מתני' לי' רב יהודה לרבין בר רב נחמן תבואה לא יזרענה קטנית א"ל והא אין תנן יזרענה קטנית א"ל לא קשיא הא לן והא לכו. ולפי זה ס"ק בבל וכיוצא בה לא יזרענה קטנית מפני שהקטנית שם מכחשת את הארץ. וגם הר"ר יהוסף ז"ל הניח כגרסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל. ובהרי"ף ז"ל בדפוס וילנא כתובה בטעות כגרסת רש"י ושאר המפרשים ז"ל ושעון הנהה שם כמו שכתבנו וכן הוא בדפוס (אמשטרדם): **ט ויש לו בקורת שקמה.** וז"ל ספר הלבוש שם סימן שכ"ה המקבל שדה מחברו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן משום שזרע פשתן מכחיש בארץ הרבה ואינה חוזרת ליושנה עד שנים רבות וכן אין לו לנוס בקורת שקמה והם אילני סרק שקוצין אותם לקורות הבנין ואם יקצצם אינם חוזרות עד שנים הרבה וכן כל כיוצא בזה אלא על דרך זה הבינו לו. קבל השדה לזרעה ונתן בה אילנות מאליהן אם עלו במקום אחר

ראוי לזריעה כמו על המגר הרי הם של בעל השדה ואין למקבל לנוס בהם שהרי אינם מזיקין לו דבלאו הכי לא היה זורע במקום זה ואם עלו במקום שראוי לזריעה והרי מזיקין אותו שמונעין אותו מלזרוע אם אם הוא אומר שתקן במה שעלו בה האילנות ואם לא היו עולין היה הוא מוציא הרי האילנות הם שלו דמזלו גרם שעלו מעצמן וכשיגיע מן השדה בכלות החכירות או הקבלות שמין לו האילנות כאילו הוא נטען שהרי הם שלו ונתן לו בעל השדה שוויין. אבל אם אמר שיותר היה חפץ לזרוע במקום האילנות ממה שחפץ באילנות רואין את האילנות אם הם בעין שאם יעקרו אותם יהיו ראויין ליטע אותם במקום אחר ארץ בעל השדה ליתן לו בשבילם דמי נטיעות העומדי' ליטע ואם אינם ראויין ליטע במקום אחר מפני שהיו מתים אם היה עוקרן אינו נותן לו אלא דמי עצים שהרי גם אם הי' עוקרן לא היו שוין אלא דמי עצים ובכולן אין מניחין אותו לעקור מפני שמכחיש את הקרקע ושיין לקמן סי' שע"ה עכ"ל ז"ל. ורלתיתי שהניח הר"ר יהוסף ז"ל ואין לו קורות שקמה שבלה ממנו ל' שנים זורעה שנה ראשונה פשתן ויש לו קורות שקמה: **י השביעית מן המנין.** ומראה שהרי"ף והרא"ש ז"ל היו גורסין כן המקבל שדה מחברו לו שנים בשנה מאות זו אין השביעית מן המנין שנות אחד בשנה מאות זו השביעית מן המנין והכל עולה לדין אחד בשנה אלא שמהפכין החלוקות. ולשון הרמב"ם ז"ל שם בה"ם פ"ח סימן ג' השוכר או המקבל שדה מחברו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן שהרי הוא שוכרה או קבלה ל' שנים זורעה שנה ראשונה פשתן ואין השביעית מן המנין שהרי הוא קבלה ל' שנים בשנה אחת שביעית מן המנין ע"כ ופה מאות זו אין השביעית מן המנין והכל עולה לדין אחד בשנה אלא שמהפכין החלוקות. ולשון הרמב"ם ז"ל שם בה"ם פ"ח סימן ג' השוכר או המקבל שדה מחברו לשנים מועטות לא יזרענה פשתן שהרי הוא שוכרה או קבלה ל' שנים זורעה שנה ראשונה פשתן ואין השביעית מן המנין שהרי הוא קבלה ל' שנים בשנה אחת שביעית מן המנין ע"כ ופה מאות זו אין השביעית מן המנין שנות מאות זו השביעית מן המנין: **שברה או קבלה וכו'.** פי' כשקבלה שתה דאי כשקבלה בפירוש לדבר ידוע פשיטא שבעל השדה מעכב עליו. שברה או קבלה שנות אחד בודאי שהמשנה מיירי בין בחכירות בין בקבלנות ע"כ: **יא שביר יום גובה כל הלילה.** פי' כל הלילה הוא זמן גבייתו בין לענין שבועה שהקנו לו תלמידי חכמים שביר בזמנו משבע בין לענין שאינו עובר עליו משום לא תבוא עליו הסמם אלא משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר: **שביר לילה.** שיולא ממלאכתו בבקר: **גובה כל היום.** בין לענין שבועה ובין לענין שאינו עובר עליו משום בל תלין אלא משום לא תבא עליו הסמם רש"י ז"ל ובת"כ פ' ב' דפרשת קדושים: **שכיר שעות גובה בל היום וכל הלילה** [הגהה כתב הר"ר יהוסף ז"ל בכל הספרים מלאתי שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום ול"ע ע"כ]. ופי' רעז"ל דה"ק שכיר שעות גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל הלילה ע"ל רעז"ל. אמר שמלקט ברב דהלכתא כותיה באיסורי ולא כשמואל דמפ' למתני' הכי שכיר שעות דיום גובה כל היום שכיר שעות דלילה גובה כל היום וכל הלילה. וכתב הרא"ש ז"ל דפליגי בפלוגתא דר' יהודה ור"ש ורב כר' יהודה וקיימא לן ר' יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה וסיפא דמתני' דקתני שכיר שבת וכו' יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום ר"ש היא דר' יהודה אינו גובה אלא כל הלילה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות שכירות. וכתבו תוס' ז"ל יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום וכן בריסא בשכיר שעות דלילה אע"פ שיצא ממלאכתו בעוד לילה גובה כל היום ואינו עובר בבל תלין בעמוד השחר לילה משמע כל הלילה וזה הסכירות לא לן כל הלילה ע"כ. ונלע"ד דכוונתם ז"ל לייסב מסתמא אינא דשמואל אע"פ שאין הלכה כמותו. וכיון דהוה מתני' עד סוף סימן י"ב פי"א דהלכות שכירות. ובטור א"מ סימן פ"ט וטל"ש. וכתב רבינו שלמה לוריא ז"ל וז"ל אמר לך רב תנאי היא אינו אומר אלא דשנויא קמא דמוקי רב לגלדין כדקיימא קיימא וכן דעת הרי"ף והרא"ש ז"ל ובאתי כל האורך בספרי ע"כ ועיין בתוס' י"ט: **יב ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים.** דלא כר' יוסי ב"ר יהודה דאמר בהמה וכלים אין בהם אלא משום בל תשבוק בלבד: **יש בו ס"א יום בתן וכו':** יש בו משום **ביומו תתן שכרו.** דמייריי בפעולת לילה ושובר ג"כ על לא תבא עליו הסמם דכתיב בהאוא קרא על לא תעשוק שכיר עני ואביון דסמיך לי': **ויש בו משום לא תלין.** דמייריי בפעולת יום וה"ה לא לא תעשוק ולא תגזול דכתיב בהאוא קרא אמלא דשכיר יום יש בו שלשה לוין ושכיר לילה יש בו שני לאוין ועשה אחד: **אבל לא תבעו אינו עובר עליו.** דכתיב אתך לדעתך ולא מלעתו. כלומר שלא מדעת הפועל שתבעך ולא תתן לו אז אתה עובר משום בל תלין אבל אם אתה מלינו לדעת הפועל דהיינו שלא תבעך אז אינך עובר: **המחהו.** והכריח הרי"ף ז"ל דבמעמד שלשתן מיירי ע"ש. ובטור סימן קכ"ו דח"מ. ואע"פ שאין לבעל הבית על השלחני כלום שוב אינו עובר ובלבד שקבל על עצמו ליתן לו. ואיתה למתני' בהוס' פ"ק דסנהדרין דף ו': **או אצל שלחני אינו עובר עליו.** בגמרא דייק רבה מישבר הוא דלא עבר הא מיהדר הדר שאם לא נתן לו החנוני והסכים אצל בעל הבית ותבעו יתחייב בעל הבית לשלם ומ"מ אינו עובר עליו והלכתא כותיה דרבה אע"ג דרב ששת פליג עליה בגמרא. וכתב רב אלפס ז"ל ואי קשיא לך הא דאמרינן בפ"ק דגיטין אמר רב הונא אמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה דאלמא לא מצי למיהדר אתם מנה לי בידך קאמר ליה דקא מקני ליה נהאי מאי דאיתא ליה אבל הכא לית ליה נני חנוני מידי דמקני לי' להאי אלא בהקפה הוא דבעי מיתן ליה הלכך כל לא יהיב ליה חנוני מצי למיהדר על בעל הבית ע"כ. וכתוב בנמקי יוסף שהכריח הגאון ז"ל שאע"פ שהשכיר יכול לחזור חנוני ושלחני לא מצי למיהדר בהו דאי ס"ד דאיכא נמי מצי הדרי בהו היכי תנן המחהו אצל חנוני או אצל שלחני אינו עובר עליו כיון דשלחני ותנוני לא מיחייבי ולא מידי לשכיר ושכיר הא הדר ביה ותבע מבעל הבית אמאי אינו עובר עליו אלא ודאי כדאמרן דאמר' לרבה שלחני מחייב ליה לשכיר ומשמ"ה אע"ג דהדר שכיר ותבע' לבעל הבית אינו עובר עליו. ומיהו אע"ג דשלחני משתעבד לשכיר ס"ל לרבה דכיון דשכיר לא פטריה לגמרא בהדיא חוזר עליו ואפילו בדאית ליה נני שלחני להאוא מידי שהמחהו בו אבל הוי דינא דאע"ג דקני לי' במעמד שלשתן אינו עובר אינו המחה יכול לחזור בו אבל המקבל יכול לחזור בו אבל הוא הוא כל אלא פטריה בפירוש וכן דעת ר"ת ז"ל ע"כ. וכתב עוד בשם הגאון ז"ל בתשובה דאע"ג דדינא הכי הוא דמלוה מצי הדר ביה על לוה אם נתרשל מלוה ולא תבע לאותו שהמחהו עד שהגיע לו עניות לוה פטור דס"ל כמי שהרשה לו מקום שם בו לרזרות מוכחים וא"ל טול משם וקבל עליו ופשע ולא נטל עד שהגיע בהן מאורע דולתי פטור ע"כ. ובת"כ פרשה ב' דפ' קדושים: **שביר בזמנו.** וכו' ס"פ השואל:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

נשבע ונוטל משום דבע"ח טרוד בפועליו שלפעמים סבור שנתן לו כשנתן לחברו והוא לא נתן וכו' כדפי' רעז"ל ותקנה קבועה שנו כאן חכמים דמלוה"ת מי שיש עליו לשלם הוא נשבע ופטור דכתיב ונקה בעליו ולא יחלם: **עבר זמנו אינו נשבע ונוטל** פי' רעז"ל ולא חסיד בעל הבית שהוא עובר על בל תלין. אמר שמלקט כתב הר"ר אפרים אשכנזי ז"ל נ"ל דלא תגזול בידו לתקנו כשיחזיר מה שאין כן בלא תלין ע"כ. והתוס' הקשו מ"כ בזמנו אמאי נשבע שכיר ונוטל לימא בעל הבית אינו זוכר עתה אבל המיתו על שיעלה עמוד השחר שאחר שאזכור אם נתתי לו אין כאן אחר זמנו אנו פוטרים אותו מעשה זה. וי"ל דחזקת אין בעל הבית עובר בבל תלין לא מהני אלא שיבא לאיבא חזקה דאין שכיר משהה שכירותו בהדיה והשתא אין לו דאין שכיר וכו' אם היינו אומרים שהיה יכול בעל הבית לטעון המיתו לי שתזכור על שיעלה עמוד השחר ע"כ וז"ל הגמרא וכי שכיר חשוד לעבור משום בל תגזול ומשני גבי בעל הבית איכא תרתי חזקי לזכותו חדא דאין בעל הבית עובר משום בל תלין וחדא דאין שכיר משהה שכרו ובכל חדא חזקה פ"כ: **אם יש עדים שתבעו ה"ז נשבע ונוטל** גרסי' ובגמרא פריך והא קא תבע לי' קמן ומה אנו מריכין לעדים ומשני מ"ר אמי שתבעו בזמנו ופרכינן ודילמא לבתר הכי דאזלו עדים מהתם פרעיה וכו ביום דלא עבר על בל תלין ומשני אמר אביי שתבעו כל זמנו כגון שכיר יום בסוף הלילה ושכיר לילה בסוף היום ופרכינן ולעולם יהא נאמן השכיר לומר לא התקבלתי ולישבע וליטול ואם רוצה בעל הבית לישבע לא נאמין וכי שכיר משהה שכרו כ"כ זמן ארוך. אמר רב עוקבא בר חמא בשגגד אותו יום של תביעה פי' אינו נשבע ונוטל אלא לאחר בלבד שהוא בשגגד אותו היום של תביעה אבל מכאן ואילך הטע"ם כך פי' רש"י ז"ל ורב אלפס ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל מסלכות שכירות לא נתן זמן לפועל כל יום מחרתו אלא יום אחד אם היה שכיר לילה לא לילה אחת אם היה שכיר יום. ובתוספתא דבבא מציעא פ' עשירי קתני אם יש עדים שתבעו בתוך זמנו ואפילו לאחר י"ב חדש ה"ז נשבע ונוטל. ואיתא בירושלמי שם ר"פ כל המבעין והביאה הרי"ף ז"ל שם ור' יוסי קאמר התם אין לו אלא אותו היום בלבד הכי נמי אמרינן בגמרא דילן בפ' המקבל עלה דמתני' דתנן התם אם יש עדים שתבעו בזמנו ה"ז נשבע ונוטל דלאו למימרא דלשולם נשבע ונוטל אלא אם יש עדים שתבעו כל זמנו דליכא למיתם דפרעי' בתר הכי כלומר בזמנו דלאחר שתבעו נשבע ונוטל כנגד אותו יום של תביעה אבל מכאן ואילך הטע"ם שלא לאחר כנגד אותו היום של תביעה אבל מכאן ואילך הטע"ם כך פי' רש"י ז"ל ורב אלפס ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל מסלכות שכירות לא נתן זמן לפועל כל יום מחרתו אלא יום אחד אם היה שכיר לילה לא לילה אחת אם היה שכיר יום. ובתוספתא דבבא מציעא פ' עשירי קתני אם יש עדים שתבעו בתוך זמנו ואפילו לאחר י"ב חדש ה"ז נשבע ונוטל. ואיתא בירושלמי שם ר"פ כל המבעין והביאה הרי"ף ז"ל שם ור' יוסי קאמר התם אין לו אלא אותו היום בלבד הכי נמי אמרינן בגמרא דילן בפ' המקבל עלה דמתני' דתנן התם אם יש עדים שתבעו בזמנו ה"ז נשבע ונוטל דלאו למימרא דלשולם נשבע ונוטל אלא אם יש עדים שתבעו כל זמנו דליכא למיתם דפרעי' בתר הכי כלומר בזמנו דלאחר שתבעו נשבע ונוטל כנגד אותו יום אבל אחרים פירשו שלשולם יש לו לאמתות יום אחד אחר שתבעו שאם תבעו בזמנו נשבע לאחרתו ונוטל וכן אם תבעו לאחרתו נשבע מחרת אותו יום ונוטל וכן לעולם ונעמא דמילתא דכל שהוא מתמיד בתביעתו מידק דייק אבל בשאתרשל בדבר איכא למימר דפועל טרוד בעסקיו הלכך אינו נשבע ונוטל וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ח מסלכות שכירות אלא שהוא ז"ל לא נתן לפועל כל יום מחרתו אלא אם יום אם לילה ולשון הירושלמי מוכיח כן ע"כ: **גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין** אלא כת"ק דר' יוסי בר יהודה דאמר אף גר תושב עובר על בולן בין אכתובים שבת"כ ובין שבמשנה תורה וכולה מתני' דבי ר' ישמעאל ובלשה מחלוקות בדבר אחד דמתני' דסיינו דבי ר' ישמעאל ס"ל אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר כלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ומשום לא תלין גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו וכ"ש משום לא תעשוק דבעויה כתיב בשעריך דלכתיב גבי גר תושב לענין נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ואין בו משום לא תלין דת"כ וכן נמי אין בו משום לא תעשוק ולא תגזול דת"כ. והאי דקתני הכי לחוד משום דמפרשי בהו שכיר יום ושכיר לילה וה"ק יש בו משום תתן שכרו דמשתעי גבי שכיר לילה ואין בו משום שכיר יום וה"ק דברייתא דמאחיך דמייתי בגמרא סבר דגר תושב יש בו ג"כ משום בל תלין ור' יוסי בר' יהודה ס"ל בגר תושב כתנא דבי ר' ישמעאל רק בבהמה וכלים פליג עליה דאין בהם אלא משום בל תעשוק בלבד כדכתבינן ונעמא דקולהו מפ' בגמרא: **יג המלוה את חברו לא ימשכננו ירושלמי פ' האשה שלוה בשם ר' יהושע בן קרחה ובפ' נערה שנתפתתה. וביד פ"ע דהלכות מלוה ולוה מפורר. ובטור ח"מ סי' ל"ז. וכתוב בהרמ"ם ז"ל גמ' אמר שמואל בליח ב"ד מנתח נתוחי אין משכנו לא אם היה בידו כלוס והוא עומד בתוך שומעה מידו ונותנה למלוה אבל לא יכנס לביתו ליטול משכונו וב"ח אפילו נתוחי לא בזרה שמא ימשכנו בביתו. תימא ואם לא ימצאו בידו היאך יכפיהו לפרוע מלוותו ואנן קיימא לן פריעת ב"ח מצוה ומצות עשה מכין אותו עד שתגא נפשו ורא"ה מפרשים שליח ב"ד מנתח נתוחי מנתחו ומושכו וכופהו ליכנס לביתו ולהוציא לו הטבעת החוצה אבל לא יכנס לביתו למשכנו ולפי ר"ת ניחא דמפ' דלא מיירי במשכנו לפרעון אלא ברוצה להיות בטוח במעותיו אבל בשרוצה ליפרע ממנו שליח ב"ד נכנס לביתו וממשכנו. והא דתנן לא ימשכנו אלא בב"ד לא יתחנו הוא אבל לא יכנס לביתו ותניא כותי' דשמואל ע"כ: **ולא יכנס לביתו אפילו שליח ב"ד** ולילפינן לי' בגמרא מקרא דכתיב בתוך תעמוד והאיש אשר אתה דמשמע שלאמר בתוך תעמוד יודע אני שהאיש יוציאנו אלא מי יוציאנו אם לא בעל הבית אלא לאו לרבות שליח ב"ד אתה שהוא כמלוה וה"ק בתוך תעמוד וגם האיש שליח ב"ד ואשר אתה עושה בו דהיינו בעל הבית יוציא. וכתוב בגי' אמר המחבר בתשובה הריש"ף ז"ל בה שלוה אלא ורע מעלליו ומביא פיוס מלפרוע מותר ליכנס לביתו לדעת את מלפוניו אפילו ע"י שליח נכרי כדאמרי' ממשכנין על הצדקה וכן אנו עושין בנרכי הקהל ובגרמות ע"כ וספר התרומות חולק ע"ש בנמקי יוסף: **נוטל אחד ומחזיר אחד** אית דגרסי ומניח אחד ומפ' בברייתא דוקא בשלא משכנו בשעת הלוואתו אבל משכנו בשעת הלוואתו אינו חייב להחזיר לו: **מחזיר את הכר** וכו' פ"ק דתמורה דף ו'. ומוכרח לפרש מכח הא סוגיא דהתם דמתני' דקתני מחזיר את הכר וכו' במשכנו שלא ברשות מיירי דאי כשמשכנו שליח ב"ד מאי פריך התם מינה לרבא דאמר דכל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא נתבטל מלת אי הכר בלילה וכו' דאלמא מהני דאי לא מהני יחזיר את הכל מיד דכיון שמשכנו שלא ברשות בין מחריש בין כר היה לו להחזיר לעולם ומפרקינן אמר לך רבא מאי התם דאמר קרא השב תשיב כלומר ואיחרתו להשיבה כל הכלים בין שעושין בהן אוכל נפש בין שאין עושין בהן אוכל נפש שאם משכנם בין ברשות בין שלא ברשות כל שהוא צריך נפש פשיטו פשיר ערך

להחזירם כסדר הזה. ומעיקרא מאי פריך דילמא הא דמחזיר משום דלא עבר דברשות משכנו ע"י שליח ב"ד אבל היכא דעבר לעולם אימא לך דלא מהני אלא ודאי כשמשכנו שלא ברשות מיירי. ותוס' ז"ל הכריחו שם ממתני' דשמשכנו שלא ברשות מיירי האי סיפא דומיא דרישא דקתני המלוה את חברו לא ימשכנו אלא בב"ד ולא יכנס לביתו ליטול משכונו שנאמר בחוץ תעמוד היו לו שני כלים נוטל אחד ומחזיר אחד מחזיר את הכר בלילה ואת המחריש ביום אלמא ברשות קאי ע"כ. וי"ג כאן שנאמר בחוץ תעמוד ואם משכנו חייב להחזיר לו היו לו שני כלים נוטל אחד ומחזיר אחד מחזיר את הכר בלילה וכו' וגרסא שהיא גרסת ממקי יוסף בשם הרגב"ר ז"ל ע"ש. שוד כתוב שם בשם הרגב"ר ז"ל דמלאן מקרא דהשב תשיב למדנו שהשבת משכון לכלים שעושין בהן אוכל נפש וזו היא שאינו ואת המחריש ביום דבלאו הכי לא אבכין הבשר לכלים שעושין בהן אוכל נפש מדתניא במכלתא כי היא כשותה לבדה זו עונת הא שמלתו לעורו זה תלוק במה יכבה להביא עור מצע אבל בהיכר כלים לא מיירי ע"כ: **ואת המחרישה** פי' ר"ת שהיא מגרדת שמגרדין בה בני אדם בבית המרחץ דגרסה לו דלא מיחייב בהשבת העבוט אלא בכלי העשוי לגוף האדם ולהאתאו ועוד מדסוקא אדעתיין בגמרא לאוקומא במחריש של כסף ע"כ: **היו לו שני כלים** וחיבו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם ואפילו כך ומחריש שאינו רשאי למשכנם יחד אם עבר ומשכן מ"ל שלא עבר אלא שמשכנם בשעה אין עושין בהן מלאכה כמפורש בירושלמי וכו' ממקי יוסף: **ומשלשים יום ולהלן מוכרו בב"ד** לגמרי שלא יחזיר לו אפילו לפי ערכו בזמנו. וז"ל נ"י ואם מת הלוה אינו מחזיר את הבגד ליורשיו אלא ימכרו וינבה את חובו דהשיב תשיב לו כתיב לו ולא ליורשיו אבל בחיין לעולם הם בתורת חוזה ואע"ג דמשום השב תשיב בשלשים יום סגי שהוא זמן ב"ד ולא לכל ימי חייו אמאי התם דכשמשכנו בתורת משכון עסיקינן ולא בתורת נוגייא ומשו"ה סבר ת"ק דלעולם הוא בתורת חוזה והטעם שלא ירד בתורת נוגייא מפני שרוצה מעות או קרקע ובין כך ממשכן כדי שלא תשמטנו שביעית. אבל אם בא לגבות נכסי לוה בתורת נוגייא נוגה את כולן ואין משיירין לו כלל ומוכרן בב"ד לשולם אין מסדרין לב"ח. אבל הרמב"ם והראב"ד ז"ל וסברה מן המפרשים וכן הרי"ף ז"ל כתבו שמסדרין ולפי זה אתי שפיר דת"ק דאמר לעולם הם בתורת חוזה אם אותן כלים של סדור שהיה לו להניחם אצלו ולא הניחם מפני שלא יוכל למכרם. רשב"ג אומר עד שלשים יום שהוא זמן ב"ד לגרשב"ג לית ליה סדור כדמסקינן בגמרא וסבר עוד דאפילו בלו לידו בתורת משכונא מוכרן בב"ד מל' יום ואילך ולית הלכתא כרשב"ג ע"כ אבל ר"ת ז"ל פסק דאין מסדרין משום דרשב"ג ס"ל הכי במתני' וכל מקום שאמר רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו וכתבו עליו דזו אינה ראיה דלאו כללא הוא ועוד הביא ראיות אחרות ולחו אותם עיין בהום' ובגמוקי יוסף: **בין שהיא עניה בין שהיא עשירה** וכו' משום דאיכא למ"ד עניה היא וכו' פי' רעז"ל. אמר המלקט והיא סברת ר"ש וכמו שכתבתי בפ' שני דסנהדרין דאיתא לשאי בנא שם בפ' כהן גדול דן דף כ"א. בסוף לענין רעז"ל קמ"ל הא' תנא לא תחבול בגד וכו'. אמר המלקט הוא ר' יהודה ומפירוש הרמב"ם ז"ל נראה דטעמא דעשירה נמי משום חבל: **ולא חבילת רחים ורכב בלבד אמרו** כך הגשון ברב אלפס ז"ל וכן בכלים שעושין בהן אוכל נפש כתב הרב ז"ל שאפילו בשעת הלואה אסור ואינו מחוור וכן כתב הרגב"ר ז"ל. וכן דעת הרשב"א ז"ל דבשעת הלואה שרי בטולהו עכ"ל ז"ל וכן כתוב ג"כ בספר החסון סדר כי תצא סימן תקכ"ב שאיסור זה אינו אלא כשמשכן הכלים המזכירים אלא בשעת הלואה אבל בשעת הלואה ודאי מותר למשכן כל הכלים שבעולם דלא גרע ממכר שאין מוכרין לו לאדם מלמכור כל כליו אז למשכנם ומפני שטעו בזה מגדולי גאוני עולם הארכתי בו עכ"ל ז"ל. וכן היא דעת כל המפרשים והפוסקים ז"ל מון מהרמב"ם ז"ל עיין בח"מ שם סימן ל"ז. וגם הרב רבינו אליהו המזרחי הכריח כן בפרשת כי תצא לדעת רש"י ז"ל לדברי הכל בשעת הלואה מותר ולא חלקו ר"ש וחכמים אלא בעשירה שלא בשעת הלואה ע"ש: **החובל את הריחיים** וכו' פי' ריחיים של יד שהן ממלטלין ושייך בהן משכון אבל בתי ריחיים של מים הרי הם כקרקע ולא שייך בהן משכון אלא נוגייא כשאר קרקעות דלא שייך משכון אלא במטלטלין אמרו ב"ד ממשכנין ליקח קרקע למשכון ומ"מ אם המלוה בעצמו יכנס לבית הריחיים ונטל הריחיים העליונה או הבריל והסובב והגלגלים כבר נעשו מטלטלין ויש לדון דין אוכל נפש ומחזיר אותה בשעת מלאכה כך כתוב בגמוקי יוסף בשם ספר התרומות אלא שהלשון מושתק מחשן המשפט. וכתב עליהם בתוספת יו"ט וק"ק דבש"ס ק"ו כתב בשם הרמ"ש ז"ל דבא ליפרע שלא בפני שיטולין ב"ד למשכן קרקע כמו ליפרע מקרקע דמשכון יותר טוב לו לוה ע"כ. וקשה לע"ד מאי אמי דקתני במתני' ולא ריחיים ורכב בלבד אמרו מאי אמרו דקאמר וכי זהו מדרבנן מקרא מלא הוא. ואפשר לומר דמיתור לשון שמעינן דה"פ ולא ריחיים ורכב בלבד אמרו שחייב משום שני כלים אלא כל דבר שעושין בו אוכל נפש כגון זוג של ספרים ומלל של פרות חייב משום שני כלים כמו ריחיים ורכב וכדתניא בהדיא בברייתא בגמרא דמסייעינן מינה לרב יהודה והיינו דקתני אמרו שחבמים הם שפירשו שחייב משום שני כלים בריחיים ורכב והה"ל כל כלי אוכל נפש כך כלא"ל דבית יוחנן. וכתוב בגי' אמר המחבר בתשובה הריש"ף ז"ל בה שלוה אלא ורע מעלליו ומביא פיוס מלפרוע מותר ליכנס לביתו לדעת את מלפוניו אפילו ע"י שליח נכרי כדאמרי' ממשכנין על הצדקה וכן אנו עושין בנרכי הקהל ובגרמות ע"כ וספר התרומות חולק ע"ש בנמקי יוסף: **נוטל אחד ומחזיר אחד** אית דגרסי ומניח אחד ומפ' בברייתא דוקא בשלא משכנו בשעת הלואתו אבל משכנו בשעת הלואתו אינו חייב להחזיר לו: **מחזיר את הכר** וכו' פ"ק דתמורה דף ו'. ומוכרח לפרש מכח הא סוגיא דהתם דמתני' דקתני מחזיר את הכר וכו' במשכנו שלא ברשות מיירי דאי כשמשכנו שליח ב"ד מאי פריך התם מינה לרבא דאמר דכל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא נתבטל מלת אי הכר בלילה וכו' דאלמא מהני דאי לא מהני יחזיר את הכל מיד דכיון שמשכנו שלא ברשות בין מחריש בין כר היה לו להחזיר לעולם ומפרקינן אמר לך רבא מאי התם דאמר קרא השב תשיב כלומר ואיחרתו להשיבה כל הכלים בין שעושין בהן אוכל נפש בין שאין עושין בהן אוכל נפש שאם משכנם בין ברשות בין שלא ברשות כל שהוא צריך נפש פשיטו פשיר ערך

דקרא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

דקרא כך נלע"ד. וכתוב בנ"י בשם הרגב"ר ז"ל בשם התוס' דלע"נ דקיימא לן דאין לוקין על לאו שבכללות הייבו דוקא כשיש לכם שם אחד כגון הלב ממיני בהמות או מעשר ממיני פירות אבל הכא ריחים ורכב כל אחד שם בפני עצמו הוא והתראותיהן מלוקות וכן זב וחרגן וכיולא בהן ע"כ. ואפשר שבזה מדוקדק לישנא דמתני' דקתני החובל את הריחים עובר בלא תעשה וחייב וכו' ולא הוה צריך למיתני אלא החובל את הריחים חייב משום שני כלים אלא ה"ק אע"פ שאינו אלא לא תעשה אחד חייב עלי' שנים אם חבל ריחים ורכב כך פי' הר"ר אליעזר מרמא נר"ו. ואני נלע"ד דאפשר לפ' דה"ק החובל את הריחים עובר בלא תעשה אע"פ שהחזירו קודם שהגיעה לו בעליו ומ"מ אינו חייב דהי' כמו גזילה שאין להשבון אבל אם נגרמה לו בעליו קודם שהחזירו אע"פ שאח"כ החזירו לו החובל חייב על מה שעבר וחייב משום שני כלים וכו' דוק:

פרק י הבית והעליה וכו' עד סוף סימן נ' ביד פ"ד דהלכות שכנים. ובטור ח"מ סימן קס"ד: **שניהם חולקין** פי' רש"י ז"ל אע"פ שאחד גבוה מחברו ועפרו מרובה משל חברו חולקין לפי שאין וכו' כדמפרש רש"ל. אבל הרשב"א ז"ל כתב עליו שהוא תימה ויש להם לחלוק לפי הבנין שמי שהוא גבוה משל חברו אבניו ועפרו מרובה דהכי איתא בתוספתא ע"כ וכן שם בטור והתימה מן ספר הכמת שלמה שהגיה בפי' רש"י ז"ל במקום אע"פ שהאחד לפי שהאחד וכו': **העשויות** ס"א הרשויות להשתבר זה אומר שלימות שלי וזה אומר שלימות שלי רואין אלו אבנים הרשויות להשתבר אם של עליון אם של התחתון וחכל לפי המפולת שאם נתבב הבית מיסודו וכו' כדמפרש ואזיל רש"ל. עוד בפירושו ז"ל ופירש את האבנים מיד. אמר המלקט פי' שאם לא פירש אותן מיד היו רואין איזהן נמתר שאם הם למעלה זו על זו ולא נפלו נמרתוק ידוע שבתחתון נפול ורוב הסבורות של אותו שלמטן ואם הם רחוקות הכלן ידוע שנפלו בתחתון ורוב הסבורות של אותו שלמעלה ופרכי' בגמרא וליחזי מאן פרישנו וליתיי' ומשני דפרישנו בני ר"ה ואזלו לעלמא. תו פרכינן בגמרא וליחזי ברשותא דמאן יתבי ולהוי אידך המע"ה ומשני לא צריכא דיתבי ברשותא דתרוייהו מ"ל בר"ש ואיבעית אימא שותפים בס"ג לא קפדי אהדדי אע"ג דפרישנו חד לרשותא דידי' לא הוי חזקה למקרעינהו דאפקוני מפקר כל חד רשותי' לגבי חבריה: **אם היה אחד** וכו' הוס' פ' הזהב דף ל"ז: **נוטלין ועולות** פירש הלבנים שם בהן רוחב יותר מהבריסה מ"ל מיש הלבנים שהוא מעובד ומגובל יפה דכיון שהוא מכירן שהן שלו מוטלן: **ב הבית והעליה נפחתה העליה** וכתוב בנ"י בל בשם רש"י והרי"ף ז"ל ורוב האחרונים ז"ל פירשו כך מתני' בשוכר ומשכיר וכתב הרגב"ך ז"ל שכן עיקר דדינא דשותפים הא הני ליה בסמוך לתנן ואמר בעל העליה לבעל הבית לבנות וכו' ותרתי בשותפים למה לי אלא הא ולאי בשוכר ומשכיר הוא ומשום דדמיא לשותפים עריב לה בהדייהו. ואחרים דקדקו עוד מדאמר ר' יוסי עליון נותן מעזיבה ואיכא בגמרא פעמא מכוס אשויי נומות ובשלמא בשוכר ניחא דהא אמרינן פ' הטומל בגמרא על השוכר להטיח את גגו משום דמעשה הדיוט אבל בשותפי' ולאי התחתון נותן את הכל ולאי' ממתניתין לעיל לתקן דשניהם חולקים בשוה בעצים ובאבנים ובעפר ואינו העליון נותן המעזיבה בתקרה של תחתונה הוה לו ליטול מן העפר יותר מהבנין כדשור אותה מעזיבה מכוס דעליון מתן לו תקרה עליונה ומעזיבה כנגד תקרה ומעזיבה של תחתון אלא מדתנן חולקין ס"מ כדכתיבנא עכ"ל ז"ל. זנפחתה העליה בד' ספחים דאין אדם דר תחו למעלה ואינו למטה פי' אע"פ שאינו מחוסר אלא מקום כלי אחד לא אמרינן כגנבו יתן כלי אחד כגון תיבה או עריבה למטה בבית: **הרי בעל העליה יורד ודר למטה** לגמרי דהא שעביד ביתא לעליה וכו' לשון רש"ל. אמר המלקט דאי לאו דשבדו למה לי למימר שע"ב בית זה והא קא חזי ליה דעליה זו קאמר ליה ומ"מ שניהם דרים יחד דא"ל משכיר לשוכר אדעתא לאפוקן לא תגרי בך: **ר' יוסי אומר התחתון** וכו' בהוספתא דבבא מציעא רפי"א קתני ר' יוסי אומר מנחם בני אומר התחתון נותן וכו': **התחתון נותן את התקרה** גמרא ר' יוסי בר' חנינא אמר תקרת קנים כעין מחלאות ושמני תלמידו של ריש לקיש אמר מנסרים של ארז ולא פליגי מר כי אתרי' ומר כי אתרים. נסוף פי' רש"ל והלכה כחכמים. אמר המלקט ברפ"ד דהלכות שכנים כתב המגיד משנה דס"ל להרמב"ם ז"ל דלא כתלקן ר' יוסי וחכמים אלא בשוכר ומשכיר אבל בשותפים אפילו חכמים מודים שמעזיבה לעליון ע"כ. ואפשר להיות שלהודיעו זה סידר התנא הא' מתני' דמייתי בשכירות בין הדבקים בין שתי מסניות דמייתי בשותפות ובזה אפשר שנתישב קצת מה שהקשו תוס' ז"ל לקמן בדרים סי' ד. ובטור ח"מ סימן ס"ב ס"ז: **ב הבית והעליה של שנים** שנפלו. פ' כילד הרגל דף כ'. של שיש בית של זה ועליה של זה שחלקו כך בחלת אביהם לבעל הבית לבנות על התקרה התחתונה ובעל העליה יבנה הסומכה מן התקרה ומעלה ותקרה העליונה של גג. וכתבו תוס' ז"ל בפ' חזקת אומר ר"י דוקא בעליה דעדיפא וחשיבא אפי' מדיומא אבל דיומא דלא חשיבא כולי האי לא יפה כחה כמו עליה ואם לא אמר המוכר הבית ע"מ שדיומא העליונה שלי לא בני לה: **הרי בעל העליה בונה את הבית ויושב בתוכו עד שיתן לו** וכו' כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל. ולא"ת ומה הוא צריך לבנות יכפוהו לבעל הבית לבנות עיין בתוספת יו"ט וכתב הרגב"ר ז"ל שכן דעת הרא"ה ז"ל נ"כ נמוקי יוסף: **א"ר יהודה אף זה** וכו' בפוף לשון רש"ל וקסבר זה נהנה וזה אינו חסר חייב. אמר המלקט ולריך להעלות ע שכר ולאי לא מיחזי כרבית כן פירש רש"י ז"ל ואין נראה לר"י דמה רבית שייך הכא דלא הלוהו כלום ואין אנו צריכין לטעם דרבית שכרי טעמו הוא משום דזה נהנה וזה חסר כדמפרש בגמרא משום שחרוריתא דאיתתא בעמן לפני לאתו. ונם בכילד הרגל בלשון כך ר' יהודה אומר אף זה הדר בחלר הבית שלא מדעתו לריך להעלות לו שכר: **ויושב בבית** הקשו בתוספות ז"ל דהא נהנה הוא שאין לריך לעלות ותרצו דנראה לנם דנרסו' ומקרא את הפעלים ויושב בתוכה פי' בעליה ולא ירים לבעל הבית לינכם בתוכו עד שיתן לו כל יציאותיו ע"כ. וז"ל נמוקי יוסף וז"ל ומאי אינו חסר והרי מסחיר לו בהלוו בעמן כשדר שם וכל שזה הסר אע"פ שזה אינו נהנה כתב הרב אלפסי ז"ל בפ' כילד הרגל שהוא חייב לפיכך כתב הרשב"א ז"ל וכו' עיין בתוס' יו"ט. ואחר הרב אלפס ז"ל וכתב כאן אמתני' בקמייתא שכירות וקמ"ל בהא קמן ע"כ: **ד וכן בית הבד** אי הלי וכן אנפתתה הפליה לעיל קשה אמאי הפסיק ביניהם ולא הסמיכם תוס' ז"ל: **וגנת אחר על גביו** ד' הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: **וגנה אחת על גביו** כגון שחקק אדם בכלא תחתיה כמין כפה ויתה גנתו למעלה ובית בדו למטה וכשמת מעלי בניו זה בית הבד וזה גנה ונפחתה גנו של בית הבד שהוא מקום זריעתו של עליון רש"י ז"ל. **ותוס' הקשו** עליו ונראה להם דבשוכר ומשכיר מייריי ע"ש. וגם בהרא"ש ז"ל וז"ל דהכא בתחתון לתקן התקרה לפי שהוא צריך לה כדי שלא יתקלקל בית הבד שלו משא"כ בבית שותפין שאין צריך לתקרה כי די לו בגנו העליה כמו שכתבנו לעיל בשמו ז"ל. ומ"מ לענין הדין כולם שוין ובפירוש המשנה הוא דפליגי כמו שכתב בית יוסף סי' קס"ה. והוסיף שם בספר שלבוש ולא אמרי' שיזרע מה שבגנך הפחת למטה והשאר למעלה שאין אדם זורע לתלתין אבל אינו יכול לסוף את בעל בית הבד לעשות כפה שאינו מושעבד לכך ל"ש אם הם שוכר ומשכיר ל"ש אם הם שותפי' דהכא גם התחתון צריך לתקרה שלא יתקלקל בית הבד שלו שאינו דומה לבית שיש גנ על גביו שהתחתון סומך על הגנ לא על התקרה ע"כ: **הכותל והאילן שנפלו** וכו' פ"ק דב"ק דף ו' ולתנו שם תוס' ז"ל שנפלו לר"ה והזיקו פטור מלשלם גרסי' וכן כתוב בספרים של רש"י ז"ל וכן בספר רב אלפס וכן עיקר אבל אותם דכתיב בהו חייב לשלם לא הזיקא דכיון דבשלא הזהירו חייב לא יתכן להקל עליו לפטרו ממה שמזהירין אותו לקון ולפטור ע"כ. עוד כתבו שם ז"ל נראה דבהיזק דאחר נפילה נמי מי מייריי ופטור מלשלם וכגון שלא הודע לבעליו שנפלו או ידעו ולא יכלו לסלקן ולפנותו כ"כ. והא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהיזק נפילה נופה נמי מייריי ונתנו לו זמן לקון ולפנותו וקאמר עכ"ל ז"ל. ועיין במ"ש הרא"ש ז"ל דברי התוס' והובאו דברי הרא"ש ז"ל בבית יוסף ח"מ סימן תפ"ו. ורלתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל נתנו לו זמן לשהור את הכותל ולקוץ את האילן ונפלו וכו'. וביד פ"ד דהלכות שכנים סימן ח'. ובטור ח"מ סימן קס"ה וסימן תפ"ו: **דן מי שהיה בותלו** סמוך לגנת חברו ונכל ולא"ל פנה את אבניך א"ל הגיעוך וכו' כך ל"ל. ובגמ' מדקתני סיפא הילך יציאותיך מכלל דפרישנו דפרישנו הא לא פרישנו לא ואמאי כיון דא"ל הגיעוך תיקני ליה חברו מדר' יוסי ב"ר חנינא דאמר חברו של אדם קונה לו שלו מדעתו ומשני ה"מ היכא דקא מכוון לאקנויי הכא דעתיה לדחויי ומש"ה לא קני עד דמפני לי': **השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן ובקש** תוס' דפ' שכותב דף פ"ו ודל"פ המוכר פירות. וכתב הר"ן בר"פ בתרא דע"ז דף ס"פ ע"ב דאע"ג שפשטו הכא דאם א"ל טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו דאלמא חייב ליתן לו משות כגון שהתנה עמו ולא שוויין הכא הוא משום דסתם שכירות במעות הוא שכל השוכרין על דעת כן שוכרין פועליהן ובמעות הן מתחייבין ואין צריך לזה התנאי אבל כשפסק עמו לתת לו שכרו חטים כיון שאין סתם שכירות בחטים אלא שבא לדון עליו מפני שהתנה עמו בכך לא קנה שהרי לא משך. אבל מ"מ נראה שחייב ליתן לו דמיו שאע"פ שגוף הדבר לא נקנה מ"מ הרי מתחייב השוכר בשוויו שווייו בכלל עצמו הוא והרי הוא לענין זה כשאר נקנה מ"מ הרי מתחייב השוכר בשוויו שווייו בכלל עצמו הוא והרי הוא לענין זה כשאר כל השוכרין שפסקו דמיס וזה נראה עיקר אע"פ שהרשב"א ז"ל מפקפק בדבר ע"כ. משמע מדבריו ז"ל דאמאי דקתני מתני' דבשאמר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו דאינו שהה שעשה שוה כפי שקצב לו בשכרו אעפ"כ אין שומעין לו דאי בשאינו שוה כנגד שכרו פשיטא ולא איצטריך למתנייה. ואית דגרסי טול ממה שעשית בשכרך. ובגמרא וצריכא דאי אשמעי' לה דאמרי' שהרי שהה הוא דכי א"ל הגיעוך אין שומעין לו משום דלית ליה אגרא גביה אבל הכא דאית ליה אגרא ומשקבל עליו קנייה בתגרי' אימא שומעין לו דאמרי אינשי ממארי דשוקך פאדי איפרע פי' פאדי סיבין. ואי אשמעי' הכא הוא שמשקבל עליו אין שומעי' לו משום דלית ליה אגרא גביה אבל הכא דלית ליה אגרא גביה אימא שומעין לו צריכא לאשמעי' דאין שומעין לו דקניא לי' תנרו: **טול מה שעשית בשכרך** כל מה שלקחת יהא שלך רש"י ז"ל: **אין שומעין לו** כתב המרדכי רפ"ק דב"ק ולמורי רבינו מאיר ז"ל נראה בחלוש לוקח בתבן ובקש אבל במידי דאכילה כגון חטים ושעורים וא"ל טול מה שעשית בשכרך שומעין לו ופסק הלכה כן עכ"ל ז"ל. וכן בהגהות מימון פ"ט מהלכות שכירות. ובגמרא רמי עלה והתניא שומעין לו ולאמר לפועל טול מה שעשית בשכרך ומסקינן אידי ואידי בין מתני' בין ברייתא שאינו לדבר הפקר אלא דמתני' מייריי שאינו נלקח תבן וקש לספקר בהבהה לפועל ועל כרחך שכרו עליו וברייתא מייריי שאינו למלאכת הבעה כגון לשמור המציאה או להשליך מעל המציאה לאחר דליכא הגבהה דא"ל אתי לא זכאי ליה זל לא זכה בהו: **המוציא זבלו לר"ה** תוס' פ' המניח דף ג'. וכתבו שם וכאן דמתני' דהכא משמע ליה לתלמודא דבשעת הוצאת זבלים מיירי מדקתני המוציא מוכל ספיר אית ליה רשות להניח שלשים יום והא דאמר המוציא מוכל מוכל ל"ל כלומר מוכל נאתר אלא ינתך לשם ע"כ: **אין שורין טיט** ים מקומות שסורין אותו ימים רבים עבור במקום אחד: **ואין לובנים לבנים** לפי המשנה אותן לייבשן שבועה הטיט בקרקע חלקה בעובי הלבנים וחוזר בו חרילות שתי וערב כמדת הלבנים ומניחן שם עד שייבשו רש"י ז"ל: **נובלין טיט** אלא אבל מחקן אבל לא לבנים ש"ם אבל לא לבנים וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: **ואם הזיק משלם מה שהזיק** מתניתין דלא כר' יהודה דתניא כל אלו שאמרו מותרין לקלקל בר"ה כגון הוצאת זבלים בשעת הוצאת זבלים וכגון פותקין ביבותיהן וגורפים מערותיהן בימות הגשמים אם הזיקו חייבין לשלם ור' יהודה פוטר ולריכא לשנויי דמתני' מייריי אלא בשעת הוצאת זבלים מן המעשה שכתבתי לעיל בשמו בשם תוס' ז"ל: **רשב"ג** וכו' תוס' פ' המניח דף ל'. ובגמרא אמר אביי דשב"ג ור' יהודה ור"ש כולהי סברי כל מקום שנתנו לו חכמים רשות והזיק פטור דשב"ג דמתני' דפטר אם הזיק ור' יהודה דברייתא דכתבינן בסמוך ור' שמעון דאמר במתני' דבפ' שני דב"ב לא אמרו אלא בהשוורים הלוו אלא שאם הזיק פטור מלשלם. ועיין בתוספת יו"ט שם פ' שני דב"ב סימן ב' בס"ע לשבח אמאי אינטריך הרי"ף ז"ל להביא ראיה דאין הלכה כר"ש בבבא בתרא משום דאוקמינן לדר"ש בשיטה דשמעת מינה דאי לאו הכי הוות הלכתא כוותיה אע"ג דפליג אדרבנן והיכן משום דהשיא דב"ב שייכא להשיא דבפ' הכותם סימן ד' דקאמר התם ר"ש הכל לפי הלוקה ופסיק בגמרא התם הלכתא כוותיה דלכתיבנא התם בסימן ד' וא"כ מ"ש הכא. אלא עיקר הטעם התם בב"ב משום דאוקמוה בגמרא התם בשיטה הא לאו הכי אע"ג דפליג אדרבנן אלא כוותיה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

כותיה. וביד פי"ג דהלכות גזלה ממון סימן מ"ז י"ז י"ח. ובפ"ג דהלכות שכירות סימן ח' ובפ"ט דהלכות שכירות סימן י'. ובטור ח"מ סימן קס"ו וסימן של"ו וסימן תי"ל וסימן תי"ז: ן שתי גנות וכו' פ' שני דגיסין דף כ"ב ותוס' פ' המקבל דף ק"ז. וביד בהלכות שכיר פ"ל סימן ע'. ובטור ח"מ סימן קס"ז: ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון גמרא אמר רבא בטרשי הירק כ"פ דעליון הוי כי פליגי בגופו ר"מ סבר שדי גופו בתר עיקרו ור' יהודה סבר לא אמרי' שדי גופו בתר עיקרו ולזדי לעמייהו דר"מ סבר בברייתא נבי מקח וממכר נבי לוקח אילן בתוך של חברו דאילן קטן הוא מן הגזע ומן הטרשים של בעל הקרקע ור' יהודה סבר מן הטרשים של בעל הקרקע ומן הגזע של בעל האילן ובבי ערלה נמי פליגי כב"ג דאילן הוא מן הגזע ומן הטרשים חייב בערלה לר' מאיר ולר' יהודה מן הגזע פטור ומן הטרשים חייב: אר"מ מה אם ירצה וכו' א"ר יהודה מה אם ירצה התחתון למלאת את נתנו עפר אין כאן ירק נמלאת אז נתנו עפר אין כאן ירק זה מי דהא אם יראה התחתון למלאת את נתנו עפר אין כאן ירק נמלאת הוא מן הקרקע התחתון: ר' שמעון אומר כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו גמרא אמרי דבי ר' ינאי ובלבד שלא יאנס ואמר אפריס ספרא תלמידו של ריש לקיש משמו של ריש לקיש הלכה כר' שמעון. ולשון ספר מפה על השלחן וספר הלבוש היתה יד העליון מונעת עד למעלה אפילו הכי כל שהוא סמוך לקרקע פחות משלשה הוא בלמעלה מפני שהעליון מתייאשת גם מזה ומפקירו שיבוא לקחתו פן יגזיז התחתון עליו לומר שהוא נוטל מה שברשותו עד כאן:

סליק פירקא. וסליקא לה מסכת בבא מציעא. ובעה"י העונה תפלה ועתירה בעת צרה, נתחיל מסכת בבא בתרא.

מסכת בבא בתרא

פרק א השותפין וכו' כתבו תוס' ז"ל כולה מיקון חדא מסכתא היא ואפילו לא הוי חדא צריך לפרש למה נקרית מסכתא זו אחר בבא מציעא ואומר ר"י דהיינו טעמא משום דקאי אהך פירקא דלעיל דקתני הבית והעליה של שנים שנפלו שניהם תלקו' וכו' וקאי נמי אהא דתנן בגמרא שותפין וקתני נמי שתי נגות זו ע"ג זו וירק בגתים דהוי עניין שותפות ע"כ. וזה פי' מקרי יוסף המכוונים לפר"ן ז"ל השותפין פי' מוקמינן בגמרא מהיתין לפוס הלכתא בתר השותפים דאין בם דין חלוקה דהיינו ר' אמות לזה ור' אמות לזה כדתנן נקמן בפירקין ומש"ה קתני רבו כלומר שהסכימו ביניהם לחלוק וכיון שרבו לחלוק מחייבין לבנות הכותל דהיינו כותל סתום בלי שום חלון כדי שלא יראו זה את זה דהיזק ראיה שמיה היזק ומקמ בתר לשמועינן דאפילו השותפין בתר שעומדת לפני הבתים ומשתמשין שם ורואין זה את זה ויכולין ליהנות שלא יעשו שם מילי דלגישותא אפ"ה היזק ראיה יש שם וכ"ש מנג לתר דהא לא מזדהר בעל התור מבעל הנג משום דכיון דקביע תשמישיה בתר ובעל הנג לא קביע תשמישתיה בנג זימנין דעביד בעל התור מילי לגיעותא ולא ידע דבעל הנג רואה אותו הלוך דין הוא שיהא צריך לעשות מעקה לגנו בגובה ד' אמות כדלקמן בגמרא וכ"ש מבית לתר שתשמישם יותר קבוע בבית והיזק ראייתה יותר תמיד וכדלקמן בגמרא אבל מנג לנג לא וכדמפורש לקמן בגמרא. וכתב הרשב"א ז"ל דמדלא אהדר תנא נבי תור מקום שהנו כולל כמו בגנה ש"מ דלמ"ד היזק ראיה שמיה היזק חמיר עכי היזק דתור מהיזק דגנה ושעמא דמילתא דהיזק דתור שהוא משום תשמישו של אדם חמיר טפי דמקפידין בו יותר מבגנה שהוא משום עין הרע בלתוד הלוך אפילו נהנו אלא לגדור הם רלה אחד מן השותפים כופה את חברו לגדור או בגויל או בגזית או בכפיסים או בלבנים בחיזה מאלו שירלה אבל בסולא ודפנא לא אלא דוקא במקום שהנו כן כדלמרינן בגמרא הכל לאתויי מאי לאתויי אחרת דנסיבי בהולא ודפנא ומדלאלמליך לאשמועינן דבמקום שהנו בהולא ודפנא אזלינן בתר מנהגא דמשוינן מינה דבמקום שאין שם מנהג לא שבי להו בהכי הר"ר יונה ז"ל. וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו לפיסים פירשו בו תחיכה והלשון טולל בין תחיכה עץ ובין תחיכה אבן או לבינה ומפני שהוא חלי לבינה קרוי כך וכן כתיב וכפים מעץ יעבנה ע"כ: בפי' רשו"ל ובגבל שתהא המחילה עבה וכו'. אמר המלקט ללשון ראשון דאיתא בגמרא דסברוה דמחילה היינו כותל מפ' בגמרא דלהכי הדר תנא בונין את הכותל דה"ל למיתני בונין אותו דמחילה דקתני ברישא היינו גודא כדלמרינן כמו מחילת הכרם ולא לשון חלוקה כמו ותהי מחלת העדה משום דאי מחילה ה"א דבמסיפס בעלמא סגי קמ"ל כותל. מסיפס פירוש יתדות של עצים תקועים בארץ ומוכיח ובמקי יוסף כתוב שם שהכותל המכסיק יש בו חלונות ואינו סתום לגמרי נקרא ג"כ מסיפס. לחזור לענייננו דאפילו לגירוש רשו"ל שהוא מסקנא דהלכתא דמחילה דמתני' היינו לשון חלוקה כלומר השותפים שרלו לחלוק א"מ אע"ג דלא אינפריכינן לדייק מלת כותל מ"מ מעובה בעינן בכדי שלא יזיק בראייתו את חברו ולשון אחרון זה ס"ל דהיזק ראיה שמיה היזק ובדין הוא דה"ל למיתני השותפים שרלו לחלות בונים את הכותל בשמע אלא נקט כדלאמרי אינשי תא נעביד פלוגתא. ופרכינן אי מתני' מיירי בתור אין בה דין חלוקה כי רלו מאי הוי הדרו בהן ואפילו קבלו קנין לא מהני מידי דקנין דברים בעלמא הוא שאין חליפים קונים כי אם בדבר הנקנה או מכר או מתנה או שעבוד קרקע שהקנין חל עליו או מטלטלין. ומשני שקנו מידם ברוחות שזה בירר לו חלק מזרחי וזה חלק מערבי ומשתה נקנה הלק מזרחי לזה וחלק מערבי לזה ואין לאחר חלק בו. ורב אשי תירץ דבלא קנין ממי מיירי וכגון שהחזיק כל אחד בתוך שלו זה ברוח צפונית וזה ברוח דרומית כגון דכל אחד רפק כורתא בתוך שלו דקרקע נקנית בחזקה ועיין בעמקי יוסף. בפירוש רשו"ל צריך להגיה זה נותן ג' ספחים שכותל סגויל וכו'. וכתבו תוס' ז"ל בגויל זה נותן ג' ספחים והא דלא קאמר בגויל שש ספחים משום דלא ניטעי לאימר שש לכל אחד ואית אמאי אינפריך לאיתני מדת גויל וגזית כיון דתנן הכל כמנהג המדינה כמו שהנהו כן ישנו וי"ל דאם הנהו יותר משש בגויל לא יעשה וכן כולם אלא כשיעור המפורש ומיהו אם הנהו לעשות פחות משש יעשה דאפילו אם הנהו בהולא ודפנא יעשה כדמפרש בגמרא. ואית מאי בעי בגמרא הכל כמנהג המדינה לאתויי מאי ומשני לאתויי אחרת דנסיבי בהולא ודפנא לימא לאתויי בגמרא

כמנהג כל המקומות כמו שנהנו. וגרסת גר"ת דדוקא בהולא ודפנא אבל פחות מכאן אפילו נהנו מנהג הדיוט הוא ומוכיח מכאן דיש מנהגים שאין לסמוך עליהם אפילו היכא דתנן הכל כמנהג המדינה ע"כ. וכן כתב ג"כ הרא"ש ז"ל דהכל כמנהג המדינה לא קאי אלא לעיקר המחילה כמנהגו לבנותה אם בגויל או בגזית או בכפיסים או בלבנים ואפילו בהולא ודפנא כדלאמרינן בגמרא. אבל שיעור עובי החומות לאו במנהגא תליא מילתא אלא בשיעור המפורש במשנתנו דבבגיר מסכי קיים להו לרבנן דלא קאי עד כאן. וז"ל נמקי יוסף ז"ל ומש"ה אריך תנא למימר זה נותן ג' ולא אע"ל אלא הכל כמנהג המדינה ומיהו אכן היכי מנהגא אלא לאשמועינן דאם נהנו להרבות או למעט בשיעורין אלו הרי הוא ממנהג עשות. ושעמא דבעינן שיעורים גדולים כ"כ אע"פ שאינו אלא היזק ראיה משום דחיישינן שמא יפול ויפרך להתעלם עמו בב"ד. והרא"ש ז"ל מוסיף בה דבריה דאפילו בא לבנות בתוך שלו ולבנות גויל או גזית חברו מעכב עליו משום דא"ל אם אתה עושה לא יהא לי רשות לסמוך עליו ואפילו א"ל אנא יסיבנא ליה רשותא למיסמך מני אמר ליה אי במכר לא בעינא למיזבן ואי במתנה לא ניחא ליה דכתיב ושונא מתנות יחיה ומיהא אם כנס ובנה בתוך שלו אינו יכול לתבוע מחברו תני הלאתו. ואע"ג דבבקעה אמרינן שאם הקיפו מד' רוחותיו מחייבי' אותו לשלם התם היינו טעמא לפי שכותל בקעה אינו עשוי לסמוך עליו אלא לגדר בעלמא והרי גדרו אבל בכותל חבר יכול הוא לומר אין רלוני אלא כותל שאוכל לסמוך עליו וכיון שכנסת בתוך שלך אינו רשאי לסמוך בו. וכיון דפרישנא דהני שיעורי נאמרו כדי שיתקיים גרשה כפי אותן המפרשים דאם נעשית הכותל מסיב או מעגין אחר יותר קיים פד שיתקיים בבגיר משיעורים אלו על פי אומנים בקיאים רשאי לדון לדיין אלא מה שעיניו ראות הכותל דמתני' משמע דאינו אלא מעשה כדלאמרינן בגמרא עלה ס"מ בטיבא ולא אמרו בסידא ומיהו יש הולקים בדבר דמתני' אפילו בסידא נמי בעינן הני שיעורי והכל כמנהג המדינה י"מ שהסותפי' אע"פ שמהגין ביניהם בפחות ממנהג בני העיר כל אחד בשלו אין מנהגן כלום כיון שלא התנו עליו במעמד בני העיר שלכך יהנהו כמנהג בני העיר כמו שהנהו כל אחד לבנות בשלהם וכן נראה דעת הרמב"ן ז"ל ע"כ. והרב המגיד ז"ל כתב ס"פ שני דהלכות שכנים שבירשו ז"ל לפי מנהג המדינה מה שמנהגים השותפים לבנות בשמולקים ביניהם ואפי' אינו ר"ל לפי מנהג שאר בעיני השותפים ע"כ: לפיכך אם נפל הכותל המקום והאבנים של שניהם השותפי' לא קפדי אהדדי ואפי' בשהה ברשותו הרא"ש ז"ל. וכתבו התוס' ז"ל דהא דלאמרינן מהו דהימא לאו מיהך המעשה קמ"ל אינו אלא מתנים אבל מקום הכותל לעולם פטיעא שחולקים אותו וחייבי דנקט אבנים נקט המקום ע"כ. וכתוב בנמקי יוסף ויש מי שכתב דאפילו היה שם חזית מלד אחד לאבנים והמקום של שניהם ואע"ג דבבקעה מהני התם הוא לפי שאין יכולין לכוף זה את זה ולפיכך אפשר שאחד משם כנס לתוך שלו ובנה ומש"ה מהני ליה חזית אבל הכא אמרי' ליה כיון שאתה יכול לכופו לבנות לא בית משלך והיינו טעמא דלא תקנו חכמים בכותל חבר חזית מכאן ומכאן כדלאמרינן בבי כותל בקעה וכן כתב הר"ר יהוסף הלוי ז"ל אבן מלאנאז עכ"ל נמקי יוסף. וכתב עוד בשם הר"ר יונה ז"ל דחזית דאמרי' [דמיין] ראיה לחבר הייט דוקא עד ד' אמות שיכול לכופו אבל מד' אמות ולמעלה שאינו יכול לכופו סומכין על החזית ע"כ. ובגמרא נראה דמשיק דהני כפיסים ולבנים בזשרי מיירי דלא הוו שאנה אלא עם הסיד המחובר מלדיהן וכמו שכתבתי בפ"ק דעירובין סימן ג'. וז"ל הרשב"א ז"ל אמתני' מקום שהנהו לבנות גויל גזית כפיסים לבנים בונים הכל כמנהג המדינה. יש לדקדק לתני הכל כמנהג המדינה והכל בכלל ולמה פרט כל אלו ושוד למה לי למיתני זה נותן שלשה ספחים הרי הכל כמנהג המדינה. לפיכך יש לנו לומר דאי תנא כמנהג המדינה כתם ה"א אם היה מנהגם לבנות בגויל יותר משש ספחים שיכוף לבנות כמנהג המדינה להכא תנא הכי לומר לך שאם נהנו בגויל יכוף אחד משש לחברו לבנות גויל ואין מסגין ממנהג המדינה ומיהו זה אינו נותן אלא שלשה ספחים וזה שלשה ספחים ואין הולכין בזה אחר המנהג דבששה ספחים קאי מובא ואין מורך לרוחב גדול ממנו ותנא בתר הכי הכל כמנהג המדינה לאתויי הכא ודפנא וה"ה לאתלת קנים או מחילה פחותה ממנה אם נהנו בכך אלא אורת תרעא נקט. ובשם ר"ת ז"ל שמעתי שאם נהנו במחילה פחותה מהולא ודפנא אין מנהגם אלא מנהג שופים וכופה אותו לעשות מחילה מתקיימת ואין זה נכון והיינו דאמרינן בגמרא